

WORLD LEADERSHIP ALLIANCE
CLUB DE MADRID

ဒီမိုကရေစီ အသွင်ကူးပြောင်းခြင်းများ ကမ္ဘာ့ခေါင်းဆောင်များထံမှသင်ယူခြင်း

Democratic
Transitions:
Learning from World Leaders

Edited by
Sergio Bitar &
Abraham F. Lowenthal

ဒီမိုကရေစီနှင့်ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အကူအညီပေးရေး နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်း
(International IDEA) ၏ မူပိုင်ဖြစ်သည်။

ဤစာအုပ်တွင်ဖော်ပြထားသည့် သဘောထားအမြင်များသည် International IDEA၊ ဥရောပသမဂ္ဂ (European Union) နှင့် Club de Madrid တို့၏ သဘောထားအမြင်များကို ကိုယ်စားပြုဖော်ပြခြင်းမရှိပါ။

မြန်မာဘာသာဖြင့် ထုတ်ဝေသည့်စာအုပ်အတွက် နိဒါန်းနှင့် အဖွဲ့အစည်းများအကြောင်း သတင်းအချက်အလက်များမှလွဲ၍ ကျန်အရေးအသားများကို International IDEA မှ ထုတ်ဝေသည့် Democratic Transitions: Conversations with World Leaders (Johns Hopkins University Press, 2015, ISBN 978-1-4214-1760-8) စာအုပ်မှ အခန်းအချို့ကို ကောက်နုတ်ပြီးတိုက်ရိုက်မြန်မာပြန်ထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။ International IDEA က ဘာသာပြန် စာမူအရေးအသား မှန်၏။ မမှန်၏ဆိုသည်ကို စစ်ဆေးခဲ့ခြင်းမရှိပါ။ မရှင်းလင်းပါက မူရင်း အင်္ဂလိပ်ဘာသာစာအုပ်မူကိုသာ အတည်ယူအပ်သည်။ ဤဘာသာပြန်စာမူများတွင် စပိန် အခန်းအတွက် မြင့်သူကဘာသာပြန်ပြီး ကျန်အခန်းများကို ထူးလွင်မျိုးက ဘာသာပြန်ပါသည်။ မြန်မာပြန်စာမူကို စာပြင်နှင့်တည်းဖြတ်သူမှာ လှိုင်မြတ်ဖြစ်သည်။

International IDEA

Strömsborg, SE-103 34
Stockholm, Sweden
Tel: +46 8 698 37 00
Email: info@idea.int
Website: www.idea.int

International IDEA Myanmar

68B Sayar San Road
11201, Bahan Township
Yangon, Myanmar
Fax: +95-1-556692
Email: info-myanmar@idea.int

Club de Madrid

Palacio del Marqués de Cañete
Calle Mayor, 69, Planta 1
28013 Madrid, Spain
Tel: +34 911 548 230
Email: clubmadrid@clubmadrid.org

စာအုပ်အတွင်းပြင်ဆင်မှုနှင့် အခုံးဒီဇိုင်း- မြင့်စိုးဦး

ISBN: 978-91-7671-033-3

မာတိကာ

အင်္ဂလိပ်ဘာသာ တည်းဖြတ်ထုတ်ဝေမှုအတွက် အမှာစာ	i
(ဗိုဟာမက် မွန်ဆက်ဖ် မာဇူကီ၊ တူနီးရှားသမ္မတနိုင်ငံသမ္မတဟောင်း)	
မြန်မာဘာသာဖြင့်ထုတ်ဝေခြင်းအတွက် အမှာစာ	v
ဟော့ဟဲ ဘာလာဒါရက်စ်၊ International IDEA Myanmar ၏ မစ်ရှင်ခေါင်းဆောင် ရိုလန်ကိုဘီးယား၊ မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ ဥရောပသမဂ္ဂ သံအမတ်ကြီး ကလီမင့် ဝက်စ်တန်ဒရောပ်၊ အထွေထွေအတွင်းရေးမှူး၊ Club de Madrid	
အင်္ဂလိပ်ဘာသာတည်းဖြတ်ထုတ်ဝေမှုအတွက် နိဒါန်းစကား	vii
အိပ်လာတေမေး၊ အထွေထွေအတွင်းရေးမှူး International IDEA	
စာရေးသူ Sergio Bitar နှင့် Abraham F. Lowenthal တို့၏ အမှာစာ	xi

အခန်း-၁။ ၊ ချီလီနိုင်ငံ

ချီလီနိုင်ငံ၏ အောင်မြင်သောအသွင်ကူးပြောင်းမှု	၂
နိုင်ငံရေးရပ်တည်ချက် အပြင်းအထန်ကွဲလွဲမှုသည် တည်ငြိမ်သည့် ဒီမိုကရေစီသို့ ရေးသူ - Genaro Arriagada	
ချီလီသမ္မတ (၁၉၉၀-၉၄) ပါထရီဆီယို အဲလွင်၏ ကိုယ်ရေးအကျဉ်း.....	၁၇
သမ္မတ ပါထရီဆီယို အဲလွင်နှင့်တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း	၁၉
ချီလီသမ္မတ ရီကာဒိုလာဂိုဗ် (၂၀၀၀-၂၀၀၆) ၏ ကိုယ်ရေးအကျဉ်း.....	၃၇
သမ္မတ ရီကာဒိုလာဂိုဗ်နှင့်တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း	၃၉
ချီလီ အချိန်ပြမျဉ်း.....	၇၄
ချီလီအသွင်ကူးပြောင်းမှုဆိုင်ရာ ဆက်လက်ဖတ်ရှုရန်စာအုပ်စာတမ်းများအညွှန်း	၈၀

အခန်း-၂။ ၊ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံ

အင်ဒိုနီးရှား၏ ဒီမိုကရေစီခရီး- ပြဿနာများ၊ အလားအလာများနှင့်	၈၄
ကျန်ရှိဆဲစိန်ခေါ်မှုများ	
ရေးသူ- Bahtiar Effendy, State Islamic University Jakarta and Mutiara Pertiwi, State Islamic University Jakarta	
အင်ဒိုနီးရှားသမ္မတ (၁၉၉၈-၁၉၉၉) ဘီဂျေ၊ ဟာဘီဘီ၏ကိုယ်ရေးအကျဉ်း.....	၁၀၂
ဘီဂျေ၊ဟာဘီဘီနှင့်တွေ့ဆုံခြင်း	၁၀၄

အင်ဒိုနီးရှား အချိန်ပြမျဉ်း	၁၃၁
အင်ဒိုနီးရှားအသွင်ကူးပြောင်းမှုဆိုင်ရာ ဆက်လက်ဖတ်ရှုရန်စာအုပ်များအညွှန်း.....	၁၃၇

အခန်း-၃။ ။ ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံ

ဖိလစ်ပိုင်၏ 'ပြည်သူ့အာဏာလှုပ်ရှားမှု'၊ 'ဒုက္ခရောဂျိန်းနေသောအသွင်ကူးပြောင်းမှု'၊ ၁၄၂	
‘ကောင်းမွန်သောအုပ်ချုပ်ရေး’။	
ရေးသူ- Mark R. Thompson, City University of Hong Kong	
ဖိလစ်ပိုင်သမ္မတ (၁၉၉၂-၁၉၉၈) ဖီဒယ်လ် ဗွီ၊ ရာမိုစ်၏ ကိုယ်ရေးအကျဉ်း	၁၅၈
သမ္မတဖီဒယ်လ်ရာမိုနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း	၁၆၀
ဖိလစ်ပိုင် အချိန်ပြမျဉ်း	၁၈၇
ဖိလစ်ပိုင်အသွင်ကူးပြောင်းမှုဆိုင်ရာ ဆက်လက်ဖတ်ရှုရန်စာအုပ်များအညွှန်း.....	၁၉၃

အခန်း-၄။ ။ ပိုလန်နိုင်ငံ

ပိုလန်၏အံ့မခန်းအတွေ့အကြုံ-ဆန္ဒပြပွဲများ၊ ဖိနှိပ်မှုများ၊ စေ့စပ်ညှိနှိုင်းမှုများ၊	၁၉၈
ရွေးကောက်ပွဲများနှင့် မြေလိမ်မြေကောက်နိုင်ငံရေး	
ပိုလန်သမ္မတ (၁၉၉၅-၂၀၀၅) အာလက်ဆန်းဒါး ခွာညွှပ်စကီ၏ ကိုယ်ရေးအကျဉ်း	၂၁၄
သမ္မတ ခွာညွှပ်စကီနှင့်တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း	၂၁၆
ပိုလန်ဝန်ကြီးချုပ် (၁၉၈၉-၁၉၉၁) တာဒေ့ရို မာဇီဗယွဲ့စကီ၏ ကိုယ်ရေးအကျဉ်း	၂၅၃
ဝန်ကြီးချုပ် တာဒေ့ရို မာဇီဗယွဲ့စကီနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း	၂၅၅
ပိုလန် အချိန်ပြမျဉ်း	၂၇၃
ပိုလန်အသွင်ကူးပြောင်းမှုဆိုင်ရာ ဆက်လက်ဖတ်ရှုရန်စာအုပ်များအညွှန်း.....	၂၇၉

အခန်း-၅။ ။ စပိန်နိုင်ငံ

စပိန်နိုင်ငံ၊စေ့စပ်ညှိနှိုင်းမှုဖြင့် အသွင်ကူးပြောင်းမှု	၂၈၄
ရေးသူ-ချားလ်စ် ပါဝဲလ်၊ Elcano Royal Institute	
စပိန်ဝန်ကြီးချုပ် (၁၉၈၂-၁၉၉၆) ဖိလစ်ဂွန်ဇာလက်စ်၏ ကိုယ်ရေးအကျဉ်း	၂၉၇
စပိန်ဝန်ကြီးချုပ် ဖိလစ်ဂွန်ဇာလက်စ်နှင့်တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း	၂၉၉
စပိန် အချိန်ပြမျဉ်း	၃၃၂
စပိန်နိုင်ငံအသွင်ကူးပြောင်းမှုဆိုင်ရာ ဆက်လက်ဖတ်ရှုရန်စာအုပ်များအညွှန်း	၃၃၆

အခန်း-၆။ ■ ဒီမိုကရေစီအသွင်ကူးပြောင်းမှုများတွင် ပါဝင်ခဲ့သည့် ၃၄၀

အမျိုးသမီးတက်ကြွလှုပ်ရှားသူများ

ရေးသူ- Georgina Waylen (နိုင်ငံရေးဘာသာရပ် အမျိုးသမီးပါမောက္ခ၊

University of Manchester)

အခန်း-၇။ ■ အာဏာရှင်စနစ်မှ ဒီမိုကရေစီအုပ်ချုပ်ရေးသို့ - အနာဂတ်ကိုပုံဖော်ရန်... ၃၉၆

နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်များထံမှ သင်ယူလေ့လာခြင်း။

ရေးသူ- Abraham F. Lowenthal နှင့် Sergio Bitar

International IDEA၊ Club de Madrid နှင့် ဥရောပသမဂ္ဂ (European Union) ၄၄၆

တို့အကြောင်း

စာတည်းများနှင့် ဝိုင်းတော်သားများအကြောင်း..... ၄၅၀

အာဏာရှင်စနစ်မှ အသွင်ကူးပြောင်းမှုများနှင့် ဒီမိုကရေစီအုပ်ချုပ်ရေး ၄၅၄

တည်ဆောက်ခြင်းဘာသာရပ်ဆိုင်ရာ သဘောတရားနှင့် နှိုင်းယှဉ်လေ့လာဖွယ်ရာ

လက်ရွေးစင် (အင်္ဂလိပ်ဘာသာ) စာစုစာရင်း

အခန်း (၅)

စပိန်နိုင်ငံ

အပေးအယူညှိနှိုင်းခြင်းဖြင့် အသွင်ကူးပြောင်းခြင်း

Charles Powell ရေးသည်။

စပိန်တို့၏ အနိမ့်အမြင့်မျိုးစုံနှင့် နိုင်ငံရေးသမိုင်းမှ 'စပိန် ခြွင်းချက်သီအိုရီ' ဟူ၍ထွက်ပေါ်လာခဲ့သည်။ တည်ငြိမ်သော ဒီမိုကရက်တစ်အင်စတီကျူးရှင်းများမဖွံ့ဖြိုးနိုင်မှုဟု တင်စားစွပ်စွဲနိုင်သည့် အခြေအနေနှင့်ဆက်စပ်မှုရှိနေသော အယူအဆတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း ဤအချက်မှာ စပိန်၏နိုင်ငံရေးဖွံ့ဖြိုးမှုသည် အခြားဥရောပနိုင်ငံများနှင့် များစွာမတူညီဆိုသော အချက်ကိုတော့ဖြင့် ဝေဝါးသွားစေခဲ့သည်။ ဆယ့်ကိုးရာစုနှင့် နှစ်ဆယ်ရာစုအစောပိုင်းတို့တွင် အတော်အသင့်ယိုယွင်းပျက်စီးမှုများကိုမြင်တွေ့ခဲ့ရသည်မှာတော့ သေချာသည်။ ၎င်းတို့ထဲတွင် ပြင်းထန်သောဘုရင်နိုင်ငံအုံကြွမှုများ၊ မကြာခဏစစ် တပ်တွင်းပုန်ကန်ထကြွမှုများနှင့် ပြင်းထန်သောလူမှုရေး နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာခြားနားမှုပဋိပက္ခများပါဝင်သည်။ ပါလီမန်ဘုရင်စနစ်မှာ ၁၈၇၄ ခုနှစ်တွင် စတင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်ပြီး ဆယ်စုနှစ်ပေါင်းများစွာကြာအောင် တည်ငြိမ်အေးချမ်းမှုနှင့် ကြွယ်ဝမှုကို ယူဆောင်ပေးနိုင်ခဲ့သော်လည်း ဒီမိုကရေစီအသွင်ကူးပြောင်းရေးအားထုတ်မှုများမှာတော့ ၁၉၂၃ ခုနှစ်တွင် သွေးထွက်သံယိုမှုမပါသော စစ်တပ်အာဏာသိမ်းမှုကြောင့် ပျောက်ပျယ်သွားခဲ့သည်။ နောက်တက်လာသော 'ပရိုင်းမို ဒီရီဗားရား' အာဏာရှင်စနစ်မှာ နက်နက်နဲနဲအမြစ်တွယ်နေသော အဓိကပြဿနာများကိုမဖြေရှင်းနိုင်ဘဲ ခံနိုင်ရည်ကျဆင်းကာ ပြိုလဲသွားခဲ့သည်။ ထို့နောက် ဒုတိယ ရီပတ်ဗလစ်နိုင်ငံ (၁၉၃၁-၃၆) ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။ ထို့နောက် စပိန်နိုင်ငံ၏ထမဦးဆုံးအကြိမ်အနေနှင့် ဒီမိုကရေစီအားထုတ်မှုမှာ ဝန်ကြီးအဖွဲ့၏မခိုင်မာမှု၊ ပါတီစနစ်အစိတ်စိတ် အမွှာဟွာပြိုကွဲခြင်းနှင့် အတွေးအခေါ်ပိုင်းဆိုင်ရာကွဲလွဲမှုပြဿနာများကြောင့် ပျက်စီးသွားခဲ့သည်။ ရည်ရွယ်ချက်မြင့်မြင့်မားမားထားရှိသော လူမှု-စီးပွားရေးပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများမှာလည်း အမှန်တကယ် ဖြစ်ထွန်းမလာခဲ့ပေ။ သို့သော်ငြားလည်း ဒုတိယရီပတ်ဗလစ်နိုင်ငံတော်မှာ သူ့အလိုလိုပျက်စီးခြင်း ရောက်သွားခဲ့သည်တော့မဟုတ်။ ဗိုလ်ချုပ် 'ဖရန်စစ်ဖရန်ကို' မှဦးဆောင်ခဲ့သော တစ်ဝတ်တစ်ပျက်သာအောင်မြင်ခဲ့သည့် စစ်တပ်အာဏာသိမ်းမှုက အကြမ်းဖက်အာဏာဖြတ်ချခြင်းမှာ ၁၉၃၆ မှ ၁၉၃၉ အထိသုံးနှစ်ကြာ သွေးချောင်းစီး ပြည်တွင်းစစ်ပွဲကိုဖြစ်ပွားစေခဲ့ပြီး အသက်ပေါင်းလေးသိန်းခန့်ဆုံးရှုံးခဲ့ရသည်။

'ဖရန်ကိုအစိုးရ'

၁၉၃၉ ခုနှစ် ဧပြီလတွင်ပေါ်ပေါက်ခဲ့သော ရီပတ်ဗလစ်ကန်စစ်တပ်များ၏ရှုံးနိမ့်မှုနောက်ပိုင်းတွင် 'ဖရန်ကို'က အာဏာရှင်နိုင်ငံရေးအစိုးရတစ်ရပ်ကို ထူထောင်ခဲ့သည်။ စပိန်အမျိုးသား

ရေးပါဒ၊ အလွန်အလွန်ရှေးရိုးဆွဲမှုနှင့် ဘာသာရေးလွှမ်းမိုးမှု ယုံကြည်ချက်ခိုင်မာမှုမရှိသော ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးဝါဒီများနှင့် အစိုးရတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတော်ခေါင်းဆောင်အဖြစ်၊ စစ်တပ်များ၏ ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီးအဖြစ်၊ ၁၉၃၇ ခုနှစ်တွင် အမိန့်ချတည်ထောင်ထားသော အတုအယောင်တစ်ပါတီ၏ခေါင်းဆောင်အဖြစ် 'ဖရန်ကို'က အထွတ်ထိပ်အာဏာကို ကျင့်သုံးခဲ့သည်။ ယင်းအဖွဲ့အစည်းမှာနောက်ပိုင်းတွင် 'လှုပ်ရှားမှု' အဖြစ်လူသိများလာပြီး အစောပိုင်းတွင်ရှိခဲ့သောလွှမ်းမိုးမှုမှာ တဖြည်းဖြည်းကျဆင်းသွားခဲ့သည်။ 'ဖရန်ကို'၏ နိုင်ငံရေးစနစ်မှာ ပါတီမရှိသော ပြည်ထောင်စုတစ်ရပ်အနေဖြင့်ဖော်ပြခံရသည့် အခြေအနေတစ်ရပ်ကို ကျရောက်သွားခြင်းဖြစ်သည်။ ပြည်တွင်းစစ်ကို မှတ်တမ်းတင်ပြီး ဘာသာမဲ့များကိုတိုက်ခိုက်သော 'ဘာသာရေးစစ်ပွဲ' အဖြစ်ရှုမြင်ခဲ့သော ကက်သရစ်ဘုရားကျောင်းခေါင်းဆောင်များမှာ အစောပိုင်းတွင် 'ဖရန်ကို'၏ အားအထားရဆုံးသော မဟာမိတ်များဖြစ်ခဲ့ပြီး ၁၉၅၃ ခုနှစ်တွင် ၎င်းတို့၏ထောက်ပံ့မှုအတွက် အလွန်ရက်ရောစွာ 'ကွန်ကောဒက်' သဘောတူစာချုပ်ဖြင့် ပြန်လည်ကျေးဇူးဆပ်ခြင်းခံခဲ့ရသည်။ သို့သော်ဒုတိယ 'ဗတီကန်' ကောင်စီပေါ်ထွက်လာသောအခါဘာသာရေးအကြီးအကဲများမှာ အစိုးရနှင့် တဖြည်းဖြည်း ဖယ်ခွာလာခဲ့သည်။ နိုင်ငံတကာတွင် 'ဖရန်ကို' ၏မဟာမဟာမိတ်မှာ အမေရိကန်ဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့က ၁၉၅၃ ခုနှစ်တွင် စပိန်အခြေစိုက်စခန်းများ ဖွင့်လှစ်ခွင့်ပေးသည့်အတွက် စစ်တပ်အမြောက်အများနှင့် စီးပွားရေးအထောက်အကူများစွာကို ပေးအပ်ခဲ့သည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်တွင် 'ဝင်ရိုးစွန်းပါဝါ'နှင့်ပူးပေါင်းမှုနှင့် ကျင့်သုံးနေသောအာဏာရှင်စနစ်နှစ်ခုလုံးကြောင့် 'ဖရန်ကိုအစိုးရ' မှာ ဥရောပနိုင်ငံများပူးပေါင်းခြင်းဖြစ်စဉ်တွင် ချန်လှပ်ထားခြင်းခံလိုက်ရသည်။ သို့သော် ၁၉၇၀ တွင်မတော့ ကုန်သွယ်ရေးသဘောတူညီမှုတစ်ရပ် ဦးစားပေးချီးမြှင့်ခံရသည်။

'ဖရန်ကို အစိုးရ'မှာ အင်စတီကျူးရှင်းများ (မဏ္ဍိုင်များ) အကန့်အသတ်ဖြင့် တည်ထောင်ခြင်း၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကိုအသေး စိတ်ပုံဖော်ခြင်းပြုလုပ်ရာတွင် ရှားပါးသောစံနမူနာဖြစ်သည်။ ၎င်း၏မဏ္ဍိုင်များမှာ ကိုယ်ပိုင်အသက်သွေးကြော မလိုအပ်သော်လည်း အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာပြဋ္ဌာန်းချက်များမှာတော့ အလွန်တင်းကျပ်သည်။ အသွင်ပြောင်းလဲရေးကာလတွင် ထိုထဲမှအချို့ပြဋ္ဌာန်းချက်များမှာ အဓိကအခန်းကဏ္ဍမှပါဝင်ခဲ့သည်။ အရေးအကြီးဆုံးအချက်မှာ ၁၉၄၇ ခုနှစ်တွင် 'အာဏာဆက်ခံမှုဥပဒေ' အရစပိန်ကို ဘုရင့်နိုင်ငံအနေနှင့် ပြဋ္ဌာန်းလိုက်ခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် 'ဖရန်ကို'မှာ ၎င်း၏ အာဏာဆက်ခံသူကို ရွေးချယ်နိုင်ခွင့်ပါဝါရရှိ

အုပ်စိုးသူတစ်ယောက်ဖြစ်လာခဲ့သည်။ (ထိုပြဋ္ဌာန်းမှုကြောင့် ၁၉၆၉ ခုနှစ်တွင် သူ၏အမွေဆက်ခံသူအဖြစ် 'ဂျူရန် ကားလို့စ်' ကိုရွေးချယ်ခွင့်ရရှိခဲ့သည်။) ထို့အတူပင် ၁၉၅၈ အခြေခံနည်းဥပဒေများမှာ 'ရာသက်ပန် မပြောင်းလဲရ' ဟုကြေငြာခဲ့သော်လည်း 'အာဏာ ဆက်ခံမှု ဥပဒေ' ကဏ္ဍသို့ပြဋ္ဌာန်းထားခဲ့သည်။ 'ကော်တီစ်' (ပါလီမန်) ၏ သုံးပုံနှစ်ပုံသဘော တူညီချက်ရှိပါက အခြေခံဥပဒေပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးကို ပြုလုပ်နိုင်သည်။ ထို့နောက်မဲခွဲဆုံးဖြတ်နိုင်သည်ဆိုသောအချက်မှာ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလတွင် အသုံးဝင်လာခဲ့သည်။

ရှေးရိုးစွဲဝါဒကြီးစိုးသော်လည်း အစိုးရမှာ လူမှုရေးနှင့်စီးပွားရေးအပြောင်းအလဲများကို ကောင်းမွန်စွာလုပ်ဆောင်နိုင်သည့် သက်သေများရှိခဲ့သည်။ အများစုမှာ '၁၉၅၉ ငြိမ်ဝပ် ပိပြားရေးအစီအစဉ်' ပေါ်ပေါက်လာခဲ့ပြီးနောက်တွင် ဖြစ်ပျက်ခဲ့ပြီးအစိုးရ၏အစောပိုင်း စီးပွားရေးဆိုင်ရာ ပြည်ပဆက်သွယ်မှုကင်းသော ပေါ်လစီမအောင်မြင်မှုကြောင့် ၎င်းအစီအစဉ်ပေါ်ထွက်လာခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့နောက်ဆယ့်ငါးနှစ်ခန့်အကြာတွင်စပိန်နိုင်ငံမှာမမျှော်လင့်လောက်သော စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးမှုကြီးကိုတွေ့ကြုံခဲ့ရသည်။ (၁၉၆၀ မှ ၁၉၇၃ ခုနှစ်အတွင်း နှစ်စဉ်ပျမ်းမျှ ၇.၃ ရာခိုင်နှုန်းဖြင့်) တစ်ဦးချင်းပျမ်းမျှ ပြည်တွင်းထုတ်ကုန်မှာ အမေရိကန်ဒေါ်လာ သုံးရာမှ သုံးထောင်နှစ်ရာခြောက်ဆယ်အထိ တိုးတက်သွားခဲ့သည်။ ၁၉၅၀ နှင့် ၁၉၇၅ အတွင်းတွင် စိုက်ပျိုးရေးတွင်အသုံးပြုနေသော လုပ်အားခွဲဝေမှုမှာ ၄၈ ရာခိုင်နှုန်းမှ ၂၂ ရာခိုင်နှုန်းအထိလျော့ကျသွားခဲ့သည်။ စက်မှုလုပ်ငန်းများနှင့် ဝန်ဆောင်မှုကဏ္ဍရှိ အလုပ်အကိုင်တိုးတက်မှုမှာ ၃၈ ရာခိုင်နှုန်းမှ ၄၀ ရာခိုင်နှုန်းအထိ အသီးသီးတက်သွားခဲ့သည်။ ထိုပြောင်းလဲမှုများမှာ အလယ်အလတ်တန်းစားဖွံ့ဖြိုးကျယ်ပြန့်လာမှုကို ထူးထူးခြားခြားဖြစ်ပေါ်စေခဲ့သည်။ အလယ်အလတ်တန်းစားလူဦးရေမှာ ၁၄ ရာခိုင်နှုန်းမှ ၄၃ ရာခိုင်နှုန်းအထိတိုးတက်လာခဲ့သည်။ 'စပန်နီရာဒ်' များမှာလည်း ပိုပြီးပညာတတ်လာကြပြီး အရွယ်ရောက်ပညာမတတ် နှုန်းထားမှာ ၁၉၃၀တွင် ၄၄ ရာခိုင်နှုန်းရှိခဲ့ရာက ၁၉၇၅ တွင် ၅ ရာခိုင်နှုန်းအထိကျဆင်းသွားခဲ့သည်။

၁၉၇၀ တွင် စပိန်နိုင်ငံမှာခေတ်မီသော၊ မြို့ပြနိုင်ငံဖြစ်နေနှင့်ပြီး အတော်အသင့်ကြွယ်ဝသောလူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်၊ ၁၉၃၀နှစ်များနှင့်မတူသော နိုင်ငံရေးယဉ်ကျေးမှုတစ်ရပ်ထွန်းကားနေပြီးဖြစ်သောနိုင်ငံ တစ်ခုအဖြစ် ရပ်တည်နေခဲ့လေပြီ။ ဤပြောင်းလဲမှုမှာ ဒီမိုကရေစီကိုစဉ်ဆက်မပြတ်တောင်းဆိုမှုများဖြစ်ပေါ်စေခဲ့သည်။ ၁၉၆၆ နှင့် ၁၉၇၆ခုနှစ်များတွင် ဒီမိုကရက်တစ်အင်စတီကျူးရှင်းများကိုထောက်ခံမှုမှာ ၃၅ ရာခိုင်နှုန်းမှ ၇၈ ရာခိုင်နှုန်းအထိတိုးမြင့်လာခဲ့သည်။ ဒီမိုကရေစီကိုအလေးပေးသောစိတ်နေသဘောထားများမှာ အလုပ်သမား လူတန်းစားတို့ကြားထဲတွင် အထူးပင်အားကောင်းခဲ့သည်။ ထိုအခြေအနေမှ တော်လှန်ရေးဆိုင်ရာအတွေးခေါ်များဘက်သို့စောင်းပေးသွားခဲ့သည်။ ခေတ်မှီနိုင်ငံတည်ဆောက်ခြင်းမှာ ဒီမိုကရေစီကြိုဆိုမှုကို မဖြစ်မနေရလဒ် ဖြစ်ပေါ်စေခဲ့သည်တော့မဟုတ်ချေ။ ထိုမျှမက အမှန်တွင်စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးလာမှုမှာ အစိုးရကို တိုးပွားလာသော ကြွယ်ဝချမ်းသာလာသူ လူတန်းစားများက ပိုမိုလက်ခံ

သဘောကျသောအခြေအနေတစ်ရပ်သို့ ဆိုက်ရောက်လာခဲ့သည်။

ပြောင်းလဲမှုများမှာ နိုင်ငံတော်၏အခန်းကဏ္ဍနှင့်သဘောသဘာဝ၊ ၎င်းနှင့်အစိုးရကြား ဆက်နွှယ်မှုတို့အပေါ်တွင် ထူးထူးခြားခြား သက်ရောက်မှုရှိခဲ့သည်။ စီးပွားရေးခေတ်မီဖွံ့ဖြိုးမှုမှာ တိုးတက်သွားခဲ့သောကြောင့် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့အစည်းမှာ ပိုမိုပရော်ဖက်ရှင်နယ် ဆန်ပြီး အရည်အချင်းအလိုက် ခန့်အပ်တာဝန်ပေးသော အုပ်ချုပ်ရေးဖြစ်လာခဲ့ပြီး နိုင်ငံရေးကို စိတ်ဝင်စားပါဝင်မှုမရှိသလောက်ဖြစ်လာသည်။ ထို့ကြောင့်ပင် ဒီမိုကရေစီအသွင်ကူးပြောင်းရေး တွင် ဆန့်ကျင်မှုမရှိခဲ့ခြင်းလည်းဖြစ်သည်။ ထို့အတူ နိုင်ငံတော်ဗျူရိုကရေစီတွင် စစ်ဘက်အရာရှိများမှ အရေးပါသောနေရာများတွင် အစောပိုင်းကနေရာယူထားသော်လည်း ၁၉၇၀ အစောပိုင်းလောက်တွင် စစ်ဘက်ဆိုင်ရာ ဝန်ကြီးဌာနများမှလွဲ၍ ကျန်နေရာများအားလုံးတွင် အစားထိုး ဖယ်ရှားခံရသည်။ ဤလမ်းကြောင်းများ၏ရလဒ်အဖြစ် အသွင်ကူးပြောင်းမှုတွင် ဗျူရိုကရေစီ ယန္တရားကို သုတ်သင်ရှင်းလင်းမှုမျိုးမလိုအပ်ခဲ့သည့်အပြင် နိုင်ငံရေးကြိုးပိုင်းတွင်းမှ စစ်တပ်ကို ဖယ်ရှားပစ်ရန်လည်း မလိုအပ်ခဲ့ချေ။

ဤအကျိုးသက်ရောက်မှုများသောပြောင်းလဲမှုများတွင် ရှုပ်ထွေးသောနိုင်ငံရေးအကျိုးဆက်များတော့ရှိခဲ့သည်။ အများစုမှာအစိုးရ မှရည်ရွယ်ထားခြင်းတော့မဟုတ်ပေ။ တက္ကသိုလ် ပညာရေးမှန်မှန်ကျယ်ပြန့်လာမှုက 'ဖရန်ကို' ကိုအဓိကအားဖြင့်ဆန့်ကျင်သော ကျောင်းသား လှုပ်ရှားမှုတစ်ရပ်ပေါ်ပေါက်လာစေခဲ့သည်။ စက်မှုမဏ္ဍိုင်အားကောင်းလာမှုက ယုံကြည်မှုခိုင်မာသော အလုပ်သမားလှုပ်ရှားမှု အသစ်တစ်ရပ်ပေါ်ပေါက်လာစေခဲ့သည်။ ယင်းလှုပ်ရှားမှုကို အလုပ်သမားကော်မတီများကဦးဆောင်ခဲ့ပြီး ၁၉၆၇ ခုနှစ်တွင် တရားမဝင်ကြေငြာခံခဲ့ရသည်။ သီအိုရီအရတရားမဝင်ဆိုသော်ငြားလည်း သပိတ်အရေအတွက်မှာ တဟုန်ထိုး တိုးပွားလာခဲ့သည်။ ၁၉၆၉ တွင် သပိတ်အရေအတွက် ၅၀၀ မှ ၁၉၇၅ တွင် ၃၁၅၆ ခုအထိ တိုးတက်လာခဲ့သည်။ အချို့သပိတ်များကို ရဲမှ အကြမ်းဖက်နှိမ်နင်းမှုများရှိလာခဲ့ရာ ၁၉၆၄ မှ ၁၉၇၄ အတွင်း သေဆုံးသူဆယ့်တစ်ယောက်အထိရှိလာခဲ့သည်။ 'ကယ်တလိုနီးယား'နှင့် 'ဘက်စကီးကန်းထရီး' တွင် စပိန်နိုင်ငံ၏ဆင်းရဲသောအပိုင်းမှ ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်သူများ ရာပေါင်းများစွာ၊ ထောင်ပေါင်းများစွာရောက်ရှိလာပြီး မကြုံဖူးသောစီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးကြွယ်ဝမှုမှ ဒေသန္တရဘာသာစကားများနှင့် ယဉ်ကျေးမှုများအပေါ်တွင် စိတ်ဝင်စားမှုအသစ်များဖြစ်ပေါ်လာခဲ့သည်။ ၎င်းတို့ကို ဒေသခံ ကက်သရစ်ဘာသာခေါင်းဆောင်များက တက်ကြွစွာကူညီထောက်ပံ့ပေးခဲ့သည်။ ဤပြန်လည်သက်ဝင်လှုပ်ရှားမှုကြောင့် အစွန်းရောက်သော 'ETA' ကို တက္ကသိုလ်ကျောင်းသားများ ဖွဲ့စည်း ဖြစ်ခဲ့ခြင်း၏ အကြောင်းရင်းတစ်စိတ်တစ်ပိုင်းလည်းဖြစ်သည်။ 'ETA' မှာ 'ဘက်စကီးအမိမြေ လွတ်လပ်ခွင့်' ဆိုသော အဖွဲ့အစည်းဖြစ်ပြီး ၁၉၅၀ နှောင်းပိုင်းတွင် ဖွဲ့စည်းခဲ့ကြခြင်းဖြစ်သည်။ (၁၉၆၀-၇၅) ခုနှစ်အတွင်း လူပေါင်း ၄၅ ဦးခန့်ကို သေကြေပျက်စီးစေခဲ့သော မြို့ပြအကြမ်းဖက် အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်ဖြစ်လာခဲ့ပြီးအတော်ပင် ရှုပ်ထွေးခဲ့လေသည်။

အစိုးရ၏ နေဝင်ချိန်နှစ်များတွင် ထူးထူးကဲကဲအတိုက်အခံအင်းအားစုတိုးပွားလာမှုကို လည်း ရင်ဆိုင်ကြုံတွေ့ခဲ့ရသည်။ အင်အားအကြီးမားဆုံးနှင့် အစီအစဉ်အကျနဆုံး အဖွဲ့အစည်း မှာ ကွန်မြူနစ်ပါတီ (PCE) ဖြစ်သည်။ အလုပ်သမားနှင့် ကျောင်းသားလှုပ်ရှားမှုများတွင် ၎င်း၏ အင်အားမှာအကောင်းဆုံးဖြစ်သည်။ ၁၉၆၀ ခုနှစ်များတွင် ပေါ်ပေါက်ခဲ့သော အိမ်နီးချင်းသစ် အဖွဲ့အစည်းများတွင်လည်း ပါဝင်ခဲ့သည်။ PCE မှာ ၁၉၆၀ မှစတင်ကာ အမျိုးသားပြန်လည် သင့်မြတ်ရေးလမ်းစဉ်ကို ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းနေခဲ့သည်။ ၁၉၇၀ တွင် လူတန်းစားအလွှာပေါင်းစုံ ၏ရည်မှန်းချက်ဖြစ်သော 'လွတ်လပ်မှုဆိုင်ရာ သဘောတူညီမှု' တစ်ရပ်ကိုပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်။ ထိုကဲ့သို့သော သဘောထားရယူမှုမှ နောက်ဆုံးတွင် 'ဂျန်တာ ဒီမိုကရက်တစ်ကာ' (Junta Democrática) အဖြစ်သို့ရောက်ရှိခဲ့သော်လည်း ဒီမိုကရက်တစ်အတိုက်အခံအင်အားစုတစ်ရပ် လုံးကို စုစည်းရန်ရည်ရွယ်ချက်မှာမူ မအောင်မြင်ခဲ့ပေ။ စပိန်ဆိုရှယ်လစ်အလုပ်သမားများပါတီ PSOE' မှာ ၁၉၇၄ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလတွင် 'ဂွန်ဇလက်စ်'၏ ရွေးကောက်ပွဲအပြီး ခေါင်းဆောင်ပါတီအဖြစ် ယခင်ကမအောင်မြင်ခဲ့သည်များကို မြန်မြန်ဆန်ဆန်ကျော် လွှားနိုင်ခဲ့ သည်။ ၎င်းတို့က 'PCE' ၏ စပိန်လက်ဝဲများကိုလွှမ်းမိုးရန်ကြိုးစားမှုကို အထူးမုန်းတီးခဲ့ကြသည်။ ၎င်း၏ညီအမတော် ကုန်သွယ်မှုယူနီယံ 'UTG' မှာလည်း ထိုနည်းလည်းကောင်းပင်။ ကွန်မြူနစ် လွှမ်းမိုးမှုရှိသည်ဟု အလုပ်သမားများကော်မရှင်တွင် အစွပ်အစွဲခံခဲ့ရသည်။ 'ဂွန်ဇလက်စ်' မှာ ဒီမိုကရက်တစ် အခွင့်အရေးရယူမှုလုပ်ငန်းစဉ်တွင် 'PCE' နှင့်ယုံကြည်ချက်ခြင်းမတူပေ။ ထို လုပ်ငန်းစဉ်တွင် အစိုးရကိုငြိမ်းချမ်းစွာဖြုတ်ချရန် လူထုမှအစုအဝေးလိုက်စားလုပ်ဆောင်မှုများ ကို ဖြစ်ပေါ်စေရန်ရည်ရွယ်ပြီး နယ်မြေအစိုးရကိုယ်စားလှယ်များမှ ဝင်ရောက်အစားထိုးမည်၊ ထို့နောက် ကိုယ်စားလှယ်များအခြေခံဥပဒေမူကြမ်းရေးဆွဲမှု (Constituent Assembly) ပြုလုပ် ရန် ရွေးကောက်ပွဲများကိုတောင်းဆိုမည်။ သို့သော် ဂွန်ဇလက်စ်က ဖြေးဖြေးမှန်မှန် ချဉ်းကပ်ခြင်း ဖြင့် လွတ်လပ်မှုအစီအစဉ်ကိုရယူနိုင်သည့်နည်းလမ်းကို ပို၍သဘောကျခဲ့သည်။ 'ဂျန်တာ ဒီမို ကရက်တစ်ကာ' ကိုပူးပေါင်းရန် 'ဂွန်ဇလက်စ်'ကငြင်းဆိုခဲ့ပြီး ၎င်းအစား ၁၉၇၅ အလယ်ပိုင်း 'ပလက်တာ ဖောမား ဒီကွန်ဗာဂျန်နီးကာ ဒီမိုကရက်တိုက်ဇေးရှင်း' ကိုထောက်ပံ့ပေးရန်ဆုံးဖြတ် ခဲ့မှုမှာ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလတွင် 'PSOE' ၏ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်အာဏာရရှိရေးတွင် အဓိကအရေးပါသောနေရာသို့ ရောက်ရှိသွားခဲ့သည်။

ဖရန်ကိုအစိုးရ၏ ရုတ်ချင်းဖြစ်ပေါ်လာသောအကျပ်အတည်းများတွင် အကြောင်းအရင်း ပေါင်းများစွာရှိသည်။ ၁၉၆၀ ခုနှစ်များတွင် ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သော စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးမှုများမှာ ၁၉၇၃ ခုနှစ်တွင်ဖြစ်ပေါ်သော လောင်စာဆီအကျပ်အတည်းပဋိပက္ခကြောင့် အဆုံးသတ်သွားခဲ့သည်။ 'စီးပွားရေးယိုယွင်းကျဆင်းမှု' နှင့် လူထုအုံကြွမှုများ ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။ 'ဖရန်ကို' ၏ကိုယ်ပွား လူယုံတော် ' လူရီးရပ်စ် ကာရီရီယို ဘလန်ကို' မှာ ၁၉၇၃ ဒီဇင်ဘာတွင် လုပ်ကြံခံခဲ့ရသည်။ သူလုပ်ကြံခံရချိန်မှာ ဝန်ကြီးချုပ်အဖြစ်ရာထူး ခန့်အပ်ခံရပြီး ခြောက်လအကြာဖြစ်သည်။ အစိုးရ ဆက်လက်အုပ်စိုးနိုင်မည့်အလားအလာအပေါ် သံသယများပေါ်ထွက်လာတော့သည်။ ၁၉၇၄

ဇန်နဝါရီလတွင် 'ကာရဲရီယို ဘလန်ကို'ကို 'ကာလိုးစ် အာရီရာစ် နာဗားရီး' မှ ဆက်ဆံခဲ့သည်။ ၎င်းက ထိန်းချုပ်မှုများကို ဖြေလျော့မည့် အသွင်ကူးပြောင်းရေးလမ်းကြောင်းများကိုတင်ပြခဲ့သူ ဖြစ်သည်။ သို့သော်ထိုလမ်းကြောင်းမှာ အစိုးရအာဏာတည်မြဲရေးအတွက် 'ဂျူရန် ကားလိုးစ်' ၏လက်အောက်တွင် အာဏာရှင်ဘုရင်စနစ်က ထောက်ပံ့ပေးထားသင့်သည်ဟု ယုံကြည်သော 'အမာခံသဘောထားတင်းမာသူများ' နှင့် အနာဂတ်ဘုရင်အုပ်ချုပ်ရေးမှာ စပိန်နိုင်ငံရေးစနစ်ကို ၎င်း၏ ဥရောပအိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများတပြေး ညီတည်းထားရန် လိုအပ်လိမ့်မည်ဟုယူဆသော 'သဘောထားပျော့ပြောင်းသူများကြား အက်ကွဲကြောင်းကိုပိုမိုနက်နဲသွားစေခဲ့သည်။ ၁၉၇၄ ခုနှစ် ဧပြီတွင်ဖြစ်ပွားသော ပေါ်တူဂီနိုင်ငံ၏ အာဏာရှင်စနစ်ပြိုလဲသွားခြင်းမှာ 'ဖရန်ကို' မှ အကြီးအကျယ်ရှောင်ရှားခဲ့သော ကိုလိုနီစစ်ပွဲများ၏ ရလဒ်ဖြစ်သော်လည်း ၎င်းကို ထူးခြားသောအပြောင်းအလဲများကိုချက်ခြင်း အကောင်အထည်မဖော်ပါက စပိန်တွင်ဖြစ်ပေါ်လာမည့် အရိပ်အမြွက်များအဖြစ် 'စပန်းနီးရာဒ်'အများစုကမှတ်ယူကြသည်။ အဆုံးတွင် ၁၉၇၅ ခုနှစ် စက်တင်ဘာလတွင် အစိုးရဆန့်ကျင်သောစစ်တပ်အဖွဲ့ဝင်ငါးဦးကို သုတ်သင်မှုဖြစ်ပေါ်လာခဲ့သည်။ (၎င်းမှာ 'ဘလန်ကို'ကို လုပ်ကြံမှုအပြီးတွင် မိတ်ဆက်ပြဋ္ဌာန်းလိုက်သော အကြမ်းဖက်မှု ဆန့်ကျင်ရေး တရားဥပဒေကြောင့်ဖြစ်သည်။) ထိုသုတ်သင်မှုကြောင့် နိုင်ငံတကာမှအလွန်အလွန်အံ့အားသင့်ဒေါသထွက်ခဲ့ရသည်။ သို့သော်အဆုံးတွင်တော့ ၁၉၇၅ နိုဝင်ဘာတွင် 'ဖရန်ကို' သေဆုံးသွားခဲ့ခြင်းမှ အသွင်ကူးပြောင်းရေးဖြစ်စဉ် စတင်ပေါ်ထွက်လာခဲ့သည်။

ဒီမိုကရေစီသို့အသွင်ကူးပြောင်းခြင်း

စပိန်နိုင်ငံ၏ ဒီမိုကရေစီအသွင်ကူးပြောင်းရေးဖြစ်စဉ်မှာ 'စေ့စပ်ညှိနှိုင်းခြင်းဖြင့်အသွင်ကူးပြောင်းခြင်း'၏သာဓကပုံဆောင်အခြေအနေတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ ယခုအသွင်အပြင်များကြောင့် ဤသို့ ပြောဆိုရခြင်းဖြစ်သည်။ အစိုးရဟောင်း၏မဏ္ဍိုင်ဟောင်းများကိုပင် ဆက်လက်အသုံးပြုခြင်း၊ ဒီမိုကရေစီအသွင်ကူးပြောင်းမှုအစပြုရာတွင် တည်ဆဲအခြေခံဥပဒေလမ်းစဉ်များကိုပင်အသုံးပြုခြင်း၊ ထွက်ခွာသွားတော့မည့် အာဏာရှင်အစိုးရ၏ 'သဘောထားပျော့ပြောင်းသူ'များနှင့် အဓိကအတိုက်အခံကိုယ်စားလှယ်များကြားတွင် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများဖြစ်ပေါ်ခြင်း၊ ဆုံးဖြတ်ချက်ချသည့် လုပ်ငန်းစဉ်တွင် အဓိကကျသော နိုင်ငံရေးအင်အားစုများအားလုံး၏ ကိုယ်စားလှယ်များ ပါဝင်နေခြင်းတို့အပြင် အလွန်အရေးကြီးလာသောအခြေအနေတစ်ရပ်တွင် လူပုဂ္ဂိုလ်အနည်းငယ်နှင့် မျက်နှာချင်းဆိုင် သီးသန့်ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းခြင်းတို့ကိုပါလုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။ အချို့က စေ့စပ်ညှိနှိုင်းခြင်းနှင့်အသွင်ကူးပြောင်းခြင်းများတွင် လူထုလှုပ်ရှားဆောင်ရွက်မှုများ အဆင့်နည်းပါးသည်ကိုကြည့်ရမည်ဟု ဆိုလေ့ရှိသည်။ စပိန်နိုင်ငံ၏ အတွေ့အကြုံမှာတော့ နိုင်ငံရေးလှုပ်ရှားသူများမှ အခြေအနေကို ထိန်းညှိလိုသောဆန္ဒရှိလျှင်သို့မဟုတ်စွမ်းဆောင်နိုင်လျှင် 'အထက်မှ' အသိအမှတ်ပြုခွင့်ပြုမှုနှင့်ချိန်ထိုးပြီး အောက်ခြေမှလာသော ဖိအားကိုလည်း လိုအပ်သလိုအသုံးပြုနိုင်သည်ဟု ထင်မြင်စရာရှိလေသည်။ အချို့မှလည်း စေ့စပ်

ညှိနှိုင်းခြင်းဖြင့်အသွင်ကူးပြောင်းယူမှုကို နိုင်ငံရေးအကြမ်းဖက်မှုကင်းမှသာ အောင်မြင်နိုင်သည် ဟုယူဆကြသည်။ သို့သော် စပိန်နိုင်ငံမှာ (၁၉၅၇-၈၀) အတွင်း နိုင်ငံရေးအကြမ်းဖက်မှုတွင် လူပေါင်း ၄၆၀ သေကြေခဲ့သည်။ အမှန်မှာ ဤအကြမ်းဖက်မှုများကြောင့် အသွင်ကူးပြောင်းမှု ဖြစ်စဉ်လမ်းကြောင်းချော်သွားမည်ကို စိုးရိမ်သည့်စိတ်ဖြင့် အစောပိုင်းတွင် နိုင်ငံရေးအီလိုက်များ အချင်းချင်း ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုပြု ခဲ့ကြခြင်းပင်ဖြစ်သည်။

စပိန်နိုင်ငံ၏ လျင်မြန်သော ဒီမိုကရေစီအသွင်ကူးပြောင်းမှု မှာ အထက်မှစတင်ချီတက်ခဲ့ ခြင်းဖြစ်သည်။ သို့သော် အောက်ခြေမှတစ်ဆင့်ရပ်တက်လာသောဖိအားများကို တုန်ပြန်ရင်းက အရှိန်အဟုန်မြင့်သွားခဲ့သည်။ ပြည်တွင်းလှုပ်ရှားသူများမှ မဖြစ်မနေဖိအားပေးခြင်းများရှိခဲ့ပြီး ဥရောပအသိုင်းအဝိုင်းမှ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများမှအချို့ (အထူးသဖြင့် ဂျာမနီ)တို့မှ ဒီမိုကရေစီအသွင် ကူးပြောင်းရေးကို (၎င်းတို့၏ပါတီများ ကုန်သွယ်ရေးယူနီယံများနှင့် နိုင်ငံရေးအုတ်မြစ်များမှ တစ်ဆင့်) တက်တက်ကြွကြွ အားပေးထောက်ခံခဲ့ကြသည်။ ၎င်းတို့၏မူလအခြေအနေများမှာ ဘုရင် 'ဂျူရန် ကားလိုးစ်' ကြုံတွေ့နေခဲ့ရသော နိုင်ငံရေးပဋိပက္ခများနှင့်ဆင်တူခဲ့သည်။ 'ကား လိုးစ်'မှာ ဘုရင်စနစ်အတွက် ဒီမိုကရေစီတရားဝင်မှုအသစ်တစ်မျိုးကို လိုအပ်ခဲ့သည်။ သို့မှသာ နိုင်ငံတော်၏ ဦးဆောင်သူအနေဖြင့် သူ၏အသက်ဆက်လက်ရှင်သန်နိုင်ခွင့်၊ သူ၏ မင်းဆက် ဆက်လက်တည်ရှိနိုင်ခွင့် တို့ကို အာမခံပေးနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ (ဂရိတွင် ၁၉၆၇ ၌ ထီးနန်း စွန့်ခဲ့ရသော ယောက်ဖတော်ကွန်စတန်တင်း၏ဖြစ်ရပ်ကလည်း သူ့အတွက် အချိန်မနှောင်းသေး သော သတိပေးခေါင်းလောင်းဖြစ်ခဲ့ဟန်ရှိသည်။) ၁၉၇၅ တွင် ၎င်းအမွေဆက်ခံရရှိသော ဘုရင်စနစ်မှာ ၁၉၃၁ ခုနှစ်ကတည်းက သူ့အဖိုးတော်သူ အယ်လ်ဖရန်ဆို့- ၈ တည်ထောင်ခဲ့သော အင်စတီကျူးရှင်းမဟုတ်တော့ပေ။ သူ၏ဘုရင်စနစ်မှာ အဆောင်အယောင်သက်သက်ဖြစ်ပြီး လက်ရှိအစိုးရကို ကျားကန်ရန်ရည်ရွယ်ထားသည့် အာဏာရှင်စနစ်နှင့်တွဲဆက်နေသော ဘုရင် စနစ်သာဖြစ်သည်။ ဂျူအန်ကားလိုးစ်သည် ဖရန်ကို၏အာဏာများကိုလည်း ဆက်ခံရခြင်းမရှိပေ။ ၁၉၆၇ ခုနှစ်တွင်ပြဌာန်းခဲ့သော Organic Law of the State က ဘုရင်၏လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို တင်းတင်းကျပ်ကျပ်ကန့်သတ်ထားခဲ့သည်။ ဘုရင်သည် ဝန်ကြီးချုပ်နှင့် နိုင်ငံရေးအပေါ်တွင် ဩဇာလွှမ်းမောက်သော ကော်တီစ် သမ္မတနှစ်ဦးပေါင်းအာဏာ၏ ကန့်သတ်မှုကို အဓိကခံရသည်။ ထို့ကြောင့် အပြင်ဘက်ကြည့်ပါက ဘုရင်သည်လည်း သူ၏လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို ရွေးကောက်ခံ မဟုတ်သည့် အာဏာပိုင်များက ကန့်သတ်ထားရန်စီမံထားသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြုပြင် ပြောင်းလဲရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် အကျိုးစီးပွားများရှိနေသည်ဟု ထင်ရသည်။

အသွင်ကူးပြောင်းရေး၏ ပထမအဆင့်အဖြစ် သဘောထားတင်းမာသူများနှင့် တစ်တန်း တည်းအထားခံလာရသော ဝန်ကြီးချုပ်နာဗားရီးက အကန့်အသတ်နှင့်ဆောင်ရွက်မည့် ပြုပြင် ပြောင်းလဲရေးများအတွက် လမ်းညွှန်ကိုထုတ်ပြန်သည်။ ယင်းအစီအစဉ်များတွင် တစ်စိတ် တစ်ပိုင်း ဒီမိုကရေစီဖြစ်လာသော ကာတိုစ်များကို ရွေးကောက်တင်မြှောက်ပေးခြင်း၊ ပါတီများ

(PSOE ကဲ့သို့သောပါတီ)ကို တရားဝင်ပြုလုပ်ပေးခြင်းနှင့် အချို့ပါတီများ (PCE ကိုအထူး ရည်ညွှန်းသည်) ကို တရားမဝင်အဖြစ် ဆက်လက်ထားရှိခြင်းများပါဝင်သည်။ ယင်းအစီအမံကို တိုးပွားလာသော အတိုက်အခံများ၊ လူထုစည်းရုံးလှုပ်ရှားမှုများ (တစ်ခါတရံ ၎င်းတို့ထဲတွင် အသက်ဆုံးရှုံးမှုရှိတတ်သည်)၊ မီဒီယာလမ်းကြောင်းအသစ်များနှင့် ဥရောပပါလီမန်တို့ကအပြင်း အထန်ငြင်းဆိုကြလေသည်။ ထိုကာလများတွင် 'ဂွန်ဇဲလက်စ်' တစ်ယောက် လူထုကြားထဲတွင် ပုံမှန်ဆိုသလို ထွက်ပေါ်လာတတ်ပြီး ၁၉၇၆ ပြည်တွင်းစစ်အပြီးတွင် UGT (အလုပ်သားသမဂ္ဂ) မှ လူထုအစည်းအဝေးပွဲကြီးကို ပထမဆုံးကျင်းပနိုင်ခဲ့သော ကာလဖြစ်သည်။

'အာရီရာစ် နာဗားရီး'အား အသက် (၄၄) နှစ်ရှိပြီဖြစ်သော အစိုးရဟောင်း၏ လက် ဟောင်းအမာခံတစ်ယောက်ဖြစ်သူ၊ ရည်မှန်းချက်ကြီးပြီး လုပ်ရဲကိုင်ရဲရှိမှုကြောင့်နာမည်ကျော် သူ 'အဒေါ်ဖို ဆွာရက်စ်' ဖြစ် ၁၉၇၆ ဇူလိုင် တွင်အစားထိုးရန် ဘုရင်ကဆုံးဖြတ်ချက်ချခဲ့သည်။ ၎င်းမှာအရေးပါသော အလှည့်အပြောင်းတစ်ခုဖြစ်ခဲ့သည်။ 'ဆွာရက်စ်'က အလျှင်အမြန်ပင် နိုင်ငံရေးပြုပြင်ပြောင်းလဲမှု ဥပဒေတစ်ရပ်ကိုပြုလုပ်ခဲ့ပြီး အစိုးရအဖွဲ့ဝင်နှစ်ဖွဲ့ ပါဝင်သော 'ကော်တီစ်'ကို မဲခွဲဆုံးဖြတ်ရန် လူတိုင်းမဲပေးခွင့်ရှိသော ရွေးကောက်ပွဲတစ်ခုပြုလုပ်ခဲ့သည်။ အများမဲဖြင့်ရွေးသော ဥပဒေပြုလွှတ်တော်နှင့် အချိုးကျအမတ်ရွေးကောက်မှုစနစ် စည်းမျဉ်း စည်းကမ်းများအရတင်မြှောက်သော အထက်လွှတ်တော် (Congress of Deputies) ကို ရွေးကောက်လိုက်သည်။ ဖရန်ကိုယိုကြည်သူများ၏ အခြေခံစည်းမျဉ်းဥပဒေများက စိတ်ကူး ပုံဖော်ထားသော လမ်းစဉ်အတိုင်းလျော်ညီစေရန် အဆိုပြုလွှာကို တည်ဆဲ'ကော်တီစ်'က ထောက်ခံမဲ (၄၂၅) မဲနှင့် ဆန့်ကျင်မဲ (၅၉) နှင့်အတူ နိုင်ငံဘာတွင် ပထမအတည်ပြု လက်ခံ လိုက်သည်။ ဒီဇင်ဘာတွင် ပြည်သူ့ဆန္ဒကောက်ခံပွဲပြုလုပ်ရာ မဲပေးခွင့်ရှိသူ၏ ၇၇ ရာခိုင်နှုန်း မဲပေးခဲ့ပြီး (၉၄ ရာခိုင်နှုန်းထောက်ခံမဲဖြင့်) အတည်ပြုလိုက်သည်။ အတိုက်အခံများကတော့ လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ရပ်လုံးတွင် ဖယ်ချန်ထားခြင်းခံရသည်ဟုဆိုကာ ရွေးကောက်ပွဲကို သပိတ် မှောက်ရန်ဆုံးဖြတ်ထားခဲ့သည်။ 'ဆွာရက်စ်'နှင့် 'ဂွန်ဇဲလက်စ်'တို့အကြား လျှို့ဝှက်စကားဝိုင်း များကတော့ ပြည်သူ့ဆန္ဒကောက်ခံပွဲအပြီးတွင် PSOE ကို ၎င်းတို့ပါတီညီလာခံချက်ချင်းကျင်းပ မှုကို ဖြစ်ပွားစေခဲ့သည်။ ၎င်းမှာ ၁၉၇၇ တွင် ပါတီကိုတရားဝင်ပြုလုပ်ရေးအတွက် လမ်းကြောင်း ထွင်ထားခဲ့ခြင်းဖြစ်သွားစေခဲ့သည်။

ပြည်သူ့ဆန္ဒကောက်ခံပွဲမှာ 'ဆွာရက်စ်' ၏ အာဏာချုပ်ကိုင်မှုကို ပိုမိုခိုင်မာလာစေသည်။ ထို့နောက်မှတွင်သာ 'ဂွန်ဇဲလက်စ်' အပါအဝင် အတိုက်အခံများ၏ 'ကိုးဦး ကော်မတီ' (Committee of Nine) နှင့် တရားဝင်တွေ့ဆုံမှုများပြုလုပ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ဆွေးနွေးမှုများမှာ အနာဂတ်ရွေးကောက်ပွဲများတွင် အတိုက်အခံဘက်မှ ပါဝင်မည်ဆိုပါက အခြေအနေအရ (၇) ရပ်ကို အတိုက်အခံဘက်မှတောင်းဆိုသည့်အပေါ်တွင် အဓိကထားဆွေးနွေးခြင်းဖြစ်သည်။ ၎င်းအခြေအနေများထဲတွင် နိုင်ငံရေးပါတီများအားလုံးနှင့် ကုန်သွယ်ရေးယူနီယံများကို တရား

ဝင်အသိအမှတ်ပြုပေးရေး၊ နိုင်ငံဝန်ထမ်းများနိုင်ငံရေးတွင်ကြားနေနိုင်ရေး၊ အားလုံးအကျိုး ဝင်သော လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်၊ ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေညှိနှိုင်းဆွေးနွေးရေးနှင့် ဒေသဆိုင်ရာ နိုင်ငံရေးလှုပ်ရှားသူများကို အသိအမှတ်ပြုပေးရေးစသည့်အခြေအနေများပါဝင်သည်။ 'ဝွန်ဒဲ လက်ဖ်'က ဤဆွေးနွေးမှုများမှာ တရားဝင်ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှု အဆင့်အထိမရောက်ခဲ့ပါဟု (နောက်ပိုင်းတွင်) ဝန်ခံခဲ့သည်။ 'ဆွာရက်ဖ်' ကတော့ အတိုက်အခံတို့၏တောင်းဆိုမှုများကို အသေအချာနားထောင်ပြီး တရားဝင်ဥပဒေများအဖြစ် လိမ္မာပါးနပ်စွာပြဌာန်း၊ သတ်မှတ်ပေး နိုင်ခဲ့သည်။ အရေးအကြီးဆုံးအချက်မှာ ထိုဆွေးနွေးမှုများမှသည် ၁၉၇၇ ဧပြီလတွင် ကွန်မြူနစ် ပါတီကို တရားဝင်ပါတီဖြစ်စေနိုင်ခဲ့သည်။ ကွန်မြူနစ်ပါတီ ချန်လှပ်ခံနေခြင်းကြောင့် စပိန်နိုင်ငံ သားများ၏မျက်လုံးထဲတွင် အသွင်ကူးပြောင်းရေး ဖြစ်စဉ်တစ်ရပ်လုံးကို တရားမဝင်ဟု မြင်နေ ခဲ့ကြသည်။ ဤအခြေအနေမှာ ပထမဆုံးဒီမိုကရက်တစ်ရွေးကောက်ပွဲများအတွက် လမ်း ကြောင်း ခင်းထားပြီးဖြစ်စေသည်။ ၎င်းကို ၁၉၇၇ ဇွန်လတွင်ကျင်းပခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ထို ရွေးကောက်ပွဲမှ စံပြလောက်သည့်အခြေအနေတစ်ရပ်ထွက်ပေါ်လာခဲ့သည်။ ရွေးကောက်ပွဲများ တွင်ပါဝင်သူ ၇၉ရာခိုင်နှုန်းခန့်ရှိပြီး ယင်းမှာရွေးကောက်ပွဲတရားဝင်မှု၏ သက်သေပင်ဖြစ်သည်။ 'ဆွာရက်ဖ်'၏ (UCD) မှာ မဲဆန္ဒ ၃၄ရာခိုင်နှုန်းကိုရရှိခဲ့ပြီး ထိုင်ခုံ ၃၅၀ တွင် ၁၆၅ ခုံကိုရ ရှိသွားခဲ့ပြီး အစိုးရအဖွဲ့ကို ဆက်လက်ဖွဲ့စည်းနိုင်ခဲ့သည်။ တစ်ချိန်တည်းတွင် PSOE မှအတိုက် အခံခေါင်းဆောင်ပါတီအနေဖြင့် ၂၉ ရာခိုင်နှုန်း မဲဆန္ဒကိုရရှိသွားပြီး ထိုင်ခုံ ၁၁၈ ခုံကိုရရှိသွားခဲ့ သည်။ PCE မှာ မဲဆန္ဒ ၉ရာခိုင်နှုန်းကိုသာရရှိပြီး ထိုင်ခုံ ၂၀ ကိုသာရရှိပြီး PSOE နောက် တွင်သာရှိခဲ့သည်။

အသွင်ကူးပြောင်းခြင်းနောက်ဆုံးအဆင့်တွင် နိုင်ငံရေးတွင်အဓိကပါဝင်လှုပ်ရှားသူများ အားလုံးနှင့် သဘောတူညီမှုအဆင့်ဆင့်တို့ပါဝင်သည်။ ပထမဆုံး 'မွန်ကလိုရာ သဘောတူညီမှု များ' ကို ၁၉၇၇ အောက်တိုဘာတွင် လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သည်။ ၎င်းသဘောတူညီချက်များမှာ စီးပွားရေးပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်မှုဖွံ့ဖြိုးရေးကို ကြိုးပမ်းထိန်းသိမ်းထားရန်နှင့် ငွေကြေးတန်ဖိုးကျ ဆင်းမှုများကိုထိန်းချုပ်ရန် ရေရှည်ဖွဲ့စည်းပုံပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများနှင့် လုပ်ငန်းသတ်မှတ်မှုညှိနှိုင်း ဆွေးနွေးခြင်းတို့ပါဝင်သည်။ ထို့အပြင် ယင်းသဘောတူညီချက်များက တိုက်ရိုက်ဝင်ငွေခွန် စနစ်အသစ်ကိုမိတ်ဆက်ပေးပြီး ၎င်းက စပိန်နိုင်ငံ၏ ထူးထူးခြားခြားဖွံ့ဖြိုးလာသော ကျန်းမာ ရေးနှင့် ပညာရေးစနစ်များကို ၁၉၈၀ ပြည့်နှစ်များတွင် ငွေကြေးထောက်စီမံပေးနိုင်ခဲ့လေသည်။ အခြားအရေးပါသော စဉ်းခြေလှမ်းတစ်လှမ်းမှာ နိုင်ငံရေးဘုတ်အဖွဲ့မှသဘောတူညီမှုလိုအပ်ခဲ့ သည်။ ၎င်းမှာ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာ ခွင့်ဖြစ်သည်။ ၁၉၇၇ ရွေးကောက်ပွဲများမတိုင်မီက ဖရန်ကို အစိုးရကိုဆန့်ကျင်လှုပ်ရှားခဲ့သော နိုင်ငံရေးပြစ်မှု ကျူးလွန်သူများအတွက် ဤလွတ်ငြိမ်း ချမ်းသာခွင့်က အကျိုးပြုနိုင်သည်။ ၎င်းတို့ထဲတွင် နိုင်ငံရေးလုပ်ကြံသတ်ဖြတ်မှုများကျူးလွန်ခဲ့ သော ETAအကြမ်းဖက်သမားများလည်း ပါဝင်နေသည်။ ထို့အပြင် အစိုးရ၏ဝန်ထမ်းဟောင်းများ အတွက်လည်း ၎င်းတို့ကျူးလွန်ခဲ့မိနိုင်သည့် လူ့အခွင့်အရေးဖောက်ဖျက်မှုနှင့်ပတ်သတ်၍

စုံစမ်းစစ်ဆေးမှု အပြစ်ပေးထောင်ချမှုများမှ ကင်းလွတ်ခွင့်ကိုလည်း အာမခံပေးခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် လက်နက်ကိုင်အစိုးရတပ်များ၊ ရဲများနှင့် တရားရေးဝန်ထမ်းများကို ပြန်လည်လက်စားချေသုတ်သင်ဖယ်ရှားခြင်းကိစ္စအတွက် စိုးရိမ်ဖွယ်ရာမရှိ ဖြစ်သွားခဲ့သည်။ ဤဥပဒေမှာ ယခုနှစ်များအတွင်းတွင်ပင် ဝေဖန်ခံရမှုဖြင့်တက်လျက်ရှိသည်။ သို့သော် ထိုအချိန်က စိတ်အားတက်ကြွမှုအရှိဆုံးနှင့် စေ့စပ်ညှိနှိုင်းမှုပြုလုပ်ခဲ့ကြသူများမှာ အဓိကလက်ပဲပါတီများပင် ဖြစ်ကြသည်။

ယခုအချိန်ထိ ထိုသဘောတူညီမှုမရှိသော အရေးကြီးသည့်ရလဒ်မှာ ပါလီမန်အတွင်းရှိ ပါတီအားလုံး၏ ကိုယ်စားလှယ်များကြား ဆွေးနွေးမှုများပြုလုပ်ခဲ့ပြီး ဆယ့်ခြောက်လခန့် ကြာမြင့်သောအခါ ဒီမိုကရက်တစ် အခြေခံဥပဒေအသစ်တစ်ရပ် ပေါ်ထွက်လာခဲ့ခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ၁၉၇၈ ဒီဇင်ဘာတွင် ၎င်းအတွက် ပြည်သူ့ဆန္ဒကောက်ခံပွဲကျင်းပခဲ့သည်။ ဤဖြစ်စဉ်အတွင်း အဓိကလွှမ်းမိုးခဲ့သော အငြင်းအခုံမှာ ဒုတိယ ရီပတ်ဗလစ်ကိုပျက်စီးစေခဲ့သော အကြောင်းအရာတွင်သာ ဆက်လက်အခြေခံလေသည်။ သို့သော် ထိုအခိုက်အတန့်တွင်တော့ ပို၍လက်တွေ့ကျကျရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းနိုင်ရန် အားထုတ်ခဲ့ကြသည်။ ဆိုရှယ်လစ်များက အစောပိုင်းတွင် ဥပဒေပြင်ဆင်မှုဖြင့် စပိန်နိုင်ငံကို ရီပတ်ဗလစ်နိုင်ငံတော်ဖြစ်စေရန် ဦးစွာတင်ပြခဲ့ကြသည်။ သို့သော် ထိုအဆိုမှာ PCE အပါအဝင် ဘုရင် 'ဂျူရန် ကားလိုစ်' ကို ထောက်ခံခဲ့ကြသော ပါတီများကြောင့် ရှုံးနိမ့်ခဲ့ရသည်။ ၎င်းတို့၏ တရားဝင်သတ်မှတ်ခွင့်ရရေးအတွက် အပြန်အလှန်အနေနှင့် ဘုရင်ကို အသိအမှတ်ပြုခြင်းဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့က အလျှင်အမြန်ပင် ပါလီမန်ဘုရင်စနစ် အသစ်တစ်မျိုးကို တင်ပြကြပြန်သည်။ အခြေခံဥပဒေက ကက်သရစ် ဘုရားရှိခိုးကျောင်းကို နိုင်ငံရေးနယ်ပယ်မှ ရုတ်သိမ်းလိုက်သည်။ သို့သော် တစ်ပြိုင်နက်တည်းတွင် ကလေးများအားလုံးကို အစိုးရကျောင်းများတွင် ဘာသာရေးဆိုင်ရာ အဆုံးအမခံယူနိုင်ခွင့်ကို အသိအမှတ်ပြုခြင်း နိုင်ငံတော်က ဘာသာရေးကျောင်းများကိုထောက်ပံ့ပေးရန် သဘောတူညီလိုက်သည်။ စီးပွားရေးပြဿနာများကို ကိုင်တွယ်ရာတွင် လက်ယာသမားများနှင့် လက်ဝဲသမားများအကြိုက်ကိုထိန်းညှိပေးနိုင်သည့် ပြဌာန်းမှုမျိုးပြုလုပ်နိုင်ခဲ့သည်။ ဈေးကွက်စီးပွားရေးနှင့် ပုဂ္ဂလိကပိုင်ဆိုင်မှုကို ကာကွယ်ပေးရန်၊ တရားမဝင်ပြည်သူပိုင်သိမ်းခြင်းမှကာကွယ်ပေးသော အမွေဆက်ခံခွင့် စသည်တို့ကို အသိအမှတ်ပြုခဲ့သည်။ ထို့အပြင် ဆန္ဒပြနိုင်ခွင့်နှင့် လူမှုဝန်ဆောင်မှုများ၊ လူမှုလုံခြုံရေး၊ ကျန်းမာရေး၊ ပညာရေး၊ မသန်စွမ်းနှင့် အလုပ်လက်မဲ့အကျိုးခံစားခွင့်စသည့် လူမှုရေးဘုတ်အဖွဲ့ကို စနစ်တကျစီမံပေးရန်၊ ပိုမိုမျှတကောင်းမွန်သော ဝင်ဝေခွဲဝေဖြန့်ဖြူးမှုတို့ကို အသိအမှတ်ပြုပေးခဲ့သည်။ အခြေခံဥပဒေတွင် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရ ကွန်မြူနတီများထံသို့ ဗဟိုအစိုးရမှ အာဏာခွဲဝေပေးခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်းသော သတ်မှတ်ပြဌာန်းချက်များလည်းပါဝင်သည်။ ၎င်းမှာ စပိန်နိုင်ငံ၏ အနာဂတ်ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရတစ်ဝက် ဖယ်ဒရယ်ပြည်နယ်များဖွဲ့ပြီးလာရေးအတွက် လမ်းခင်းထားသကဲ့သို့ရှိခဲ့သည်။ ဤအားထုတ်မှုများမှာ 'ကတ်တလန်' မျိုးချစ်ဝါဒီများ လိုလားချက်များကို လုံလုံလောက်လောက်ဖြည့်ဆည်း

ပေးနိုင်သော်လည်း 'ဘက်စကီ' မျိုးနွယ်များအတွက်တော့ ကျေနပ်မှုမပေးစွမ်းနိုင်ခဲ့ပေ။

ဒီမိုကရေစီအသစ်ကိုခိုင်မာစေခြင်း၊ 'ဖီလပီး ဂွန်ဇလက်စ်' ၏အခန်းကဏ္ဍ

'ဖီလပီး ဂွန်ဇလက်စ်'မှာ အသွင်ကူးပြောင်းခြင်းဖြစ်စဉ်မှာထက် ဒီမိုကရေစီနစ်ခိုင်မာစေရန် တည်ဆောက်ရေးတွင် ပိုမိုထည့်ဝင်ခဲ့သူဖြစ်သည်။ အဓိကအားဖြင့် ၎င်း၏ပါတီကို အစိုးရ ဖွဲ့စည်းနိုင်ရေးအတွက် ကြိုတင်ပြင်ဆင်မှုကိုပြုလုပ်ခဲ့သည်။ ၁၉၇၉ မတ်လတွင် ကျင်းပသော ဒုတိယပါလီမန်ရွေးကောက်ပွဲတွင် 'ဆွာရက်စ်' ကပ်ရှုံးပြီးနောက် ဧပြီလတွင် PSOE မှ ဒေသ တွင်း ရွေးကောက်ပွဲများတွင် အဓိကမြို့ကြီးတော်တော်များများကို ထိန်းချုပ်နိုင်ခဲ့လေသည်။ မမျှော်လင့်ဘဲ မေလတွင် ပါတီခေါင်းဆောင်အဖြစ် 'ဂွန်ဇလက်စ်' ၏အာဏာကို တိုက်ရိုက် စိန်ခေါ်မှုတစ်ရပ် ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်။ အကြောင်းအရင်းမှာ PSOE ပရိုဂရစ်မှ မှာကစ်ဝါဒနှင့် ပြောင်ကျကျဆက်စပ်နေသော အကြောင်းအရာများကို ဖယ်ရှားရန်ဆုံးဖြတ်လိုက်ခြင်းဖြစ်သ နှင့်။ ၎င်းကိုရာထူးမှ နှုတ်ထွက်ရန်ဆန္ဒပြမှုများ ပေါ်ပေါက်လာတော့သည်။ သို့သော် စက်တင် ဘာလတွင် ၎င်း၏ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာအခွင့်အရေးကို ပိုမိုကျယ်ပြန့်စေရန်ဟူသော အကြောင်း ပြချက်ဖြင့် သူ၏ပါတီကိုဆက်လက်လှုပ်ရှားစေရန် လွတ်လပ်ခွင့်ပေးထားသည်ဆိုသော နား လည်မှုဖြင့် အထွေထွေအတွင်းရေးမှူးရာထူးကို ပြန်လည်ရွေးကောက် တင်မြှောက်ခံရလေ သည်။

UCD အစိုးရအား အားနည်းသွားစေရန် 'ဂွန်ဇလက်စ်'၏ ကြိုးပမ်းမှုများမှာ အနှုတ် လက္ခဏာဆောင်သော အကျိုးဆက်များကို စပိန်နိုင်ငံရေးတည်ငြိမ်မှုတွင်ဖြစ်ပေါ်စေသည်ဟု ဆိုရမည်။ ဥပမာအနေဖြင့် ၁၉၈၀ အစောပိုင်းတွင် PSOE က 'ဆွာရက်စ်' အား 'အန်ဒလူစီးယား' နယ်မြေကို 'ကတ်တလိုနီးယား' နှင့် 'ဘက်စကီး ကန်းထရီး' တို့နှင့်အတူတူ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ် ခွင့်ပေးရန်တောင်းဆိုခြင်းအားဖြင့် စိန်ခေါ်ခဲ့လေသည်။ ၎င်းမှာ နယ်မြေအားလုံးသို့ အာဏာ ခွဲဝေခြင်းချဲ့ထွင်မှုကို ထိရောက်သောသက်ရောက်မှုရှိလေသည်။ ၁၉၇၉ ခုနှစ် ကမ္ဘာ့ရေနံ အကျပ်အတည်းတွင် 'ဆွာရက်စ်'က စီးပွားရေးကျဆင်းမှုကိုကိုင်တွယ်ခြင်း၊ ETA အကြမ်းဖက်မှု ဝါဒကို မနှိမ်နင်းနိုင်ခြင်းတို့နှင့်ပတ်သတ်၍ 'ဂွန်ဇလက်စ်'မှဝေဖန်မှုကို ဆက်တိုက်ဆိုသလိုပြု လုပ်ခဲ့သည်။ ၁၉၈၀ မေလတွင် မအောင်မြင်နိုင်မှန်းသိသည့် ပါလီမန်ကိုအယုံမကြည်မရှိအဆို ကိုပင် သူတင်သွင်းခဲ့သေးသည်။

'ဆွာရက်စ်' နှုတ်ထွက်ခြင်းနှင့် ၁၉၈၁ တွင်ဖြစ်ပွားခဲ့သော အာဏာသိမ်းရန်ကြိုးပမ်းမှုတို့ နောက်ပိုင်းတွင် 'ဂွန်ဇလက်စ်'မှ တည်ငြိမ်အေးချမ်းမှုအားထိန်းသိမ်းထားနိုင်စေရန်အတွက် ၎င်း၏ အာဏာဆက်ခံသူ 'လီယို ပေါလ်ဒိုး ကားလ်ဒို ဆိုတ်လို'ကို ထောက်ခံပေးရန် သဘော တူညီခဲ့သည်။ အထင်ရှားဆုံးမှာ ၁၉၈၂ ဂျူလိုင်တွင် PSOE က ပြည်နယ်များသို့အာဏာခွဲဝေမှုကို အကန့်အသတ်များကိုဖော်ပြသော အဓိကကျသောဥပဒေတစ်ခုကို ပြဌာန်းနိုင်ရန် ကြိုးပမ်းခဲ့

သည်။ သို့သော်နောက်ပိုင်းတွင် ထိုဥပဒေထဲမှ အရေးကြီးသောအပိုင်းများမှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေနှင့်မလျော်ကန်ဟုကြေငြာခဲ့ကြသည်။အစိုးရ၏အားနည်းချက်များတိုးပွားသထက်တိုးပွား လာသော်လည်း 'ဂွန်ဇဲလက်စ်' က NATO အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်ခွင့်လျှောက်ထားရန်အစိုးရ၏ဆုံးဖြတ်ချက်ကို ပြင်းပြင်း ထန်ထန်ဆန့်ကျင်ခဲ့သည်။ ၁၉၈၁ တွင် ထိုပီရောမီဆန်လွန်းသောဆုံးဖြတ်ချက်ကို ပါလီမန်ကသဘောတူခဲ့သည်။ ထို့အပြင် ဆိုရှယ်လစ်များက အာဏာရပါတီအတွင်းမှ လက်ဝဲခေါင်းဆောင်တချို့ကို နောင်တက်မည့် PSOE အစိုးရတွင် ရာထူးနေရာများ ကြိုတင် ကမ်းလှမ်းခြင်းအားဖြင့် အာဏာရပါတီအား ပြိုကွဲစေရန်အားထုတ်နေသည်။

'ဂွန်ဇဲလက်စ်'မှာ ၁၉၈၂ အောက်တိုဘာလတွင် အပြတ်အသတ်အောင်မြင်မှုရကာ ဝန်ကြီးချုပ်ဖြစ်လာသောအခါတွင်မှ ၎င်းအလိုကျစီမံနိုင်သောအခြေအနေသို့ရောက်လေသည်။ လွှတ်တော်ထဲတွင် သူ၏ပထမဆုံး ဦးစားပေးမှာ ဒီမိုကရေစီခိုင်မာရေးဖြစ်သည်။ သို့သော် သူ၏ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး၏ဆိုရှယ်ဒီမိုကရက်တစ်အစီအစဉ်ကိုလည်းရှေ့ရောက်စေရန်ကြိုးစားသေးသည်။ သူချက်ချင်းကြုံတွေ့ရသော စိန်ခေါ်မှုမှာ စစ်တပ်အား အရပ်သားထိန်းချုပ်မှုအောက် လုံးလုံးလျားလျားကျရောက်စေရန်ကြိုးပမ်းမှုဖြစ်သည်။ ၁၉၈၄ ကာကွယ်ရေးဥပဒေမှာ လက်နက်ကိုင်စစ်တပ်အပေါ်တွင် သူ၏အာဏာကိုပိုမိုခိုင်မာစေသည်။ ၁၉၈၅ တွင် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သော စစ်ဥပဒေမှာ စစ်တပ်၏လုပ်ပိုင်ခွင့်ကို စစ်ဘက်ဆိုင်ရာအဝန်းအဝိုင်းထဲတွင် ကန့်သတ်ပေးလိုက် နိုင်သည်။ 'ဂွန်ဇဲလက်စ်'မှာ ကက်သလစ်ဘုရားကျောင်းအရေး ကိုင်တွယ်ရာတွင်လည်း အောင်မြင်သင့်သလောက် အောင်မြင်လိုက်နိုင်သည်။ သို့သော် သူ၏ပညာရေးပြုပြင်ပြောင်းလဲ မှုနှင့် ၁၉၈၅ တွင် ကိုယ်ဝန်ဖျက်ချမှုတရားဝင်စေခြင်းတို့မှာ ပီရောမီများဖြစ်ခဲ့သည်။ အရေး အကြီးဆုံးအချက်မှာ သူ၏အစိုးရက စပိန်နိုင်ငံစီးပွား ရေးကိုအလုံးစုံပြုပြင်ရေးဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့ သည်။ စပိန်နိုင်ငံ၏ထိရောက် ကောင်းမွန်မှုမရှိသော စက်မှုလုပ်ငန်းကြီးများကို အရွယ်အစား လျှော့ချခြင်း၊ ထို့နောက် ပုဂ္ဂလိကပိုင်ပြုလုပ်ခြင်းများနှင့် ဘဏ်လုပ်ငန်းအခန်းကဏ္ဍကိုတရား ဝင်လွတ်လပ်ခွင့်ပေးခြင်းများကို ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ယင်းဖြစ်စဉ်မှာ ဥရောပကွန်မြူနတီမှ အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်လာနိုင်သည့် အလားအလာကြောင့်ပေါ်ပေါက်လာခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုရည်ရွယ်ချက် မှာ ၁၉၈၆ ဇန်နဝါရီလတွင် အကောင်အထည်ပေါ်ခဲ့သည်။ အကြီးမားဆုံးအောင်မြင်မှုတစ်ရပ် ဆိုလျှင်လည်း မမှားနိုင်ပေ။ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးများမှာ (၁၉၈၆-၉၁) ကာလတွင် မမျှော်မှန်း ထားသော ဖွံ့ဖြိုးမှုများကိုယူဆောင်ပေးနိုင်ခဲ့ပြီး စပိန်နိုင်ငံ၏မြေစမ်းခရမ်းပျိုး လူမှုဖူလုံရေး အခြေအနေမှာလည်း မှန်မှန်ကျယ်ပြန့်တိုးတက်လာခဲ့သည်။ သို့သော် (၁၉၉၂-၁၉၉၄) တွင် ပေါ်ပေါက်ခဲ့သော စီးပွားရေးယိုယွင်းမှုမှာတော့ ရှေ့အလားအလာအပေါ် သံသယများပေါ် ထွက်လာစေခဲ့သည်။

'ဂွန်ဇဲလက်စ်'ချန်ရစ်ထားခဲ့သည့်အခြားမျက်နှာစာများမှာမူအပေါင်းလက္ခဏာနည်းသည်။ သူက NATO မှဖယ်ခွာမှုကို အစောပိုင်းတွင်ထောက်ခံခဲ့သော်လည်း နောက်ပိုင်းတွင်မမျှော်လင့်

ဘဲပြောင်းပြန် ပြုလုပ်သွားခဲ့သည်။ ၁၉၈၆ မတ်လတွင် လူထုဆန္ဒကောက်ခံပွဲကိုကျင်းပအောင် မြင်ခဲ့ပြီး စပိန်နိုင်ငံမှာအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ ဖြစ်လာမည်ဟု အတည်ပြုလိုက်သောအခါ ပြည်သူများ မလိုအပ်ဘဲထိတ်လန့်တုန်လှုပ်စေသော ဆိုးဖြတ်ချက် တစ်ရပ်ဖြစ်သွားခဲ့သည်။ ထို့အပြင် UCD အကြမ်းဖက်မှုကိုဆန့်ကျင်သော တရားမဝင်လှုပ်ရှားမှုများအား ရှုံ့ချပြီးနောက်တွင် (၁၉၈၃-၈၇) သူ့အစိုးရမှာ ETA နှင့်ဖြစ်ပွားသော 'ညစ်ထေးစစ်ပွဲ'ကို ခွင့်ပြုခဲ့သည်။ သို့သော် ၎င်းကိုကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရာတွင်မအောင်မြင်ဘဲ 'တရားဥပဒေစိုးမိုးမှု'ကို ဆိုးဆိုးရွားရွားထိခိုက်စေသည်။ အင်စတီကျူးရှင်းသဘောအရဆိုရလျှင် (၁၉၈၂-၈၃) လွှတ်တော်အတွင်းတည်ရှိနေခဲ့သော PSOE ၏ ဆယ်စုနှစ်ကြာ အများစု ပါဝါမှာ တည်ငြိမ်မှုရရှိရန်အလွန်လိုအပ်နေသေးသောအနေအထားဖြစ်သည်။ သို့သော် စပိန်နိုင်ငံ၏ဒီမိုကရေစီနှင့် ပတ်သက်သောအနှုတ်ပြုအကျိုးဆက်များမှာ နိုင်ငံပိုင်မီဒီယာတွင်ပေါ်ပေါက်လာပြီး တရားစီရင်ရေးမှာ နိုင်ငံရေးသဘောသက်ရောက်ခြင်းစသောရလဒ်များထွက်လာခဲ့သည်။ အမှန်တွင် လုံလောက်သင့်တော်သော အစစ်အဆေးအထိန်းအကွပ်များမရှိခဲ့ခြင်းကြောင့် အကျင့်ပျက်ချစားမှုများစွာပေါ်ပေါက်ခဲ့ပြီး (၁၉၉၂-၉၄) စီးပွားရေးကျဆင်းမှုတို့နှင့်ပါရောယှက်သွားခဲ့ခြင်းတို့မှာ ၁၉၉၆ ရွေးကောက်ပွဲတွင် 'ဂွန်ဇာလက်စ်' အရေးနိမ့်ခဲ့ခြင်း အကြောင်းအရင်းများဖြစ်သည်။

စပိန်နိုင်ငံ၏ ဒီမိုကရေစီသို့အသွင်ကူးပြောင်းမှုမှာ ယခုနှစ်များထဲတွင် အလွန်အလွန် စိစစ်ဝေဖန်မှုများ၏ ပစ်မှတ်သဖွယ်ဖြစ်သွားခဲ့သည်။ အချို့က အမှန်တစ်ဝက် စိတ်ကူးထင်မြင်မှုတစ်ဝက်ဖြင့် စပိန်နိုင်ငံ၏ကံဆိုးမိုးမှောင်မှုကို အပြစ်တင်ကြသည်။ ၎င်းတို့ထဲတွင် အတိတ်ကာလကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရာတွင်ပေါ်ပေါက်လာသော အခက်အခဲများ၊ တစ်ဝက် ဖယ်ဒရယ်စနစ်ကျရှုံးမှုနှင့် နိုင်ငံရေးစနစ်အပေါ် လူထုမကျေနပ်မှုများ တိုးပွားလာခြင်းတို့ပါဝင်သည်။ ဝေဖန်မှုတော်တော်များများမှာ မတရားသလိုလွဲမှားမှုများလည်းရှိသည်။ သို့သော် အသွင်ကူးပြောင်းရေးအတွက် သဘောတူပြဌာန်းချက်များမှာ ကျောက်သားတွင်ထွင်းထားသကဲ့သို့ တင်းမာလွန်းခြင်း၊ အသွင်ကူးပြောင်းရေး နောက်ပိုင်းစပိန်မျိုးသက်သစ်များမှာ နိုင်ငံရေးနိုးကြားမှုပျောက်ဆုံးသွားခဲ့ခြင်းစသည်တို့မှာ မငြင်းနိုင်သော အချက်များဖြစ်သည်။

စပိန်အစိုးရသမ္မတ (၁၉၈၂-၁၉၉၆) ဖိလစ်: ဂွန်ဇဲလက်င် ၏ ကိုယ်ရေးအကျဉ်းချုပ် (Club de Madrid အဖွဲ့ဝင်)

Felipe González, by Jose Ballesteros Palencia/EEE

'ဖိလစ်: ဂွန်ဇဲလက်င်'သည် 'ဆီဗီလီ' တက္ကသိုလ်တွင် ဥပဒေပညာကိုသင်ယူခဲ့သည်။ နောက်ပိုင်းတွင် ဘယ်လဂျီယံနိုင်ငံရှိ လော်ဗိန်းတွင် အလုပ်သမားရှေ့နေတစ်ဦးဖြစ်လာခဲ့သည်။ ထို့နောက် ၁၉၆၄ တွင် ထိုအချိန်က တရားဝင်မဟုတ်သေးသော စပိန်ဆိုရှယ်လစ် အလုပ်သမားပါတီ PSOE သို့ဝင်ခဲ့သည်။ အသက်နှစ်ဆယ်ကျော်တွင် စပိန်နိုင်ငံနှင့် 'နိုင်ငံတကာ ဆိုရှယ်လစ်' ညီလာခံ (Socialist International) တို့တွင် ထင်ပေါ်ကျော်ကြားလာပြီး ၁၉၇၀ တွင်ကျင်းပသော ပါတီညီလာခံတွင် ခေါင်းဆောင်မှုပိုင်းကို သူစိန်ခေါ်ခဲ့သည်။ 'နိုင်ငံတကာ ဆိုရှယ်လစ်' ညီလာခံမှနောက်ဆုံးတွင် 'ဂွန်ဇဲလက်င်' ဦးဆောင်သောအုပ်စုကို အသိအမှတ် ပြုလာခဲ့သည်။ ၁၉၇၄ တွင်ပါတီခေါင်းဆောင်အဖြစ် သူ့အားရွေးချယ်ခဲ့ကြသည်။ ၁၉၇၅ တွင် စပိန်အစိုးရက သူ့ကိုခဏမျှ ဖမ်းဆီးထိန်းချုပ်ခဲ့သေးသည်။ ထိုနှစ်ပိုင်းမှာတွင်ပင် 'မက်ဒရစ်'၌ ၇၂မနီနိုင်ငံမှ 'ဖယ်ဒရစ် အီးဘာ့ထ်' ဖောင်ဒေးရှင်း၏အကူအညီဖြင့် ပါတီဖွဲ့စည်းပုံကိုတည်ထောင်ခဲ့သည်။ 'အိုလက်မ် ဖယ်လ်မီ' (Olof Palme) နှင့် 'ဝီလီ ဘရန်းဒ်' (Willy Brandt) တို့မှ လည်း အကြံဉာဏ်ပေးခဲ့ကြသည်။ ကွန်မြူနစ်ထောက်ပံ့ပေးထားသော 'ယန်းတာ ဒီမိုကရက်တစ်ကာ' အဖွဲ့သို့ဝင်ရန် 'ဂွန်ဇဲလက်င်' ကငြင်းဆိုခဲ့ပြီး 'ဒီမိုကရက်တစ်လမ်းဆုံ' (Democratic Convergence) အတွက် အပြိုင်ပလက်ဖောင်းတစ်ခုကိုတည်ဆောက်ခဲ့သည်။ 'ဖရန်ကို'သေဆုံးသွားပြီးနောက် သမ္မတဖြစ်လာသူ 'အဒေါ်လဖို ဆွာရက်စ်' နှင့် ဆက်ဆံရေးကောင်းတစ်ခုကို

ထိန်းသိမ်းထားနိုင်ခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့်လည်း ၁၉၃၀ နှစ်များတွင်စပိန်နိုင်ငံပြည်တွင်းစစ် ဖြစ်ပွားခဲ့ပြီးနောက် ပထမဦးဆုံးအနေဖြင့် PSOE ၏ ပထမဦးဆုံးလူထုညီလာခံကို ကျင်းပနိုင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ 'ဂွန်ဇဲလက်ဇ်'မှာ ကိုးဦးကော်မတီအဖွဲ့ဝင်လည်းဖြစ်သည်။ ၁၉၇၇ တွင်ကျင်းပခဲ့သည် ပထမဦးဆုံးလွတ်လပ်သောရွေးကောက်ပွဲများအတွက် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို ထိုကော်မတီနှင့်ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ 'ဆွာရက်ဇ်' နှင့်ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းရာတွင် ၎င်းတို့ကော်မတီမှာ အရေးအပါဆုံးသောအခန်းကဏ္ဍမှပါဝင်နေခဲ့သည်။ ၁၉၇၇ နှင့် ၁၉၇၉ ခုနှစ်များတွင် 'ဂွန်ဇဲလက်ဇ်'မှာ PSOE ကိုရွေးကောက်ပွဲရလဒ်ကောင်းများရစေရန် ဦးဆောင်နိုင်ခဲ့သည်။ ၁၉၈၂ တွင်မတော့ မဟာအောင်မြင်မှုကြီးရရှိခဲ့ပြီး 'ဂွန်ဇဲလက်ဇ်'မှာ သမ္မတအဖြစ်သို့ ရောက်ရှိခဲ့လေသည်။

၁၉၈၂-၁၉၉၆ ကာလများတွင် စပိန်နိုင်ငံ၏သမ္မတအနေနှင့် 'ဂွန်ဇဲလက်ဇ်'မှာ လက်နက်ကိုင်အစိုးရတပ်များကို အရပ်သားထိန်းချုပ်မှုခိုင်မာစေရန်ဆောင်ရွက်ခဲ့ပြီး 'ကတိတလိုးနီးယား' နှင့် 'ဘက်စကီး' ပြည်နယ်တို့မှတောင်းဆိုသော ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးကို ထိန်းညှိပေးရန် ရှုပ်ထွေးသော တစ်ဝက်ဖယ်ဒရယ်စနစ်ကို အာဏာခွဲဝေပေးရေးအတွက် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းခဲ့သည်။ အလားအလာကောင်းသော ခေတ်မီတိုးတက်ရေးလမ်းစဉ်၊ ၎င်းလမ်းစဉ်ထဲတွင် စီးပွားရေးလွတ်လပ်မှု၊ လူမှုရေးပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ၊ ကျန်းမာရေး၊ ပညာရေး၊ ပင်စင်စနစ် အသစ်များ စသည်တို့ပါဝင်သည်။ ဥရောပကွန်မြူနတီထဲသို့ စပိန်နိုင်ငံဝင်ရောက်သွားနိုင်ခဲ့ပြီး ဝိရောဓိဖြစ်စရာအချက်မှာ NATO တွင်အဖွဲ့ဝင်အဖြစ်ပါဝင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ၁၉၈၆၊ ၁၉၈၉ နှင့် ၁၉၉၃ ရွေးကောက်ပွဲတို့တွင် PSOE မှာအသစ်ပြန်လည်ဖွဲ့စည်းထားပြီး အောင်မြင်စွာမဲဆန္ဒအများစုကိုရယူနိုင်ခဲ့သည်။ ၁၉၉၆ တွင်'ဂွန်ဇဲလက်ဇ်'၏ ပါတီအရေးနိမ့်ခဲ့ပြီး စီးပွားရေးဆိုးရွားကျဆင်းမှုနှင့် အကျင့်ပျက်လိမ်လည်ခြစားမှုတို့၏ သားကောင်ဖြစ်ခဲ့ရသည်။ လွှတ်တော်မှ ထွက်ခွာခဲ့ပြီး 'ဂွန်ဇဲလက်ဇ်'မှာ နိုင်ငံတော်တော်များများ၏ အသွင်ကူးပြောင်းရေးနှင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာအစိုးရအုပ်ချုပ်ရေးနှင့်ဆိုင်သောကိစ္စရပ်များတွင် အတိုင်ပင်ခံအဖြစ်မကြာခဏ ဆောင်ရွက်ပေးခဲ့သည်။

သမ္မတ ဖိလစ်ပိုင် ဂွန်ဒဲလက်င် နှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း

ခေတ်ပြိုင်အသွင်ကူးပြောင်းမှုအတွက် စပိန်နိုင်ငံရဲ့အတွေ့အကြုံကနေ ဘယ်လို သင်ခန်းစာတွေရနိုင်သလဲ။

အရေးကြီးတဲ့သင်ခန်းစာတစ်ခုရတယ်။ အဲဒီသင်ခန်းစာကတော့ နိုင်ငံတိုင်းဟာ သူတို့ရဲ့ လုပ်နည်းလုပ်ဟန်နဲ့လုပ်ကိုင်ခဲ့ကြပြီး အဲဒီလုပ်ဟန်တွေနဲ့ ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်နေဖို့လိုတဲ့ အချက် ဖြစ်တယ်။ အကြောင်းကတော့ ဖြစ်စဉ်တွေဟာတစ်ခုနဲ့ တစ်ခုပုံတူဖြစ်မနေလို့ပဲ။ နိုင်ငံတိုင်းမှာ ဖြစ်ခဲ့တဲ့အရာတွေဟာ ကိစ္စတိုင်းမှာ စီးပွားရေး၊ နိုင်ငံရေး၊ လူမှုရေးအားတွေကနေ ဘယ်လို ဘယ်ပုံ ဆင်းသက်လာသလဲဆိုတဲ့အပေါ်မှာမူတည်ပြီး အရေးကိစ္စတွေကို တုန့်ပြန်တယ်။ လက်နက်ကိုင်တပ်တွေကို ဘယ်လိုထိန်းချုပ်ရမလဲဆိုတဲ့ကိစ္စလိုမျိုးမှာပေါ့။

ဘုရင်ရဲ့အခန်းကဏ္ဍ

စပိန်မှာရှိတဲ့ ဘုရင်တွေရဲ့အခန်းကဏ္ဍကဘာလဲလို့ ပင်လယ်ကွေ့နိုင်ငံကဘုရင်တွေက ကျုပ်ကိုမေးတယ်။ သမိုင်းစာအုပ်တွေထဲမှာ လေ့လာလို့မရခဲ့တဲ့အကြောင်းအရာတစ်ခုကို ကျုပ် အကြံပေးခဲ့တယ်။ အဲဒါကတော့ ဘုရင်ဟာ ဖရန်ကိုရဲ့ စစ်အာဏာရှင်အောက်ကနေအကြွင်းမဲ့ သက်ဦးစံပိုင်ပါဝါတွေအားလုံးကို အမွေဆက်ခံခဲ့တယ်ဆိုတဲ့အချက်ပဲ။ သူဟာ အကြွင်းမဲ့သက် ဦးစံပိုင်ပါဝါတွေကိုတင်ရရှိခဲ့တာမဟုတ်ဘဲ ပုဂ္ဂိုလ်ရေးသက်ဦးစံပိုင်ပါဝါတွေကိုလည်း ရရှိခဲ့ တယ်။ ဘုရင်ရဲ့အခန်းကဏ္ဍဟာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေထဲမှာ ပြဋ္ဌာန်းထားတာ မဟုတ်လို့ အတည်တော့မဟုတ်သေးဘူး။ ဘုရင်ဟာ စစ်တပ်ရဲ့ခေါင်းဆောင်ဖြစ်တယ်။ အစိုးရရဲ့ခေါင်း ဆောင် ဖြစ်တယ်။ စစ်သားဘုရင်နဲ့ပိုတူနေတယ်။ အဲဒီကိစ္စဟာ ဖရန်ကိုသေသွားတဲ့အချိန်မှာ ပြဿနာဖြစ်လာတယ်။ သက်ဦးစံပိုင်စနစ်ကို လူတွေထဲချပြတဲ့ကိစ္စဖြစ်လာတယ်။ လ အနည်း ငယ်အတွင်းမှာပဲ ဘုရင်ဟာ အဲဒီ ဖို ဆွာရတ်စ်ကို ဝန်ကြီးချုပ်အဖြစ် (၁၉၇၆၊ ၁၉၇၇ ကနေ ၈၁ အထိဆွာရတ်စ်အရွေးခံရတယ်။) ခန့်အပ်ဖို့ အခွင့်အရေးရခဲ့တယ်။ စပိန်နိုင်ငံရဲ့ အကူး အပြောင်းကာလမှာ ဒီအဆင့်ကိုသိပ်ပြီးလေ့လာသုံးသပ်မှုမရှိခဲ့ကြဘူး။ အဲဒီအဆင့်ကတော့ ဘုရင်အာဏာရလာပြီး အဲဒီအာဏာကို အကြွင်းမဲ့အသုံးပြုဖို့ ဆုံးဖြတ်ချက်ချတဲ့အချိန်ကာလ၊ အဲဒီအစား အဲဒီဖို ဆွာရတ်စ်ကို ကိုယ်စားလှယ်တင်မြှောက်လိုက်တယ်ဆိုတဲ့အချက်ပဲ ဖြစ် တယ်။ ဒါဟာ ဘာနဲ့တူသလဲဆိုတော့ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို တွန်းအားပေးလိုက်တဲ့ပုံစံပဲ။ ၁၉၇၆ ခုနှစ် ဇူလိုင်လမှာ ဆွာရတ်စ်ကိုခန့်အပ်ထားလိုက်တယ်။ ၁၉၇၇ ခုနှစ်အထိ ရွေးကောက်ပွဲ မရှိခဲ့ဘူး။ ဘုရင်ဟာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ သက်ဦးစံပိုင်ဘုရင်အဖြစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေမရှိဘဲ အုပ်ချုပ်ခဲ့တယ်။ ဒါဟာ အာဏာအများအပြားရှိပေမယ့် အဲဒီအာဏာကိုအသုံးမပြုတဲ့ ဘုရင်ရဲ့ထူးခြားတဲ့ အင်စတီကျူးရှင်းတစ်ခုဖြစ်ခဲ့တယ်။ အဲဒီဖို ဆွာရတ်စ် ဟာလည်း သူ့ရဲ့ အစိုးရအဖွဲ့ကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရအပ်နှင်းထားတဲ့ ဝန်ကြီးချုပ်တစ်ယောက်အနေနဲ့

စတင်ခဲ့တယ်။ လုပ်ဆောင်ရမယ့်တာဝန်တွေကိုလည်း လုပ်ဆောင်ခဲ့တယ်။ အဲဒီလုပ်ဆောင်ချက်ကြောင့် ဆွာရတ်ဇ်ဟာ ဖြစ်စဉ်ကြီးတစ်ခုလုံးရဲ့၊ ဗိုင်ယာလော့ခ်တစ်ခုလုံးရဲ့ အဓိကဇာတ်ဆောင်ဖြစ်လာတယ်။ ဒါ့အပြင် စပိန်ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးရဲ့ အဓိကပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်လာတယ်။ ဘုရင်ဟာ စစ်တပ်ကို သင့်တင့်မျှတအောင်လုပ်ပေးတဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်အဖြစ်နေရာရလာပြီး ဂုဏ်သိက္ခာလည်းရှိလာတယ်။ ဘုရင်ဟာ စစ်တပ်နဲ့ပတ်သက်ရင် အရေးပါတဲ့ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ယောက် ဖြစ်လာတယ်။

အာဏာပိုင်တွေထဲက အာဏာအပြောင်းအရွှေ့

သမန်ရှည်ကြာတဲ့နိုင်ငံရေးအဖွဲ့အစည်းအားလုံးထဲကလိုပဲ နှစ်ပေါင်းသုံးဆယ်လေးဆယ်ကြာ ပုဂ္ဂိုလ်ရေးအာဏာရှင်စနစ်ဟာ ဖရန်ကိုကို စပိန်နိုင်ငံမှာ တစ်ဦးတည်းသက်ဦးဆံပိုင်အုပ်ချုပ်ခဲ့သလိုပဲအာဏာပိုင်စနစ်ထဲမှာပဲအတူတကွပူးပေါင်းတည်ရှိနေတဲ့အခြားသောအဖွဲ့အစည်းတွေရှိတာတောင် ပုဂ္ဂိုလ်ရေးအာဏာရှင်စနစ်ဖြစ်စဉ်ဟာ ဆက်လက်ပြီးရှင်သန်နေတယ်။ ဒါဟာ ဇီဝဖြစ်စဉ်နဲ့တောင် တူနေတယ်။ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးသမားတွေဟာ ဇီဝဆိုင်ရာ ဗီဇတွေကို တုန့်ပြန်ရုံကလွဲပြီး အဲဒီစနစ်ထဲမှာ ဘာမှမလုပ်ကြဘူး။ အဲသလိုပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးသမားတွေက ရာထူးကိုယူလိုက်တယ်။ ဆိုချင်တဲ့အဓိပ္ပါယ်က အဲဒီလူတွေရဲ့ဘဝ သက်တမ်းက အာဏာရှင်စနစ်ကိုယ်စားလှယ်တွေရဲ့ သက်တမ်းထက်ပိုရှည်လို့ဖြစ်တယ်။ ဒါကြောင့် အာဏာရှင်စနစ် ပျောက်ကွယ်သွားပြီးတဲ့နောက်ပိုင်းမှာ ဘာတွေဖြစ်လာမလဲဆိုတာနဲ့ပတ်သက်ပြီး အလောင်းအစားလုပ်ကြရတာ ဖြစ်တယ်။ ဒါကြောင့်ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးသမားတွေပေါ်လာတယ်။ ပြိုင်ဘက်တွေနဲ့ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းတဲ့ လူတွေပေါ်လာတယ်။ ဒီမိုကရေစီ ကူးပြောင်းတဲ့ဖြစ်စဉ်ကို စဉ်းစားမှုပေါ်ထွက်လာတယ်။ စပိန်နိုင်ငံမှာ အဲဒီဆို ဆွာရတ်ဇ်၊ (၁၉၇၅-၇၆ အလုပ်သမားဝန်ကြီး၊ ၁၉၇၆-၇၉ ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီး၊ ၁၉၈၁-၈၂ ပြည်နယ်ဝန်ကြီးချုပ်) ရှိခဲ့ဖို့ မာတင်ဗီလာတို့ပါတဲ့ အဲဒီအဖွဲ့၊ ဖရန်ကိုရဲ့အဖွဲ့ ထဲမှာပါတဲ့ အသက်လေးဆယ်ငါးနှစ်အရွယ်ပုဂ္ဂိုလ်တေလေ။ အဲဒီအချိန်မှာ အာဏာရှင်ဖရန်ကိုကို အသက်ခုနစ်ဆယ့်ငါးနှစ်ရှိပြီး အိုမင်းနာမကျန်းဖြစ်တဲ့အချိန်ရောက်နေပြီ။ သူတို့က 'ဖရန်ကိုတို့အတန်းနဲ့ယှဉ်ရင် ငါတို့ဘယ်လောက်နှစ်ကြာကြာ ဆက်နေရဦးမလဲ' လို့တွေးကြတယ်။

ဒီလိုအင်အားတွေဟာ နိုင်ငံအားလုံးမှာအပေါင်းလက္ခဏာဆောင်တဲ့အင်အားတွေအဖြစ် ရှိနေကြတယ်။ ဘုံအရာ ဝတ္ထုအဖြစ်ရှိနေကြတယ်။ တကယ်လို့ တစ်နိုင်ငံက အာဏာရှင်စနစ်ကိုဝေဖန်လိုက်တယ်ဆိုရင်ဥပမာကျူးဘား၊ အာဏာကနေ ဘေးရောက်နေတဲ့အသက်ငါးဆယ်၊ ဒါမှမဟုတ် ခြောက်ဆယ်လောက်ရှိတဲ့ နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်မျိုး ဆက်ရှိနေတာကိုတွေ့နိုင်တယ်။ ဥပမာပြောရမယ်ဆိုရင် ကတ်စ်ထရီညီနောင်လိုမျိုး သူတို့ရဲ့ဘဝ သက်တမ်းတွေဟာ အဲဒီ ညီနောင်ရဲ့အလွန်ကိုရောက်နေတာကို ဒီခေါင်းဆောင်တွေတွေ့ကြရတယ်။ ဒါကြောင့် သူတို့ဟာ သူတို့ရဲ့အခန်းကဏ္ဍဘယ်လိုရှိမယ်၊ အဲဒီစနစ်ကြီးကို ဖျက်သိမ်းခံရဖို့ အလားအလာ

ရှိလာချိန်မှာ အဲဒီလိုဖျက်သိမ်းခံရတဲ့အထဲ သူတို့ပါမသွားရလေအောင် ဘယ်လို ဘယ်ပုံရောင် ကြည့်ဖို့ ပြီးတဲ့နောက်မှာဘာတွေဖြစ်လာမလဲဆိုတဲ့ ပြဿနာတွေကိုတုန့်ပြန်ဖို့ သူတို့ဟာ အရေးကြီးတဲ့ ရာထူးတွေကို အနည်းနဲ့အများယူဖို့ကြိုးစားကြတယ်။ ဒါဟာ ခုခံမှုနဲ့ပတ်သက်ပြီးအပေါင်း လက္ခဏာဆောင်တဲ့ ဒိုင်းနမစ်ကိုဖန်တီးပေးတယ်။ ဒီဖြစ်စဉ်ကို တစ်နိုင်ငံချင်းစီအလိုက် စနစ် တကျလေ့လာသင့်တယ်။

လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများအကြောင်း စဉ်းစားတဲ့အခါမှာ ရာထူးအဆင့်အတန်းအရ အခွင့်အရေးနဲ့ အခွင့်ထူးခံမှုနှစ်ခုကို ကျုပ်ခွဲခြားလိုက်တယ်။ မော်ရိုကို ဒါမှမဟုတ် အီဂျစ်တို့လို အာရပ်နိုင်ငံတွေကို ကြည့်မယ်ဆိုရင် ရာထူးအဆင့်အတန်းအရအပြင် အထူးအခွင့်အရေးတွေ အများကြီးရှိနေသေးပြီး သူတို့ဟာ အုပ်ချုပ်ခွင့်နဲ့ အာဏာရဲ့ဆက်လက်ရပ်တည်ရေးနဲ့ ဆက်စပ်နေတယ်။ အဲဒီမှာ သူတို့ရဲ့အထူးအခွင့်အရေးတွေ ဆုံးရှုံးမှုကိုကြောက်ရွံ့ရုံသက်သက်နဲ့တော့ မတိုက်မယ့်သူတွေ အများကြီးရှိတယ်။ ဒါပေမယ့် အခွင့်ထူးလောက် မများပေမယ့် ပိုပြီးအရေးကြီးနေတဲ့ သူတို့ရဲ့ရာထူးအဆင့်အတန်းတွေကို ခုခံဖို့ဆိုရင်တော့ သူတို့တိုက်ကောင်းတိုက်ကြလိမ့်မယ်။

စပိန်ရဲ့ပြည်တွင်းလုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့ (စစ်ဘက်ရာထူးအဆင့်အတန်းရှိတဲ့ ဖက်ဒရယ်ရဲတပ်ဖွဲ့) ဒါမှမဟုတ် အီဂျစ် လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့တွေအကြောင်းကို စဉ်းစားကြည့်ရအောင်။ ကျုပ် လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့ရဲ့အကြီးအကဲတွေအကြောင်းကို ပြောနေတာမဟုတ်ဘူးနော်။ ကျုပ်ပြောနေတာက အဲဒီစစ်တပ်အဖွဲ့အစည်းကြီးကိုယ်တိုင်၊ ကော်မရှင်တွေအမျိုးမျိုး၊ အထူးအခွင့်အရေး (ဥပမာ အိမ်ယာ) တွေ အမျိုးမျိုးရနေကြတဲ့ လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းကြီးတွေအကြောင်း ပြောနေတာ။ ချီလီမှာလည်း လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့တွေက ရှိရှိသမျှအရာအားလုံးကို ရယူထားတဲ့ အပြင် သူတို့ရဲ့ရာထူးအဆင့်အတန်းတွေကိုလည်း ဆက်ပြီးထိန်းသိမ်းထားနိုင်တာကို ခင်ဗျားတို့တွေ့ရမှာပဲ။ စပိန်မှာ အထူးအခွင့်အရေးနဲ့ပတ်သတ်လို့ ကျုပ်တို့ဆင်ခြင်ရှုမြင်ပုံတွေအရ ဒီနေ့ လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့တွေမှာ ကျန်ကမ္ဘာကြီးနဲ့ ထိစပ်ဖို့လမ်းပွင့်သွားတာ ပရော်ဖက်ရှင်နယ် လုပ်သက်အတွက် အခွင့်အရေးတွေ၊ ဖြစ်နိုင်ချေတွေပိုတိုးတက်လာပြီး အရင်ကထက်ပိုကောင်းတဲ့ ဘဝရှင်သန်မှုတွေရှိလာတာကြောင့် ဒါဟာ အထူးအခွင့်အရေးမဟုတ်တော့ဘူး။ ဘယ်လိုပဲဖြစ်ဖြစ် သူတို့ရဲ့အဆင့်အတန်းတွေကို ဆုံးရှုံးရမှာစိုးရိမ်တဲ့စိတ်ဟာ ဒီမိုကရက်တစ် အကူးအပြောင်းကြောင့်ဖြစ်လာမယ့် တခြားစိုးရိမ်စိတ်တွေအားလုံးထက်ပိုကြီးတယ်။ ဒါကြောင့် တစ်ခါတစ်ရံမှာ အပြန်အလှန် သက်ရောက်လွှမ်းမိုးမှုရှိနေတဲ့ နိုင်ငံတစ်ခုချင်းစီရဲ့အလုပ်လုပ်ပုံနဲ့ အပြောင်းအလဲကို ခုခံတုံ့ပြန်နေတဲ့အစိတ်အပိုင်းတွေကို နားလည်ထားရမယ်။ စပိန်မှာဆိုရင် အပြောင်းအလဲကို ပေါ်ပေါ်ထင်ထင် ဆန့်ကျင်ခုခံတုံ့ပြန်နေတဲ့ အဓိကအချက်နှစ်ချက်နဲ့ အခြားမထင်မရှားအချက်တွေရှိတယ်။ အသိသာဆုံးအချက်ကတော့ နောက်ကြောင်းပြန်ဆွဲလိုတဲ့ လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့ရဲ့ အနေအထားဖြစ်ပြီး အဲဒီအောက်မှာ စပိန်ရဲ့စည်းလုံးမှုကို မေးခွန်း

ထုတ်စရာဖြစ်အောင်လုပ်နေတဲ့ အကြမ်းဖက်သမားတွေရဲ့ ခြိမ်းခြောက်မှုရှိနေတယ်။ အကြမ်းဖက်သမားတွေက ပိုတိုက်ခိုက်လေ လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့အတွင်းမှာ နောက်ကြောင်းပြန်တဲ့လှုပ်ရှားမှုတွေ ပိုဖြစ်လာလေဆိုတဲ့ဖြစ်ရပ်ဟာ သူ့အလိုလို တုံ့ပြန်နေတဲ့ဖြစ်စဉ်ပဲ။

ကျုပ်အနိုင်ရရှိခဲ့တဲ့ ၁၉၈၂ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲကာလမှာ ကျုပ်ပြောခဲ့တဲ့စကား ဒါမှမဟုတ် လမ်းစဉ်တစ်ခုရှိတယ်။ အဲဒါကတော့ ကျုပ်ဟာ ပန်းအိုး ထဲကမြေကိုတောင် နိုင်ငံပိုင်အဖြစ်သိမ်းဖို့ အဆင်သင့်ပဲဆိုတဲ့ စကားပဲ။ မသေချာ၊ မရေရာမှုတွေဖြစ်ပေါ်လာနိုင်တဲ့ အပြောင်းအလဲကို ကြောက်ရွံ့တဲ့မြေပိုင်ရှင်ကြီးတွေ၊ စက်မှုလုပ်ငန်းရှင်တွေရဲ့ ဆန့်ကျင်ခံမှုတွေ ရှိခဲ့တယ်။ ဒါကြောင့် ကျုပ်ယူဆတာက နိုင်ငံတိုင်းအနေနဲ့ အနည်းနဲ့အများ အစီအစဉ်တကျဖြစ်လာမယ့် တက်ကြွတဲ့အပြောင်းအလဲမှာ ပါဝင်လာနိုင်တဲ့အင်အားစုတွေက ဘာဖြစ်မလဲ၊ အဲဒီအင်အားစုတွေအနက်ကနေအများဆန္ဒကို ဘယ်လိုတည်ဆောက်ယူနိုင်မလဲဆိုတာနဲ့ ဘယ်လိုဆန့်ကျင်ခံမှုမျိုးတွေနဲ့ ရင်ဆိုင်ရနိုင်သလဲဆိုတာကို တွက်ချက်လေ့လာထားဖို့ လိုအပ်တယ်ဆိုတာပါပဲ။

ဒီမိုကရက်တစ်အကူး ထောက်လှမ်းရေး သတင်းအချက်အလက်စုဆောင်းမှုစွမ်းရည် လိုအပ်ချက်

ကျုပ်မတက်ချင်တာကြောင့် နာရီအနည်းငယ်လောက်နောက်ကျပြီးမှ ရောက်ရှိခဲ့ကြတဲ့ ပီနိုချေးက အယ်ဝင်ဆီ သမ္မတစလွယ် ပေးအပ်တဲ့ အခမ်းအနားအပြီး နာရီအနည်းငယ်အကြာမှာ ကျုပ်တို့ဟာ ၁၉၉၀ ချီလီညီလာခံကို တက်ရောက်ခဲ့ကြတယ်။ မကြာသေးခင်ကမှ ခန့်အပ်ခံထားရတဲ့ သမ္မတနဲ့ အခမ်းအနားကိုတက်လာတဲ့ ကျွန်နိုင်ငံတွေအားလုံးက ခေါင်းဆောင်ပိုင်းတွေ တွေ့ဆုံခဲ့ကြတယ်။ ကျုပ်တို့ဟာ တစ်ယောက်နဲ့တစ်ယောက် အားပါးတရ မေးဖြေဆွေးနွေးကြတယ်။ အဲဒီအချိန်မှာ အယ်ဝင်က နိုင်ငံအကြီးအကဲဖြစ်နေပြီ။ အဲဒီမှာ ကျုပ်ကသူ့ကို “သမ္မတကြီး။ ကျွန်တော် မလေးမစားလုပ်ချင်တာမဟုတ်ပါဘူး။ ဒါပေမယ့် အစိုးရရဲ့အစဉ်းမှာတင် ကျွန်တော့်ကို စိတ်ပူပန်စေတဲ့ ပြဿနာတစ်ရပ်ကို သမ္မတကြီးဆီတင်ပြချင်ပါတယ်။ အဲဒီ ပြဿနာက စပိန်မှာ ကျွန်တော့်ကို ကောင်းကောင်းဒုက္ခပေးခဲ့ပြီးပါပြီ။ ကျွန်တော်အဲဒါကို ဝန်ကြီးချုပ်အနေနဲ့ အဒယ်ဖို ဆွာရက်ဖ်နဲ့ အတူတွေ့ကြုံခဲ့ရတာပါ” လို့ ပြောလိုက်တယ်။ ကျုပ် ဆက်ပြောတယ်။ “သမ္မတကြီး။ ကျွန်တော့်ကိုယ် ကျွန်တော် ပီနိုချက်ရဲ့နေရာမှာ ဝင်နေ ကြည့်ဖို့ ကြိုးစားရတာ အရမ်းခက်ခဲပါတယ်။ ဒါပေမယ့် သမ္မတကြီးကတော့ ကြိုးစားကြည့်သင့်ပါတယ်။ တကယ်လို့ ကျွန်တော်သာ ပီနိုချက်ဖြစ်ပြီး လူထုဆန္ဒခံယူပွဲမှာ ရှုံးနိမ့်ခဲ့မယ်၊ ကျွန်တော့်ရဲ့အုပ်ချုပ်မှုသက်တမ်းကို အဆုံးသတ်ပြီး ဒါမှမဟုတ် ကျွန်တော်ကလက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့မှာ အကြီးအကဲအဖြစ်ဆက်ရှိနေဦးမှာဆိုတော့ ကျွန်တော့်ရဲ့ နိုင်ငံရေးသက်တမ်းကိုပဲဖြစ်ဖြစ် အဆုံးသတ်ခဲ့တဲ့ ဒီမိုကရက်တစ်ယောက်ကို သမ္မတစလွယ်ပေးလိုက်ရတော့မယ့် အကျပ်အတည်းမျိုးမှာလည်း အခုရောက်နေမယ်ဆိုရင် ခင်ဗျား မိနစ်တိုင်းမိနစ်တိုင်းမှာ ဘာလုပ်နေသလဲ၊ ခင်ဗျားရဲ့ ဝန်ကြီးတွေ ဘာလုပ်နေသလဲ၊ တစ်နိုင်ငံလုံးမှာ ဘာတွေဖြစ်ပျက်နေသလဲဆိုတာကို မဖြစ်မနေ

သိရဖို့ စုံစမ်းမှုတွေလုပ်မှာပဲ။ ကျွန်တော်သာ ပီနီချေး ဖြစ်မယ်ဆိုရင် ကျွန်တော့်မှာ ဒီလိုမျိုး သတင်းထောက်လှမ်းနိုင်တဲ့ စွမ်းဆောင်ရည်တွေရှိတယ်ဆိုတာကို လုံးဝသေချာအောင်လုပ်မှာ ပဲ။ သူသာ ကျွန်တော်တွေေးထားတဲ့လူမျိုး ဖြစ်မယ်ဆိုရင် ပီနီချေးအဲ ဒီလိုမလုပ်တာက တကယ့် ကို မယုံနိုင်စရာဘဲလို့ ပြောရမှာပဲ။”

သူက ကျုပ်ဟာ သူ့ဆီကို တကယ့်ပြဿနာကြီးတစ်ခုယူလာတာပဲလို့ပြောခဲ့ပြီး အဲဒီ အတိုင်း ဖြစ်လာမယ်လို့ ကျုပ်တကယ်ကိုထင်သလားလို့ မေးခဲ့တဲ့အတွက် ကျုပ်ကလည်း ဟုတ်တယ်လို့ဖြေခဲ့တယ်။ ကျုပ်တကယ်ကို အဲဒါကိုယုံကြည်ခဲ့တာပါ။ အဲဒါနဲ့ သူကကျုပ်မှာအ တွေ့အကြုံရှိပြီးသားဖြစ်လို့ ကျုပ်သူနဲ့ ပူးပေါင်းဖို့တောင်းဆိုခဲ့တယ်။ သမ္မတအယ်ဝင်က လုံးဝ ဥသယုံကြည်မှုနဲ့ တကယ့်ကိုတွေေးနေတာက ဒီကိစ္စဟာ လုံးဝဖြစ်မလာနိုင်ဘူးလို့ပေါ့။ ဒါပေမဲ့ ကျွန်တော့်ကမ်းလှမ်းချက်ကိုတော့ မရှုတ်သိမ်းခဲ့ဘူး။ သူကကျုပ်ကို ကျေးဇူးတင်နေခဲ့တယ်။ ကျုပ်တို့ တစ်ခြားအကြောင်းအရာတွေအတွက် ဆက်ဆွေးနွေးခဲ့အပြီးမှာ သူ့ကိုကူညီဖို့ ကျွန်တော် နောက်တစ်ကြိမ်ထပ်ပြီးကမ်းလှမ်းခဲ့တယ်။ ခင်ဗျားလျှောက်နေတဲ့လမ်းက အန္တရာယ် ကင်းသလား ဒါမှမဟုတ် မိုင်းတွေပဲရှိသလားဆိုတာကို ခင်ဗျားအဖြေရှာရမှာဖြစ်သလို မိုင်းတွေ ရှိနေရင်လည်း ခင်ဗျားတတ်နိုင်သမျှ ရှင်းထုတ်ပစ်လိုက်နိုင်ဖို့လိုအပ်တယ်လေ။

ဥပမာပြောရရင် ၁၉၈၂ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလ ၂၇ ရက်နေ့ ကျုပ် ရွေးကောက်ပွဲမှာ အနိုင်မရခင်တစ်ရက်မှာ စပိန်မှာ အာဏာသိမ်းဖို့ အနီးကပ်ဆုံးနောက်ဆုံးလှုပ်ရှားမှုကိုလုပ်ခဲ့ တယ်။ ကယ်လီဖိုးနီးယား (၁၉၈၁-၈၂) ဝန်ကြီးချုပ်အဖြစ်ရှိနေဆဲ အဲဒီနေ့မှာပဲ အာဏာသိမ်းဖို့ ကြိုးစားတဲ့လုပ်ရပ်တစ်ခုရှိခဲ့ပြီး ချက်ချင်းပဲနှိမ်နင်းခံခဲ့ရတယ်။ အောက်တိုဘာလ ၂၈ ရက်မှာ ကျုပ်ဟာ တကယ့်ကိုလူအများစုရဲ့ထောက်ခံမှုနဲ့ အနိုင်ရရှိခဲ့ပေမယ့် အဲဒီမတိုင်ခင်တစ်ရက်က ဒီလိုဖြစ်မလာနိုင်အောင် တားဆီးဖို့ ကြိုးစားတဲ့လုပ်ရပ်တွေရှိခဲ့သေးတဲ့အတွက် ကျုပ်မှာ နီးနီး ကြားကြားနေဖို့ အကြောင်းအရာတွေ အများကြီးရှိခဲ့တယ်။

အယ်ဝင် ရာထူးကိုရယူပြီး တစ်နှစ်အကြာမှာ လွှတ်တော်အမတ်ဂျင်မီဂက်ဇ်မန်း(ချီလီ လွှတ်တော်အမတ်နဲ့ ပီနီချက်၏အကြံပေး)လုပ်ကြံခံခဲ့ရတယ်။ သမ္မတအယ်ဝင်ဟာ ဥရောပ နိုင်ငံတွေဖြစ်တဲ့စပိန်၊ ဘရင်ဆဲလ်တို့ကိုခရီးသွားဖို့အစီအစဉ်ရှိနေပြီးအဲဒီလုပ်ကြံမှုနဲ့အခြေအနေ တွေက သူခရီးကို ဆက်သွားရနီးမသွားရနီးဝေခွဲရခက်စေတဲ့သံသယတွေကို ဖြစ်ပေါ်တိုးပွားလာ စေခဲ့တယ်။ နောက်ဆုံးမှာတော့ ဒီလိုရွေ့ဆိုင်းတာဟာ ဒီလုပ်ကြံမှုကို အလွန်အမင်းအလေးအ နက်ထားရာရောက်တယ်။ ဒီမိုကရေစီကို လမ်းချော်သွားနိုင်တဲ့အထိဖြစ်စေမယ်လို့ အဓိပ္ပါယ် ထွက်သွားစေတဲ့အတွက်သူဟာခရီးစဉ်ကိုမရွေ့ဆိုင်းဘူးလို့ဆုံးဖြတ်ခဲ့ပြီးသူလာနေပြီဆိုတာကို ကျုပ်ဆီဖုန်းခေါ် အသိပေးခဲ့တယ်။ သူက ကျုပ်ကို သူ့ရာထူးလက်ခံတဲ့နေ့က ဆွေးနွေးခဲ့တာ နဲ့ပတ်သက်လို့ သတိပေးခဲ့ပြီး သူ့စိတ်ထဲမှာရှိနေတဲ့ ဘာတွေဖြစ်နေလဲဆိုတဲ့ မေးခွန်းအတွက် ကျုပ်နဲ့ဆွေးနွေးရမယ့် ကိစ္စတစ်ခုရှိတယ်လို့လည်းပြောခဲ့တယ်။ ကျုပ်တို့ ဆုံကြတဲ့အခါ သူက

ဘယ်နေရာကနေ ထိုးနှက်မှုတွေဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သလဲဆိုတဲ့အချက်နဲ့ပတ်သက်လို့ အဆင်မပြေ ဖြစ်နေတယ်ဆိုတာ ကျုပ်ကိုပြောခဲ့တယ်။ ဘာတွေဖြစ်နေလဲဆိုတာ သူလုံးဝသေချာမသိဘူး။ သူက ကျုပ်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက် ပေးနိုင်မလားလို့တောင်းဆိုခဲ့တယ်။ သူက ကျုပ်ကို တစ်ခြား အရာတွေ အများကြီးလည်း ပြောပြခဲ့သေးတယ်။ ယခင်ကိုင်တွယ်သွားတဲ့သူတွေမှာ နိုင်ငံရဲ့လုံခြုံရေးဆိုင်ရာကိစ္စတွေအတွက် စောင့်ကြည့်လေ့လာတဲ့စနစ်တွေနဲ့ သမ္မတကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ဝင်တွေ စောင့်ကြည့်နေတာမျိုးတွေရှိနိုင်တယ်ဆိုတာနဲ့ ပတ်သက်လို့ပေါ့။ ကျုပ်က သူ့ကိုသမ္မတရဲ့တာဝန်တွေထဲမှာ သတင်းထောက်လှမ်းမှုဆိုင်ရာ အခြေခံတည်ဆောက်မှုတွေလို့ရှိသင့်တယ်လို့ ပြောခဲ့ပြီး ဒီမိုကရေစီတစ် သမ္မတတစ်ယောက်အတွက် လုံခြုံရေးနဲ့ပတ်သက်လို့ ဆောင်ရွက်စရာတွေလည်းရှိတယ်ဆိုတာ ပြောပြခဲ့တယ်။ သူ့ရဲ့ရုံးခန်းအတွင်းမှာ ပြုလုပ်တဲ့ဆွေးနွေးမှုတွေက လုံခြုံရဲ့လား၊ ချောင်းနားထောင်ခံရတာမျိုး ရှိသလားဆိုတာကို စစ်ဆေးဖို့အတွက် သူ့ဆီကို ကျုပ်ယုံကြည်ရတဲ့ လူသုံးယောက်လွှတ်ပေးခဲ့တယ်။ နှစ်ပတ်အကြာမှာတော့ သူဘယ်လိုချောင်းနားထောင်ခံနေရသလဲ၊ ဘယ်လိုစောင့်ကြည့်ခံနေရသလဲဆိုတဲ့ စနစ်တစ်ခုလုံးရဲ့ ဓါတ်ပုံတွေနဲ့အတူ တော်တော်လေးကို အခြေအနေဆိုးတဲ့ သတင်းပို့ချက်ကို သူရရှိခဲ့တယ်။ ဒီလို ပြဿနာမျိုးဟာ အကူးအပြောင်း ဖြစ်စဉ်မျိုးတွေမှာ အလွန်တွေ့ရလေ့ရှိတဲ့ ပြဿနာပါပဲ။

ဂါစီယာမာကေး(နီဘယ်ဆုရ ကိုလံဘီယာစာရေးဆရာ)ရဲ့အဆိုသာ မှန်မယ်ဆိုရင်တော့ လူသားတွေဟာ ဇာတ်လမ်းတွေ၊ ဖြစ်ရပ်တွေရဲ့နောက်ကမူ အမျိုးအစားတွေကို နားလည်တာကြောင့် ဖြစ်ရပ်၊ ဇာတ်လမ်းတွေကိုမှပြောမပြရင် အဲဒီစာအုပ်ဟာ လူတွေကိုဘာဗဟုသုတမှပေးနိုင်မှာမဟုတ်ဘူး။ ဥပမာ ရာအူးလ် အယ်ဖွန်ဆင် (အာဂျင်တီးနားသမ္မတ၊ ၁၉၈၃-၈၉)က ဂန္ထဝင်ခေတ်ဟောင်းစတိုင်နိုင်ငံရေးသမားတစ်ဦးဖြစ်ပြီး ငွေကြေးဖောင်းပွမှုတို့ လိုငွေပြုမှုတို့ဟာ တစ်ခြားပညာရှင်တွေအတွက်သာပြဿနာဖြစ်ပြီးတကယ့်နိုင်ငံရေးသမားတစ်ယောက်အတွက် ပြဿနာမဟုတ်ဘူးလို့ထင်မြင်နေတယ်။ ဒါကြောင့် သူဟာ အဲဒီပြဿနာတွေဟာ တစ်ခြားသက်ဆိုင်ရာပညာရှင်တွေ ကိုင်တွယ်ရမယ့်ပြဿနာတွေပဲဖြစ်တယ်။ ဒါဟာဒီမိုကရေစီတစ် ခေတ်ဦးဖြစ်ပြီး ရှုပ်ထွေးတဲ့အဖြစ်အပျက်တွေအများကြီးကို တွေ့ကြုံခဲ့ရတာကြောင့် သိမြင်နိုင်စွမ်းလိုအခြေခံကျတဲ့ နယ်ပယ်တွေမှာ ဒီမိုကရေစီဖြစ်ထွန်းမှုကိုအားပေးဖို့၊ ကိုယ်တိုင်ကြုံတွေ့ခဲ့တဲ့ အတွေ့အကြုံတွေကိုနားလည်ပြီး ဆက်လက်ဖြန့်ဝေပေးဖို့အတွက် အပြန်အလှန်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုတွေပြုလုပ်ဖို့ သဘောထားတွေရှိခဲ့ကြတယ်။ သူကတော့ ကျုပ်လုပ်နိုင်ခဲ့တယ်လို့ ပြောပေမယ့် ဒီကိစ္စမှာ ကျုပ်ဟာ ရာအူးလ်နဲ့ အောင်မြင်အောင်မပူးပေါင်းနိုင်ခဲ့ဘူး။ ကျုပ်သူ့ကို လာတာဘလာဒါမှာ လုပ်ကြံမှုဖြစ်လိမ့်မယ်လို့ ကြိုတင်သတိပေးခဲ့တယ်။

ကျုပ် ကားလို့စ်အန်းဒရက်စ်ပီရက်ဇ် (ဗင်နီဇွဲလားသမ္မတ၊ ၁၉၇၄-၇၉ နဲ့ ၁၉၈၉-၉၃) ကိုလည်း ၁၉၉၁ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလမှာ ကျုပ်တို့မှာ အရေးကြီးတဲ့သတင်းအချက်အလက်တွေရထားတယ်လို့ သတင်းပေးပို့ခဲ့သေးတယ်။ လုပ်ကြံမှုဟာ နှစ်ပိုင်းအထိကြာတော့မှာမဟုတ်ဘဲ ရက်

သတ္တပတ်အနည်းငယ်အတွင်းဖြစ်တော့မယ်ဆိုတာကို ကျုပ်တို့သိနေခဲ့တယ်။ ဒါပေမယ့်လည်း သူက ဒီကိစ္စကို သူသိတယ်ဆိုတာနဲ့ စိတ်မပူဖို့လူလွှတ်ပြီး ပြန်ပြောလာတယ်။ ဒါဟာ ဟူဂို ချာဗက်နဲ့အဖွဲ့ နန်းတော်ထဲကို သေနတ်တွေပစ်ဖောက်ပြီးဝင်မလာခင် ငါးပတ်၊ ခြောက်ပတ် လောက်အလိုမှာ ဖြစ်ခဲ့တာဖြစ်ပြီး သူကတော့ ကျုပ်တို့ကို စိတ်မပူဖို့ပဲ တိုက်တွန်းခဲ့တယ်။ ကျုပ်တို့ဟာ ဒီသတင်းတွေကို စပိန်ကနေထုတ်ပယ်ခံလိုက်ရပြီးတဲ့နောက် ပင်နီဖွဲ့လားမှာအခြေ ချပြီး ပင်နီဖွဲ့လားတပ်မတော်ရဲ့ လုံခြုံရေးစနစ်ထဲမှာဝင်နေတဲ့ ETA (လက်နက်ကိုင်ဘက်ကေး အမျိုးသားရေးဝါဒီနဲ့ ခွဲထွက်ရေးအဖွဲ့များ) က လူတွေကို ခြေရာခံလိုက်နေတဲ့သူ ငါးယောက်စီက ရရှိခဲ့တာဖြစ်တယ်။ ဒါကိုလည်း ကျုပ်ကားလို့စံအနီးဒရက်စ်ကို ပြောပြခဲ့တယ်။ ဒါပေမယ့် သူကတော့ ဂရုမစိုက်ခဲ့ဘူး။ သမ္မတတိုင်းမှာ သူတို့ရဲ့အကျင့်ကလေးတွေရှိကြတယ်။ ကား လို့စံမိနမ် (အာဂျင်တီးနားသမ္မတ၊ ၁၉၈၉-၉၉) ကျတော့လည်း ကွဲပြားစွာပဲ သူရဲ့သက်တမ်းစတဲ့ ပထမနေ့ကတည်းက ပြည်တွင်းထောက်လှမ်းရေးလုပ်ငန်းတွေအားလုံးကို ထိန်းချုပ်ဖို့ လိုလား ခဲ့တယ်။

နောက်ထပ် ဒီမိုကရက်တစ်အကူးအပြောင်းဖြစ်စဉ်တွေရဲ့ ကွဲပြားခြားနားချက်တွေကို ထင်ဟပ်စေမယ့် ဇာတ်လမ်းတစ်ပုဒ်က ဗက်လက်ဗ်ဟာဗဲလ် (ချက်ကိုစလိုဗက်ကီးယားရဲ့ နောက်ဆုံးသမ္မတ)၊ ၁၉၈၉-၉၂ နဲ့ ချက်ပြည်ထောင်စုရဲ့ပထမဆုံးသမ္မတ ၁၉၉၃-၂၀၀၃)နဲ့ ကြုံတွေ့ခဲ့တာ။ ခွဲထွက်ရေးကိစ္စတွေ ဖြစ်မလာသေးခင် ချက်နဲ့ဆလိုဗက်ကီးယားတို့ တရားဝင် အတူပူးတွဲရှိနေတုန်းကပေါ့။ ကျုပ်တို့မှာ ယုံကြည်မှုနဲ့ ချစ်ခင်မှုတွေ အပြန်အလှန်ရှိခဲ့တယ်။ ဘာကြောင့်လဲဆိုတော့ သူက နိုင်ငံရေးလောကထဲကို ယဉ်ကျေးမှုကမ္ဘာဖြစ်တဲ့ ပြဇာတ်ရုံကနေ ကူးပြောင်းဝင်ရောက်လာလို့ပဲ။ အပြောင်းအလဲဖြစ်စဉ်တွေထဲက ကိစ္စတစ်ခုနဲ့ပတ်သတ်လို့ အသေးစိတ်ဆွေးနွေး၊ သုံးသပ်မှုတွေ ပြုလုပ်နေတဲ့အချိန်မှာ ကျုပ်က အလည်အပတ်ရောက်ရှိ သွားခဲ့တယ်။ ၁၉၆၈ ခုနှစ်မှာ ရုရှားတင့်ကားတွေကြောင့် အစိုးရအဖွဲ့ရဲ့အကြီးအကဲနေရာကနေ ပြုတ်ကျခဲ့တဲ့ အလက်ဇန္ဒားဒူဘက်ခ် (ချက်ကိုစလိုဗက်ကီးယားကွန်မြူနစ်ပါတီရဲ့ ပထမဆုံး အတွင်းရေးမှူး၊ ၁၉၆၈-၆၉နဲ့ လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌ၊ ၁၉၈၉-၉၂) ကြောင့် ပြီးဆုံးသွားခဲ့တဲ့ အုပ်ချုပ် ရေးကာလတုန်းက ပြီးခဲ့တဲ့ကွန်မြူနစ်အစိုးရလက်ထက်က အရာရှိတွေရဲ့ နောက်ကြောင်းကို စစ်ဆေးဖို့ ဥပဒေအတွက် ဆွေးနွေးမှုတွေရှိခဲ့တယ်။ ရှေ့တိုးလိုက် နောက်ဆုတ်လိုက်နဲ့ အပြန် အလှန်ဆွေးနွေးမှုတွေ ပေါ်ထွက်လာစေတဲ့ အဲဒီဥပဒေကို ဆွေးနွေးနေတဲ့အချိန်မှာ ဘယ်သူက ပိုပြီး တောင်းဆိုသလဲဆိုတာကို မြင်ခဲ့ရတယ်။ ဘာကြောင့်လဲဆိုတော့ တောင်းဆိုမှုတွေပိုများ လေလေ၊ ဒါဟာ ဒီမိုကရေစီအလိုလားဆုံးသူလို့ ခင်ဗျားပိုမြင်ရနိုင်လို့ပဲဖြစ်တယ်။ ဒါပေမယ့် နောက်ဆုံးတော့ တောင်းဆိုမှုအများဆုံးဆိုတဲ့သူတွေက ဒီမိုကရေစီမဆန်ဆုံး သူတွေပဲဖြစ်ကြ တယ်။ ၁၉၆၈ခုနှစ်မှာ အစိုးရရဲ့အကြီးအကဲတစ်ယောက်အနေနဲ့ ဒူဘက်ခ်က သူ့လုပ်ခဲ့တာတွေ အတွက် တာဝန်ခံဖို့ကိုပါ တောင်းဆိုခဲ့တာကိုကြည့်ရင် ဆုံးရှုံးစရာပိုများတဲ့သူတွေက တာဝန်ခံမှု ကို ပိုပြီးအသည်းအသန်တောင်းဆိုကြတယ်။ သူဟာ ဥပဒေပြုရေးအပိုင်းမှာ တာဝန်ယူထားရတဲ့

သူဖြစ်တာကြောင့် အရာရှိတွေရဲ့နောက်ကြောင်းကို စစ်ဆေးတဲ့ဥပဒေကို လက်မှတ်ထိုးပြီး အတည်ပြုပေးခဲ့ရတယ်။

ကျုပ်တရားဝင်အလည်အပတ်သွားခဲ့တုန်းက ဆလိုဗက်ဘက်ပိုင်းမှာ ဗက်လက်ပ် ဟာဗဲလ်နဲ့ တွေ့ဆုံခဲ့တယ်။ သူက ကျုပ်ဒုဘက်ခံနဲ့ စကားပြောဖူးတယ်ဆိုတာကို သိထားတယ်။ သူက ဒုဘက်ခံကို စပိန်ရဲ့အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလအကြောင်း ကျုပ်ဘာတွေပြောပြခဲ့ တယ်ဆိုတာ အလွန်စိတ်ဝင်စားကြောင်းပြောပြခဲ့တယ်။ ကျုပ်ကလည်း ဒီဇာတ်လမ်းတွေက စပိန်အသွင် ကူးပြောင်းရေးကာလရဲ့ စရိုက်သဘာဝတွေကို ထုတ်ဖော်ပြသနိုင်တယ်လို့ ယုံကြည်တဲ့အတွက် တုံ့ဆိုင်းခြင်း မရှိဘဲပြောပြခဲ့တယ်။ ကျုပ် ၁၉၈၂ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာ ၂ ရက်နေ့ မှာ စတင်တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့တယ်။ ၁၉၈၃ ဇန်နရီလ ၅ ရက်နေ့မှာ ကျုပ်ဇနီးရဲ့အဖေ ဆုံးသွားခဲ့တယ်။ ဒါကြောင့် ကျုပ် ဈာပနအခမ်းအနားကို တက်ဖို့ သမ္မတသုံးအထူးလေယာဉ်နဲ့ မက်ဒရစ်ကနေ ဆီးဗီးလားကိုသွားခဲ့တယ်။ ကျုပ်ဆီး ဗီးလားလေဆိပ်ကို ရောက်တော့ အကြီး တန်းရဲအရာရှိတစ်ယောက်က ကျုပ်ကိုလာတွေ့ပြီး ကျုပ်အဲဒီမှာရှိနေစဉ်အတွင်း သူက ကျုပ်ရဲ့ လုံခြုံရေးအတွက် တာဝန်ယူပေးမှာဖြစ်တယ်ဆိုတာကို လာပြောတယ်။ ကျုပ်က သူ့နာမည်ကို ခေါ်ပြီးလက်ဆွဲနှုတ်ဆက်လိုက်တယ်။အဲဒါကြောင့် သူအံ့အားသင့်သွားပြီးကျုပ်သူ့ကိုသိလားလို့ သူကမေးတယ်။ ကျုပ်ကလည်း သိတဲ့အကြောင်းဖြေလိုက်တယ်။ သူက ၁၉၇၄ တုန်းက ကျုပ်ကို ဖမ်းခဲ့ဖူးတဲ့သူပဲ။ ဖရန်ကို မသေခင်တစ်နှစ်မှာ သူက ကျုပ် ပေါ်တူဂီကနေ ဆီးဗီးလားကို အရောက်မှာ ဖမ်းခဲ့ဖူးတယ်။ ကျုပ်က နယ်စပ်ကို တရားမဝင်ဖြတ်ကူးခဲ့တာဖြစ်ပြီး သူတို့ကျုပ်ကို စောင့်နေတဲ့ ဆီးဗီးလားကိုအရောက်မှာတော့ ခုနကကိစ္စအတွက် သူတို့ကျုပ်ကိုဖမ်းခဲ့တယ်။ လွန်ခဲ့တဲ့ ၇ နှစ်က သူဖမ်းခဲ့တဲ့လူအတွက် အခုသူက လုံခြုံရေးအကြီးအကဲ အဖြစ်တာဝန်ယူ နေရတယ်ဆိုတာကို သဘောပေါက်သွားတဲ့အခါ အဲဒီအရာရှိ ဘာပြောရမှန်းမသိဖြစ်သွားတယ်။ ဗက်လက်ပ်ဟာဗဲလ်က ကျုပ်ကိုပြောခဲ့တယ်။ “အခုတော့ စပိန်မှာ ဘယ်လိုဖြစ်နေသလဲဆိုတာ ကျွန်တော်ပိုသိသွားပြီ”လို့။ ကျုပ်ကို ကာကွယ်နေတဲ့သူက ခိုးဆိုးလုယက်မှုတွေကို စုံစမ်းရတဲ့ အမျိုးသားရဲတပ်ဖွဲ့က မဟုတ်ဘဲ နိုင်ငံရေးဆိုင် ရာရဲတပ်ဖွဲ့ကဖြစ်တယ်။

ဒါကြောင့် ခင်ဗျားနားလည်ထားရမှာက အပြောင်းအလဲအတွက် ဘယ်အင်အားစုတွေက အပေါင်းလက္ခဏာဆောင်တဲ့ နီးကြားမှုတွေကို ဖန်တီးပေးနိုင်စွမ်းရှိသလဲဆိုတာပဲ။ အဲဒီအင်အား စုတွေဟာ ခင်ဗျားရဲ့သက်တမ်းအတွင်းနဲ့အလွန်မှာ အာဏာအပြန်အလှန်ဆက်နွှယ်အလုပ် လုပ်နေတဲ့အပေါ်မှာ မူတည်တယ်။ အရင်အာဏာရှင်အစိုးရနဲ့ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သူတွေဟာ လုံးဝကို ငြင်းဆန်ပယ်ရှားပစ်ရမယ်လို့ ဆုံးဖြတ်ခဲ့သလား၊ မဆုံးဖြတ်ခဲ့ဘူးလားဆိုတဲ့အပေါ်မှာ လည်း အထိုက်အလျောက်မူတည်တယ်။ အဲဒီလိုသာ ဖြစ်ခဲ့ရင်တော့ နည်းလမ်းကျတဲ့ ဒီမို ကရက်တစ်အကူးအပြောင်းကို ဖြစ်လာစေနိုင်တဲ့ အမျိုးသားသဘောတူညီမှုကြီးဆီ ရောက်ရှိဖို့ အတွက် မကျော်လွှားနိုင်တဲ့ အတားအဆီးဖြစ်လာမှာဖြစ်တယ်။ နေရာတိုင်းမှာ ဒီလိုပဲ ဖြစ်လိမ့်

မယ်လို့ ကျုပ်ပြောတာမဟုတ်ဘူး။ ကျုပ်ပြောချင်တာက ဒီမိုကရက်တစ်အကူးအပြောင်းဟာ အောင်မြင်မှုဘယ်လောက် ရရှိသလဲဆိုတာကိုပါ။

ကျူးဘားတွင် ဖြစ်လာနိုင်သော အပြောင်းအလဲများ

ခင်ဗျားက ကျူးဘားကို အုပ်ချုပ်နေသူတွေနဲ့ အနာဂတ်အကြောင်းတွေ့ခေါ်တဲ့ ပိုငယ်တဲ့ မျိုးဆက်တွေကြားက သက်တမ်းခြားနားချက်ကို ညွှန်းခဲ့တယ်နော်။ ကက်စ်ထရိုညီနောင်က အနာဂတ်ဆီသွားဖို့ ကြိုးစားချင်တဲ့လက္ခဏာ လုံးဝမပြဘူး။ ကျူးဘားအကူးအပြောင်းဖြစ်စဉ်ရဲ့ အနေအထားတွေကို ခင်ဗျားဘယ်လိုမြင်လဲ။

ကမ္ဘာ့အနှံ့မှာအောင်မြင်ပြီး နိုင်ငံတွင်းမှာ ကျရုံးခဲ့တဲ့ ဂေါ်ဘာချော့ပ်ရဲ့ အာဏာရမှုကနေ ဖြစ်ပေါ်လာတဲ့ ထူးခြားတဲ့ အခြေအနေတွေကို ကျူးဘားမှာမြင်နေရပါတယ်။ သူက သမိုင်းဝင် အပြောင်းအလဲကို ယူဆောင်လာခဲ့တာကြောင့် ကမ္ဘာလူထုရဲ့ ၈၀ ရာခိုင်နှုန်းလောက်က သူ့ကို အထင်ကြီးလေးစားထောက်ခံကြပေမယ့် ရုရှားပြည်သူလူထုရဲ့ တစ်ရာခိုင်နှုန်းကသာ သူ့ကို ထောက်ခံခဲ့ကြတာကြောင့် သူတော်တော်နစ်နာသွားလို့ ဆိုရမှာပါ။ ကျူးဘားအစိုးရအဖွဲ့ထဲမှာ လည်း ရုရှားလိုပါပဲ။ သူ့ကို တစ်ရာခိုင်နှုန်းလောက်ကပဲ အသိအမှတ်ပြုကြပါတယ်။ ဂေါ်ဘာ ချော့ပ်ရဲ့ ပေါ်လစီနဲ့ ဘာလင်တံတိုင်းပြိုကျမှုရဲ့ အကျိုးဆက်တွေကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာခဲ့တဲ့ ၁၉၉၁ အရေးအခင်းမှာဆိုရင် ကျူးဘားဟာ အခုရုရှားဖြစ်သွားပြီဖြစ်တဲ့ ဆိုဗီယက်ရဲ့ ပစ်ပယ် ထားခြင်းကို ခံလိုက်ရတယ်။ ဖီဒယ်လ်ဟာ ပြဿနာကို သူ့ကိုယ်ပိုင်နည်းနဲ့ အဖြေရှာဖို့ ကြိုးစား လာခဲ့တယ်။ ကွဲပြားတဲ့အမြင်တစ်မျိုးရှိတဲ့ အာဏာမျိုးဆက်တစ်ခု ပေါ်ထွက်လာတာကို သူ အားပေးခဲ့တယ်။ ဒါပေမဲ့ တော်လှန်ရေးလမ်းစဉ်ကိုတော့ ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းထားခဲ့တယ်။ ၁၉၉၁-၉၂ လောက်မှာ တံခါးဖွင့်စနစ်ကို ဖော်ဆောင်ဖို့အတွက် ကြိုးစားမှုအမျိုးမျိုး ရှိခဲ့ပေမဲ့ သူတို့ ဦးတည်ချက်ပျောက်သွားခဲ့ပြန်တယ်။ စီးပွားရေးကဏ္ဍမှာ အလွန်ထဲထဲဝင်ဝင်ပါဝင် ပတ်သက်နေတဲ့ ကားလွှဲဆော်ချာဂါ (စက်မှုနှင့်စွမ်းအင်ဝန်ကြီး ၁၉၈၂-၈၅၊ စီးပွားရေးနှင့် ဘဏ္ဍာရေးဝန်ကြီး ၁၉၈၅-၉၃) လို ကျုပ်တို့ဆီက ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ချို့က စီးပွားရေးပွင့်လင်းမှုအဆင့် တစ်ခုရရှိဖို့အတွက် ဖီဒယ်လ်နဲ့ စကားပြောခဲ့ပေမယ့် ပုဂ္ဂလိကဝင်ငွေရှာဖွေမှုအတွက် ခြေလှမ်း စနေတဲ့ လူတွေကြီးပွားနေတာကိုသိပြီး ဖီဒယ်လ်အရမ်းဒေါသထွက်သွားခဲ့တယ်။ အဲဒီအရင်းရှင် ခြစားမှုရဲ့ ရင်းမြစ်တွေကိုလည်းပိတ်ပင်ဖြတ်တောက်ခဲ့ပြီး နောက်ကြောင်းပြန်မှုတွေဖြစ်လာ တော့တယ်။

၁၉၉၅ ခုနှစ်၊ ကျုပ်အစိုးရအဖွဲ့ထဲမှာ နောက်ဆုံးရှိခဲ့တဲ့နှစ်တုန်းက ကျုပ်ဟာ ဥရောပ သမဂ္ဂရဲ့အလှည့်ကျဥက္ကဋ္ဌ နေရာကိုယူခဲ့ရတယ်။ အဲဒီတုန်းက ကျုပ်ဟာအမေရိကန်ရဲ့ ပြင်းထန် တဲ့တားမြစ်ကန့်ကွက်မှုတွေကြားက ကျူးဘားနဲ့ ဥရောပသမဂ္ဂအကြားမှာ နှစ်ဖက်သဘော တူညီမှုရရှိဖို့ ကြိုးစားခဲ့တယ်။ အဲဒါက ဥရောပသမဂ္ဂနဲ့ ဗီယက်နမ်တို့အကြားက နှစ်ဖက်သဘော

တူညီချက်လိုမျိုးရှိပြီးသား သဘောတူညီချက်ပုံစံတွေအပေါ် အခြေခံခဲ့တာဖြစ်တယ်။ ရာအူးလ် ကက်စ်ထရိုဟာ ဗီယက်နမ်ပုံစံကို နှစ်သက်တယ်ဆိုတာကို တွေ့ရှိနိုင်တယ်။ ရာအူးလ်ကက်စ် ထရိုအနေနဲ့ တရုတ်ပုံစံဟာ အလှမ်းဝေးလွန်းနေတယ်လို့ထင်မြင်ခဲ့ပေမဲ့ စီးပွားရေးအရ လျင်လျင်မြန်မြန်တိုးတက်နေပြီး တစ်ပါတီထဲကလည်း အာဏာကိုချုပ်ကိုင်ထားတဲ့အပြင် ဥရောပသမဂ္ဂလို အဖွဲ့အစည်းတွေနဲ့ ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်နိုင်သလို ဥရောပဘက်တွေကနေ ချေးငွေနဲ့ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုတွေလည်း ရရှိနေသေးတဲ့ ဗီယက်နမ်ရဲ့အောင်မြင်မှုက အရေးပါတယ် ဆိုတာကိုတော့ သဘောပေါက်ခဲ့တယ်။

ဘာရီလိုချီ (အာဂျင်တီးနား) မှာ ၁၉၉၅ အောက်တိုဘာလအတွင်းကျင်းပခဲ့တဲ့ အိဘာရို- အမေရိကထိပ်သီး ဆွေးနွေးပွဲမှာ ကျုပ်ဟာ ဗီယက်နမ်ထရိုနဲ့ ဖြစ်နိုင်ချေရှိတဲ့ သဘော တူညီချက်တွေအတွက် နောက်ဆုံးတစ်ကြိမ်တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခဲ့တယ်။ ဒီဇင်ဘာမှာလုပ်မယ့် ဥရောပကောင်စီအစည်းအဝေးဟာ ကျုပ်ရာထူးမလွဲခင်အတွင်း နောက်ဆုံးအစည်းအဝေးဖြစ်ခဲ့ တယ်။ဗီယက်နမ်စကားပြောတဲ့အခါဒီတစ်ကြိမ်ဟာဥရောပသမဂ္ဂနဲ့နှစ်ဦးသဘောတူညီချက်မှာ လက်မှတ်ထိုးဖို့ နောက်ဆုံးအခွင့်အရေးဖြစ်တယ်ဆိုတာကို ထည့်ပြောခဲ့တယ်။ အဲဒီလိုလက်မှတ် ရေးထိုးဖို့ကို ကျူးဘားနဲ့ ဆက်ဆံရေးဖွင့်လှစ်ဖို့လက်မခံတဲ့ ဥရောပအရှေ့ဖျားနိုင်ငံတွေက ကန့်ကွက်မှုပေါင်းများစွာ ပြုလုပ်လာနိုင်တဲ့ကြားက ဆွေးနွေးခဲ့တာဖြစ်တယ်။ သဘောတူညီ ချက်ရဲ့အဓိက သော့ချက်နှစ်ခုကတော့ စီးပွားရေးနဲ့နိုင်ငံရေးပဲ။ ပထမဆုံး ကျူးဘားအနေနဲ့ အခြေခံစီးပွားရေးပွင့်လင်းလာဖို့ အကောင်အထည်ဖော်ရမယ်။ ပြည်သူတွေရဲ့လူမှုဘဝကို တိုးတက်စေခြင်းနဲ့အတူ လျင်မြန်တဲ့ဖွံ့ဖြိုးမှုတွေကို ဖန်တီးပေးနိုင်တဲ့ နိုင်ငံတော်က အရင်းကိုပိုင် ဆိုင်တဲ့စီးပွားရေးပုံစံအပေါ်မှာ အခြေခံထားတဲ့ ဗီယက်နမ်ပုံစံအတိုင်းပေါ့။ နိုင်ငံရေးအရဆိုရင် တော့ ပြုပြင်ပြောင်းလဲဖို့လိုအပ်နေတဲ့ ရာဇဝတ်မှုပုဒ်မတွေကို ပြုပြင်ရမယ့်အချက်ဖြစ်ပြီး ဒီအချက်ကို ဗီယက်နမ်တွေကတော့ လိုလိုလားလားလက်ခံခဲ့တယ်။ တော်လှန်ရေးကိုဆန့်ကျင် တဲ့ ရာဇဝတ်မှုဆိုတာတွေကို ဥပဒေထဲက ဖယ်ရှားပစ်ရမယ်။ ဒီစိတ်ကူးဟာ တစ်ဦးချင်း အလိုက် လွတ်လပ်စွာဆန္ဒဖော်ထုတ်ခွင့်ကို အာမခံချက်ပေးမှာဖြစ်တယ်ဆိုတာ ကျုပ်ပြောနိုင်တယ်။ ပါတီစုံနိုင်ငံရေး စနစ်ကိုတော့ အဲဒီသဘော တူညီချက်ထဲမှာ ထည့်သွင်းမတောင်းဆိုခဲ့ဘူး။ အဲဒီ အချက်ကို ဗီယက်နမ်မှာလည်း မတောင်းဆိုခဲ့ဘူး။ အုပ်ချုပ်မှုအပေါ် ဝေဖန်တဲ့ ပြည်သူတွေကို ထောင်ထဲမပို့ဖို့အတွက်ပဲ သဘောတူညီချက်က ရပ်တည်ခဲ့တယ်။ ဒါကြောင့် လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ခွင့်နဲ့ လွတ်လပ်စွာဝေဖန်ခွင့်ကို ရရှိမှာဖြစ်တယ်။ အဲဒီသဘောတူညီချက်ကြောင့် တိုး တက်မှုတွေအများကြီးဖြစ်ခဲ့ပြီး ပြင်သစ်နိုင်ငံတော်ကောင်စီက အဲဒီပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး အစီရင် ခံစာကို မူကြမ်းအဖြစ်အကောင်အထည်ဖော်ခဲ့တယ်။ တစ်ခြားသော အချက်အလက်တွေ ကြောင့် ခက်ခဲတဲ့ဆွေးနွေးမှုဖြစ်ခဲ့ပေမယ့် ၁၉၉၅ ဘာရီလိုချီဆွေးနွေးပွဲကနေ သဘောတူညီချက် ဖြစ်ဖို့လမ်းစတွေ ပေါ်လာခဲ့တယ်။

ဒီဇင်ဘာမှာ ကျုပ် ဥရောပကောင်စီကိုသတင်းပို့ခဲ့ပြီး ဖေဖော်ဝါရီလမှာတော့ ဒီဇယ်လ်ဟာ မိုင်ယာမီကနေ ဟာဗားနားအပေါ်ကိုရောက်ရှိလာပြီး ဝါဒဖြန့်တဲ့လက်ကမ်းစာစောင်တွေ ကျဲချ တယ်ဆိုတဲ့ စွပ်စွဲချက်နဲ့ လေယာဉ်ငယ် ၂ စင်းကိုပစ်ချဖို့ ဆုံးဖြတ်ခဲ့တယ်။ သူ့အဲဒီလို လုပ်လိုက် တာနဲ့ တပြိုင်နက်သဘောတူညီချက်ရရှိနိုင်စရာ ဖြစ်နိုင်ချေတွေရော၊ ဆွေးနွေးမှုတွေပါ ပျောက် ကွယ်သွားတော့တယ်။ ဒါဟာ သူမလိုချင်တဲ့ ရရှိလာမယ့်အကျိုး ဆက်တွေအများကြီးပါဝင်တဲ့ ကတိပြုချက်ကို ဒီဇယ်လ်ဘယ်လို ဖြေရှင်းလိုက်သလဲဆိုတာပဲ။ ကျူးဘားမှာမှာ လွတ်လပ်ခွင့် မရှိရင်တောင်မှ လူတွေက ကိုယ့်ဗာသာကျင့်သုံးနေကြတယ်လို့ ဒီဇယ်လ်က ယူဆတယ်။ ဒါဟာ ဗီယက်နမ်နဲ့မတူတဲ့အချက်ပဲ။ ဗီယက်နမ်တို့ တရုတ်တို့ဆိုတာထက် အောက်အုပ်ချုပ်တဲ့ လူ့အဖွဲ့အစည်းမျိုးဖြစ်ပြီး အုပ်စုဆုံးဖြတ်ချက်က တစ်ဦးချင်းလွတ်လပ်ခွင့်ကို အမြဲတမ်းအနိုင်ရ တယ်။ ဒါကြောင့် လွတ်လပ်ခွင့်ကိုတောင်းဆိုတာမျိုးဟာ လူနည်းစုအခြေအမြစ်ကပြောင်းလဲ လိုသူတွေကိုသာ ဆွဲဆောင်နိုင်မှာဖြစ်တယ်။ ကျူးဘားကတော့ လုံးဝကွဲပြားခြားနားတဲ့ လူ့အဖွဲ့ အစည်းတစ်ခုပါပဲ။

ခေတ်ပြိုင် အသွင်ကူးပြောင်းရေးဖြစ်စဉ်များ

စပိန်ရဲ့ အသွင်ကူးပြောင်းရေးအတွေ့အကြုံတွေက ခေတ်ပြိုင်အကူးအပြောင်းဖြစ်စဉ်တွေ အတွက် ဘယ်လိုအဆင်ပြေစေသလဲ။

ဒါကို ခင်ဗျားချုံ့ပြီး ပြောလို့ရမှာမဟုတ်ဘူး။ ဖြစ်စဉ်တစ်ခုချင်းစီက သီးခြားစီဖြစ်တယ်။ ကျုပ် တူနီးရှားရဲ့ အသွင်ကူးပြောင်းရေးမှာ ပါဝင်ခဲ့ဖူးတယ်။ အဲဒါက မော်ရိုကိုမှာ ဖြစ်ခဲ့တာတွေနဲ့ လုံးဝကွဲပြားတယ်။ ချီလီမှာလည်း ဒီလိုပဲ။ အထက်တန်းလွှာကို ကိုယ်စားပြုတဲ့လူအများစုဟာ ချီလီကနေ နှင်ထုတ်ခံထားရတယ်။ လူတစ်ချို့ပဲ အာဏာပိုင်အစိုးရကို ခုခံကြတယ်။ အရေး အကြီးအဆုံးကတော့ နိုင်ငံကနေထွက်သွားဖို့ ဖိအားပေးခံရတာပဲ။ တစ်ခါတစ်ရံ တူနီးရှားမှာ လည်း ဒါမျိုးတွေဖြစ်ခဲ့ဖူးတယ်။ လူလတ်တန်းစားတွေက အာဏာပိုင်တွေနဲ့ မပူးပေါင်းခဲ့ကြဘူး။ အစိုးရကလည်း လူလတ်တန်းစားတွေကို ရှင်းထုတ်ပစ်ဖို့ စိတ်မဝင်စားခဲ့ဘူး။ သူတို့ရဲ့တည်မြဲ ရေး၊ သူတို့ရဲ့လုပ်ငန်းတွေနဲ့ သူတို့ရဲ့ခြစားမှုတွေကိုထိခိုက်မှာ မဟုတ်ဘူးလို့ ယူဆတဲ့အတွက် စိတ်မဝင်စားခဲ့တာ ဖြစ်တယ်။ အစိုးရဟာ သူတို့ကိုဆန့်ကျင်တဲ့လှုပ်ရှားမှုတွေကိုသာ အကြမ်းဖ က်သမားတွေအဖြစ်အမည်တပ်ပြီး ရှင်းထုတ်ဖို့ကြိုးစားခဲ့ကြပြီး အဲဒီလုပ်ရပ်ကို တကယ်လည်း ဖြစ်မြောက်အောင် အကောင်အထည်ဖော်ခဲ့ကြတယ်။ အနောက်အုပ်စုကလည်း အဲဒီအတွက် တာဝန်ခံမယ့်သူကို မရှာဖွေခဲ့ဘူး။ အယ်လ်ဂျီးရီးယားမှာ ဖြစ်ခဲ့တဲ့အတွေ့အကြုံတွေပြီးတဲ့ နောက်မှာ အနောက်အုပ်စုဟာ အဲဒီလိုလုပ်ဖို့ အလွန်ဝန်လေးသွားခဲ့တာဖြစ်တယ်။

ပထမပင်လယ်ကွေ့စစ်ပွဲအပြီး ၁၉၉၅ မှာ ငြိမ်းချမ်းရေးအစီအစဉ်ကို အကောင်အထည် ဖော်ဖို့အတွက် မြေထဲပင်လယ်ဒေသနဲ့ ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်မှုပေါ်လစီသစ် သဘောတူညီချက်

တွေမှာ ကျပ်ပါဝင်ခဲ့တယ်။ ကျုပ်တို့ဟာ မော်ရိုကိုကစလို့ ဆီးရီးယားအထိ စိုးရိမ်စရာအခြေအနေရှိတဲ့ နိုင်ငံတွေအားလုံးနဲ့ နှစ်ဦးနှစ်ဖက်သဘောတူညီမှုရှိနိုင်မယ့် ဥရောပပေါ်လစီကို ပုံစံထုတ်ခဲ့ကြတယ်။ အဲဒီသဘောတူညီချက်မှာ အပိုင်းသုံးပိုင်းပါဝင်တယ်။ ပထမတစ်ပိုင်းမှာ စီးပွားရေးပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိခြင်းနဲ့လစ်ဘရယ်ပြောင်းလဲ ခြင်းတို့ပါဝင်တယ်။ နောက်တစ်ပိုင်းကတော့ လုံခြုံရေးနဲ့သက်ဆိုင်ပြီး တတိယတစ်ပိုင်းကတော့ ဒီမိုကရက်တစ် အခြေအနေတွေနဲ့ဆိုင်တယ်။ ၁၉၉၀ ခုနှစ်များရဲ့ ဒုတိယပိုင်းမှာ အနောက်အုပ်စုဟာ နိုင်ငံတကာအကြမ်းဖက်ဝါဒရဲ့ခြိမ်းခြောက်မှုကို တကယ့်ကိုစိုးရိမ်ခဲ့တဲ့အတွက် လူ့အခွင့်အရေးကို လေးစားလိုက်နာခြင်းနဲ့ ဒီမိုကရက်တစ်လွတ်လပ်ခွင့်တို့လို တွဲလျက်ရှိနေတဲ့အချက်တွေကို ချန်ထားခဲ့တယ်။ ဒါကြောင့် နိုင်ငံအကြီးအကဲတွေနဲ့ လုံခြုံရေးကို အာမခံချက်ပေးတဲ့ အာဏာရှင်တွေကို အနောက်အုပ်စုက လွတ်လပ်မှုနဲ့ပတ်သတ်လို့ မေးခွန်းထုတ်တဲ့အခြားနည်းလမ်းရှာဖွေခဲ့တယ်။ ဒါကြောင့် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးမှုဟာ လွတ်လပ်မှုနဲ့ ဒီမိုကရေစီကိုလိုလားတဲ့ အုပ်စိုးသူလူတန်းစားအကြားမှာ အလွန်ကိုရှုပ်ထွေးခဲ့တယ်။ လူနည်းစုအုပ်စုလေးတွေ အများကြီးရှိပေမဲ့ ကျုပ်ကတော့ တွေ့ဆုံဆွေးနွေးမှုကို ရှေ့ဆက်နိုင်အောင် ကြိုးစားခဲ့တယ်။ ပြင်သစ်တို့က တူနီးရှားကူးပြောင်းရေးဖြစ်စဉ်ကို ထောက်ပံ့ဖို့ပျက်ကွက်ခဲ့တာကြောင့် လစ်ပျားမှာ ကြားဝင်မှုတွေလုပ်ခဲ့ရတာပဲ။ ဒီမိုကရက်တစ်ဖြစ်စဉ်တွေ ဘေးရောက်သွားပြီဆိုတာ သဘောပေါက်သွားတဲ့အခါ သူတို့တကယ်ကို ဒေါသထွက်ခဲ့ကြတယ်။

လူထုက ပြင်သစ်နဲ့ဘင်အလီ အစိုးရအဖွဲ့တို့ရဲ့ ဆက်ဆံရေးကို လက်မခံခဲ့ကြဘူး။ ပြင်သစ်အတွက်က တူနီးရှားဟာ သူ့ကိုယ်ပိုင်နယ်မြေပဲ။ တူနီးရှားယဉ်ကျေးမှုကလည်း သူတို့ယဉ်ကျေးမှုပဲ။ တော်လှန်မှုတွေစတင်တဲ့ အခါမှတော့ စပိန်သံအမတ်က ဘာပြဿနာမှမရှိဘဲ ချောချောမွေ့မွေ့ရှိခဲ့ပေမဲ့ ပြင်သစ်သံအမတ်ကို မတွေ့ရတော့ဘူး။ ဒါကြောင့် တော်လှန်ရေးမှာ ပါဝင်နေတဲ့ လူငယ်တွေနဲ့ ကျုပ်တွေ့ဆုံစကားပြောနိုင်ခဲ့တယ်။ ဂျင်နီကို ပုလင်းထဲကထုတ်ခဲ့တဲ့ သူတွေပေါ့။ တကယ်တမ်းကျတော့ သူတို့ဟာတော်လှန်ရေးကိုဦးဆောင်နေတဲ့သူတွေမဟုတ်ကြဘူး။ ဦးဆောင်နေတာက အဲဒီဒေသမှာ အဖွဲ့အစည်းတွေရှိရင်းစွဲဖြစ်တဲ့ အစ္စလာမ်တွေနဲ့ တစ်ချို့နေရာတွေမှာတော့ ဒေသဆိုင်ရာနိုင်ငံရေးပါတီတွေက ဦးဆောင်နေခဲ့တယ်။ သူတို့အချင်းချင်းကြားမှာလည်း မယ်မယ်ရရသဘောတူညီမှုရှိမနေဘူး။ အပြောင်းအလဲကာလရဲ့ အဓိကဇာတ်ဆောင်မဖြစ်လာသေးခင်ကတည်းက ကျုပ်သိလာခဲ့တဲ့ အရေးပါတဲ့ပုဂ္ဂိုလ်တွေနဲ့လည်း ကျုပ်အမြဲထိတွေ့ခဲ့ရတယ်။ သဘောထားမျှတပြီး၊ ဒီမိုကရက်တစ်ဆန်တယ်လို့ မှတ်ယူခံရအောင် ကြိုးစားနေတဲ့အစ္စလာမ်အဖွဲ့အစည်းတွေနဲ့ ကျုပ်စကားပြောခဲ့ရတယ်။ ဥပမာအားဖြင့်ဆိုရင်အာရပ်ကမ္ဘာထဲမှာအခုအချိန်အထိတွေ့ကြုံနေရတဲ့အမျိုးသမီးထုအခွင့်အရေးကိစ္စကို စတေးမစ်ပါဘူးလို့ ကတိပေးတတ်တဲ့ သူမျိုးတွေပေါ့။ အဲဒီအချိန်အထိ တော်လှန်ရေးရဲ့ အဓိကဇာတ်ဆောင် တွေဟာ အီဂျစ်မှာလိုပဲ ပျောက်ကွယ်နေခဲ့ကြတယ်။ သာရှားရင်ပြင်မှာရှိနေခဲ့ကြတဲ့သူတွေဟာ သူတို့တောင်းဆိုနေတာက ဘာလဲဆိုတာကို တိတိကျကျမသိဘဲ

အသည်းအသန်တောင်းဆိုနေခဲ့ကြတယ်။ ဘာဖြစ်လို့လဲဆိုတော့ တော်လှန်ရေးအပြီးပြုလုပ်တဲ့ မဲဆန္ဒခံယူမှုက သဘောထားမျှတသူ ၄၀ ရာခိုင်နှုန်းနဲ့ သဘောထားတင်းမာသူ ၂၀ ရာခိုင်နှုန်း ထောက်ခံတဲ့ အသစ်ပေါ်ပေါက်လာတဲ့အစွဲလမ်းအင်အားစုကို အုပ်ချုပ်ခွင့်ပေးလိုက်လို့ပဲ။ သဘောထားပြင်းထန်သူတွေတောင် အာဏာကနေဖယ်ရှားခံရနိုင်တဲ့အချိန်မှာ သဘောထား မျှတသူပါဆိုသူတွေက အာဏာတည်မြဲမှုကိုသေချာစေဖို့အတွက် အီဂျစ်ရဲ့တကယ့်အာဏာ အင်အားစုတွေနဲ့ သဘောတူညီချက်တွေ ပြုလုပ်နိုင်ခဲ့ကြတယ်။ အဲဒါကတော့ အီဂျစ်စစ်တပ် လေ။

ဒါကြောင့် ကိုယ်နဲ့ဆွေးနွေးဘက်က ဘယ်လိုလူတွေပါဆိုတာကို ပြောဖို့ခက်တယ်။ ဥပမာ အားဖြင့် မော်ရိုကိုနဲ့ ဆက်ဆံရေးမှာဆိုရင် နှစ်ပေါင်းများစွာအစိုးရတစ်ပိုင်းဖြစ်ခဲ့တဲ့ ကျုပ်ရဲ့ပါဝင် ဆွေးနွေးသူတွေက မော်ရိုကိုဆိုရယ် ဒီမိုကရက်တွေဖြစ်နေခဲ့တဲ့အတွက် ကျုပ်စိတ်အနှောင့်အယှက်ဖြစ်ခဲ့ရတယ်။ သူတို့ဟာ ဘုရင်ဟက်ဆန်- ၂ ကွယ်လွန်ပြီးတဲ့နောက် အတိုက်အခံအဖြစ် ကနေ အစိုးရရဲ့ အစိတ်အပိုင်းတွေအဖြစ်အသွင် ပြောင်းသွားခဲ့တယ်။ သူတို့ဟာ အမျိုးသားရေး ဝါဒပါတီနဲ့ ဒီမိုကရက်တစ်အလေ့အကျင့်တစ်ချို့ရှိတဲ့ နိုင်ငံရေးအင်အားစုတွေနဲ့အတူ အာဏာ ကို အသုံးပြုခဲ့ကြတယ်။ ဒါပေမဲ့ ကျုပ်နဲ့သူတို့ရဲ့ဆွေးနွေးမှုတွေက တစ်နေရာတည်းက စခဲ့ တယ်။ မော်ရိုကိုရဲ့အခြေအနေမှန်က ပြင်သစ်ရဲ့အခြေအနေတွေနဲ့ အနည်းငယ်တူညီပြီး ပြုပြင် ပြောင်းလဲရေးနဲ့ ခေတ်မီတိုးတက်ရေးဖြစ်စဉ်က ဆော်ဘွန်းတက္ကသိုလ်ဆင်းတွေဆီက စတင် လာတာဖြစ်တာကြောင့် သူတို့ဟာ တိုင်းပြည်အတွက် ဆော်ဘွန်းဆန်လွန်းတဲ့ ပညာတတ် အထက်တန်းလွှာလူတန်းစာတွေဖြစ်ကြတယ်ဆိုတဲ့ အချက်ကနေပေါ့။ ကျုပ် မော်ရိုကိုကို ရောက်တဲ့အချိန်မှာ သူတို့တွေ မဲဆွယ်ရေးကာလမှာတောင်မသွားခဲ့တဲ့ အနီးတဝိုက်မြို့တွေနဲ့ မြို့စွန့်မြို့ဖျားတွေကိုသွားခဲ့ပြီး ပြည်သူတွေဘယ်လိုနေကြသလဲ၊ သူတို့ဘဝတွေဟာ ဘယ်လို မျိုးလဲဆိုတာ လေ့လာကြည့်ခဲ့တာကြောင့် သူတို့အံ့အားသင့်ခဲ့ကြတယ်။ အကျိုးဆက်ကတော့ နောက်ဆုံးရွေးကောက်ပွဲမှာ မဲတွေကို ပထမဆုံးအမှန်တကယ်ရေတွက်ကြတဲ့အခါ အစွဲလမ်း ဝန်ကြီးချုပ်က ရွေးချယ်ခံခဲ့ရတယ်။ လွတ်လပ်တဲ့ရွေးကောက်ပွဲနဲ့ မဲပေးပြီးရွေးချယ်ခံလိုက်ရတဲ့ အစိုးရအဖွဲ့ထဲမှာလည်း အရွေးချယ်ခံလိုက်ရတဲ့ ဝန်ကြီးချုပ်ဟာ အစွဲလမ်းမစ်တွေဖြစ်နေ လေ့ရှိတယ်။ ဘာကြောင့်လဲဆိုတော့ အစွဲလမ်းတွေက နက်ကတိုင်နဲ့ အနောက်တိုင်းဝတ်စုံ ဝတ်သူတွေရောက်ပေါက်ဖို့ မလွယ်ကူတဲ့နေရာမှာလည်း အမြဲရှိနေတတ်ကြလို့ပဲ။

တရားမျှတမှုနှင့် ပြန်လည်ရင်ကြားစေရေး

တရားမျှတမှု၊ ပြန်လည်ရင်ကြားစေရေးနဲ့ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်တို့လို့ ကိစ္စတွေမှာ စပိန် တွေ့ကြုံခဲ့ရတဲ့အတွေ့ အကြုံတွေကနေ ရရှိခဲ့တဲ့ဘယ်သင်ခန်းစာတွေက တခြားနိုင်ငံတွေ အတွက် အသုံးဝင်ခဲ့သလဲ။

အခုပြန်သုံးသပ်ပြီး ဝေဖန်ခံနေရတဲ့ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ကိစ္စမှာ အဲဒီကိစ္စအတွက် တောင်းဆိုခဲ့တဲ့ ကျုပ်တို့ထဲက သူတွေလည်း ETA အကျဉ်းသားတွေအတွက် ဒီကိစ္စက အကျိုးရှိတယ်ဆိုတာ သိခဲ့ပါတယ်။ ကျုပ်တို့ ရှာဖွေနေခဲ့ကြတာက တရားစီရင်မှုကို ရင်ဆိုင် နေရဆဲဖြစ်တဲ့သူတွေကို ဘယ်လိုထောင်ထဲက ထုတ်ရမလဲဆိုတဲ့အချက်ပဲ။ အနှစ် ၂၀ အထိ တိုးမြှင့်ဖို့ကြံနေတဲ့ ၈ နှစ်ပြစ်ဒဏ်အတွက် ကျုပ်တို့ အပြစ်ရှိကြောင်းရုံးတော်မှာ တရားစွဲအရာရှိက လျှောက်ထားနေခဲ့တဲ့အချိန်ဖြစ်လို့ အဲဒီအထဲမှာ ကျုပ်တောင်ပါခဲ့တယ်။

ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဖြစ်တဲ့ မန်နျူရယ်ဖရာဂါဟာ ကျုပ်နဲ့ဆွေးနွေးပြီးတဲ့နောက်မှာ အဲဒီကိစ္စ ကို ပြန်လည်သုံးသပ်ပြီး ပြစ်မှုကနေ လွှတ်ပေးလိုက်ဖို့ အမိန့်ပေးခဲ့တယ်။ ကျုပ် ဖရာဂါနဲ့ ပထမဆုံးဆုံတာက ညစာစားပွဲမှာပါ။ အဲဒီအချိန်တုန်းက နိုင်ငံရေးပါတီတွေလည်း မရှိသေး သလို၊ ဘာရွေးကောက်ပွဲမှာလည်း ကျင်းပစရာမရှိသေးဘူး။ ကျုပ်တို့ ၁၉၇၆ ဧပြီလ ၃၀ ရက် နေ့မှာ တွေ့ဆုံခဲ့ကြတာဖြစ်တယ်။ အဲဒီအချိန်က သူကကျုပ်ကို အကြီးအကျယ် ခြိမ်းခြောက်ခဲ့ပြီး ကျုပ်က သူ့သာကျုပ်ကို အဲဒီလိုလုပ်ချင်တယ်ဆိုရင် ကျုပ်ကို ဘယ်လိုအလွယ်ကူဆုံး ခြိမ်းခြောက်ရမလဲဆိုတာပြမယ်လို့ ပြန်ပြောခဲ့တာကြောင့် တကယ်ကိုတင်းမာနေတဲ့အချိန်ပဲ။ အဲဒီတုန်းက ကျုပ်က သူ့နောက်နေမှာ စီရင် ချက်ချင်းပစ်နိုင်တဲ့ ထောင်ဒဏ် ၈ နှစ် ပြဿနာနဲ့ ရင်ဆိုင်နေရပြီး ခံဝန်ချုပ်နဲ့နေနေရတာဖြစ်တယ်။ ကျုပ်သူ့ကို “ကျွန်တော့်ကို ဆက်ခြိမ်းခြောက် မနေဘဲနဲ့ ကျွန်တော်ဘာပြောခဲ့သလဲ ဆိုတာကို နောက်မမေ့အောင်ကြိုးစားပါ။ လာမယ့် ၈ နှစ်အတွင်းမှာ ကျွန်တော်က အခုခင်ဗျားကို အားကိုးနေရမှာထက်ပိုပြီး ခင်ဗျားကျုပ်ကို အားကိုး နေစေရမယ်ဆိုတာလေ” လို့ပြောခဲ့တယ်။ ဒါကြောင့် ဒီနေ့မြင်ကွင်းမှာ ဖရာဂါလိုလူမျိုးတွေ အပါအဝင် အာဏာရှင်ဖရန်ကိုလက်ထက်က ရာဇဝတ်မှုတွေအတွက် လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့် တွေ ကျွန်တော်တို့ကပေးခဲ့ကြတယ်လို့ မြင်ကောင်းမြင်နိုင်တယ်။ တကယ်တမ်းကတော့ အဲဒီ တုန်းကအခြေအနေက ကျုပ်တို့ဟာ ဒီမိုကရေစီရရှိရေးအတွက် ရုန်းကန်လှုပ်ရှားခဲ့ရတဲ့ သူတွေကို ထောင်ထဲကလွှတ်ပေးဖို့နဲ့ တရားရေးအရအရေးယူနေခြင်းတွေကို လွတ်ကင်း အောင်ကြိုးစားခဲ့ကြတာက အဓိကဆိုတာကို မမေ့ဖို့လိုတယ်။ အမျိုးသားစေ့စပ်ညှိနှိုင်းရေးနဲ့ ပတ်သတ်ရင်တော့ ကွန်မြူနစ်တွေက ၁၉၆၀ ခုနှစ်တွေကတည်းက စပြောခဲ့တာဖြစ်ပြီး အဲဒီ အတွက် အကျိုးရှိမယ့် သဘောတူညီမှုတွေပြုလုပ်ဖို့အတွက်လည်း သူတို့စပြောခဲ့ကြတယ်။ ဒါဟာ သူတို့ရဲ့တင်ပြချက်တွေပဲ။ သူတို့ဟာ ကနဦးစတင်ခဲ့သူတွေ ဖြစ်ကြတယ်။ အဲဒီ အချိန် တုန်းက ကျုပ်တို့တွေဟာ အာဏာရှင်တွေကို ရာဇဝတ်မှုတွေနဲ့ ပြစ်မှုတွေအတွက် တာဝန်ခံမှု ရှိဖို့ တောင်းဆိုနေကြတဲ့ဘက်မှာ ရှိခဲ့ကြတယ်။ ဒါဟာ မတွေ့ရဲစရာပဲ။

သိသာတာကတော့ ခင်ဗျားလွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ရမယ်ဆိုရင် ခွင့်လွှတ်ခြင်းလား၊ လွတ် ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်လားဆိုတာ ခွဲခြားနေမှာမဟုတ်ဘူး။ ETA အကျဉ်းသားတွေကို လွတ်ပေးတာက အကြမ်းဖက်အုပ်စုတွေရဲ့ လှုပ်ရှားမှုတွေကို လျော့ကျစေမှာဖြစ်ပြီး အဲဒီအုပ်စုတွေရဲ့ နိုင်ငံကို

ဆန့်ကျင်ဖို့ ကြိုးစားတာတွေလဲ လျော့ကျသွားမှာဖြစ်တယ်လို့ ယူဆခဲ့ရင်တော့ တကယ့်ကို အမှားတစ်ခုပါပဲ။ နိုင်ငံဟာ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်တွေကို ခွင့်ပြုပေးခဲ့တာဖြစ်ပြီး ဒီမိုကရေစီရရှိဖို့အတွက် အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲဖို့ကို ဆောင်ရွက်နေရုံသက်သက်နဲ့တော့ ETA ကကျေနပ်မှာ မဟုတ်ဘူးလေ။ ၁၉၇၉-၈၀ အဒယ်ဖီဆွာရက်ဖ်ရဲ့အုပ်ချုပ်မှုအောက်မှာ ETA ရဲ့ ပြစ်မှုကျူးလွန်မှုတွေအများကြီးရှိခဲ့တယ်။ တစ်နှစ်ကို ၉၀၊ ၁၀၀ နီးပါးပဲ။ ကျုပ်ရဲ့အုပ်ချုပ်မှုအောက်မှာတော့ တစစလျော့လာခဲ့ပြီး ကျုပ်သက်တမ်းကုန်ဆုံးခါနီးမှာ ပိုပြီး သိသိသာသာလျော့သွားခဲ့တယ်။

လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ကိစ္စမှာ တောင်အမေရိကမှာလည်း တူညီတဲ့အတွေ့အကြုံမျိုးတွေ နေ့စဉ်ရှိတယ်။ လွန်ခဲ့တဲ့ ၂၅ နှစ်လောက်တုန်းက ဖြစ်ပျက်ခဲ့တဲ့ အဖြစ်အပျက်တွေကို သမိုင်းအမြင်နဲ့မမြင်ကြဘူး။ ဒါကြောင့် ဆုံးဖြတ်ချက်တွေ ဘယ်လိုဖြစ်ပေါ်လာသလဲဆိုတာကို ဆက်စပ်နားမလည်ကြဘူး။ အသွင်ကူးပြောင်းရေးမဟုတ်ဘဲ နောက်ပိုင်းမှာတွေ့ကြုံလာရမယ့် နိုင်ငံရေးဖြစ်စဉ်ရဲ့ပြဿနာကြီးတစ်ခုက အဲဒီဖြစ်စဉ်ကို ဘယ်လိုအကြိမ်ကြိမ် ပြန်ပြင်ဆင်မလဲဆိုတာပဲ။ ဥပမာအားဖြင့် ဥရုဂွေးမှာဆိုရင် ဆန္ဒခံယူပွဲနှစ်ခုပြုလုပ်ခဲ့တယ်။ သမ္မတ (ဟိုဆေးမူယီကာ) ကိုယ်တိုင်ပျောက်ကျားတပ် အဖွဲ့ဝင်တစ်ယောက်ဖြစ်ခဲ့ပြီး သူကတာဝန်ယူမှုဆိုတာ မျှဝေယူရတယ်ဆိုတာကို နားလည်ခဲ့တယ်။ သူက အရာရှိတွေရဲ့နောက်ကြောင်းကို လိုက်လံစစ်ဆေးဖို့ အလိုမရှိဘူး။ ဘာကြောင့်လဲဆိုတော့ သူကိုယ်တိုင်လည်း သူ့ရဲ့လက်နက်တွေနဲ့ ဥပဒေမဲ့ပစ်ခတ်မှုတွေအတွက် တာဝန်ရှိတယ်လို့ရှုမြင်လို့ပဲ။ စပိန်မှာတော့ အာဏာရှင်ဖရန်ကို လက်ထက်က ရာဇဝတ်မှုတွေကိုတာဝန်ယူစေဖို့အတွက် သက်ဆိုင်သူတွေကိုပြန်ခေါ်ပြီး စစ်ဆေးစေချင်တဲ့ ရည်ရွယ်ချက်တွေမရှိခဲ့တာမဟုတ်ပါဘူး။

ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျော့ချခြင်း

ဘတ်စ် ခွဲထွက်ရေးလှုပ်ရှားမှုနောက်မှာ ဒေသအတော်များများက ဗဟိုအစိုးရဆီကနေ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် အမျိုးမျိုးကို တောင်းဆိုလာကြတယ်။ အဲဒီတောင်းဆိုမှုတွေကို အစိုးရက ဘယ်လိုချဉ်းကပ်ခဲ့သလဲ။

ဒီမိုကရေစီရရှိရေးနဲ့ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျော့ချခြင်းတို့က အသွင်ကူးပြောင်းရေးရဲ့ အစိတ်အပိုင်းနှစ်ခုပဲ။ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် အရေးကိစ္စတွေမှာ အကျိုးသက်ရောက်မှုရှိတဲ့ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျော့ချခြင်းကို တကယ်တမ်း တောင်းဆိုတာက ကာတာလိုနီးယား၊ ဘက်ကေးဒေသနဲ့ ဂါလီစီယာက တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းတို့လို အဖွဲ့အစည်းနှစ်ခုနဲ့ တစ်ဝက်လောက်ပဲရှိပါတယ်။ ဂါလီစီယာမှာ ရပ်တည်ချက်အခြေခံနည်းပါးသေးတယ်။

ဒုတိယပြည်ထောင်စု (၁၉၃၁-၃၉) အတွင်းမှာ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဲ့နိဒါန်းတွေရှိခဲ့တဲ့ ကိုယ်ပိုင်ဘာသာစကားရှိတဲ့ ဒေသအဖွဲ့အစည်းတွေနဲ့ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ကို လူထုက တောင်းဆိုတာမျိုးတွေမရှိပေမယ့် သမိုင်းအစဉ်အလာရှိတဲ့ဒေသအဖွဲ့အစည်းတွေကို ထည့်သွင်းစဉ်းစား

ဖို့ ရည်ညွှန်းပါတယ်။

နိုင်ငံရေးကဏ္ဍ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းအတွက် အလွန်အပြုသဘောဆောင်တဲ့တက်ကြွမှုတွေရှိခဲ့ပေမယ့် အဲဒါတွေက နှိုင်းယှဉ်မှုသဘောအရ ပြဿနာတွေကိုပြန်ပွားစေခဲ့တယ်။ ဥပမာပြရရင် ဘာဖြစ်လို့အန်ဒါလူစီယာက ကာတာလိုနီးယားထက် နည်းတဲ့ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ပဲ ခံစားခွင့်ရှိရမှာလဲဆိုတာမျိုးပေါ့။ ကွဲပြားခြားနားချက်တွေအရ ကက်စတယ် လာမန်ချာ ဒါမှမဟုတ် မာစီယာစတဲ့ စပိန်ရဲ့ဒေသတော်တော်များများမှာ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်မှုတောင်းဆိုခွင့် မရှိဘူး။ ဒါကြောင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်မှုကို အဆင့်နှစ်မျိုးခွဲထားတယ်။ အဆင့်တစ်မျိုးကတော့ သမိုင်းအစဉ်အလာရှိတဲ့အဖွဲ့အစည်းတွေအတွက်ပါ။ နောက်တစ်ခုကတော့ နိုင်ငံရေးအာဏာထက် စီမံအုပ်ချုပ်ခွင့်အာဏာနဲ့ ပိုသက်ဆိုင်ပြီး နံပါတ်တစ်အမျိုးအစားကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်မှုလို့ ကျုပ်တို့ခေါ်တဲ့ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်မှုနဲ့ ဆက်သွယ်ထားတဲ့ လမ်းကြောင်းတွေလည်းရှိတဲ့ အာဏာခွဲဝေမှုအပါအဝင် အခြားသောကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်မှုတွေ အားလုံးအတွက်ဖြစ်ပါတယ်။ လူတွေကို နံပါတ်တစ်အမျိုးအစား (နိုင်ငံရေးအာဏာ) နဲ့ နံပါတ်နှစ် အမျိုးအစား (စီမံအုပ်ချုပ်ရေးအာဏာ) တို့အတွက် မဲပေးခိုင်းတဲ့အခါ လူတိုင်းက ပထမအမျိုးအစားကို ပိုကြိုက်ကြတယ်။ ဒါကြောင့် တက်ကြွတဲ့အားကျမခံကြိုးစားမှုတွေ ဖြစ်ပေါ်လာပြီး နိုင်ငံရေးအာဏာခွဲဝေခြင်းဟာ ဆက်ပြီးဖြစ်ထွန်းလာတော့တယ်။ ဒါက စပိန်အတွက် နှစ်ပေါင်းများစွာ အပေါင်းလက္ခဏာဆောင်ခဲ့အပြီးမှာ အာဏာခွဲဝေခြင်းက ခွဲဝေပေးလိုက်တဲ့အာဏာတွေဟာ ဘုရင်ငယ်တွေလို နေရာယူလာပြီး နိုင်ငံရဲ့စည်းလုံးညီညွတ်မှုကို အားနည်းလာစေတယ်။ ဒါဟာ စီးပွားရေးကပ်အလွန်မှာ ကျုပ်တို့ ရောက်ရှိနေတဲ့အခြေအနေပဲ။ အခုအရှိန်တောင်ပိုကောင်းလာနေပြီ။

လူမှုအင်အားစုတွေရဲ့ အခန်းကဏ္ဍ

ကက်သ်လစ်ကျောင်းတော်ရဲ့အခန်းကဏ္ဍက ဘာဖြစ်ခဲ့သလဲ။

ကက်သ်လစ်နိုင်ငံလို့ယူဆရတဲ့ နိုင်ငံတွေမှာ ကြီးမားတဲ့တင်းအားတွေရှိခဲ့ပေမယ့် အသွင်ကူးပြောင်းရေးရဲ့ ပထမပိုင်းမှာတော့ ကက်သ်လစ်ကျောင်းတော်က အရေးကြီးတဲ့ပြဿနာမဟုတ်ခဲ့သေးဘူး။ ဖွဲ့စည်းပုံက ကက်သ်လစ်ကျောင်းတော်ကို အဓိကဘာသာအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုထားခဲ့တယ်။ ဒီမိုကရေစီကူးပြောင်းရေးကာလမှာတော့ကက်သ်လစ်ကျောင်းတော်ဟာ ဖရန်ကိုရဲ့အာဏာအတွက် သဘောတရားရေးရာနဲ့ ဘာ သာတရားဆိုင်ရာ အထောက်အပံ့အဆောက်အအုံအဖြစ်ရှိနေရာကနေ တက်ကြွတဲ့အပြောင်းအလဲနဲ့ ဒီမိုကရေစီ ကူးပြောင်းရေးကို အသားပေးတဲ့ အုပ်စိုးသူအလွှာအဖြစ် ပြောင်းလဲသွားတယ်။ ကျောင်းတော်ရဲ့အရေးကိစ္စကို သင့်တော်အောင်ဖြေရှင်းနိုင်ခဲ့ပေမယ့် တိတိကျကျတော့ဖြေရှင်းခဲ့တာမဟုတ်ဘူး။ ပထမပိုင်းမှာတော့ ကျောင်းတော်ဟာ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကို လွယ်ကူချောမွေ့စေတဲ့ အခန်းကဏ္ဍမှာ

ရှိခဲ့တယ်။ လက်ယာစွန်းသမားတွေရဲ့ကြွေးကြော်သံကို တစ်ခါတစ်ရံပြန်ပြီး အမှတ်ရမိတယ်။ အဲဒါက တာရန်ကွန် အယ် ပါရီဒွန်ဆိုတာပဲ။ (တာရန်ကွန်ကို ကွပ်မျက်ကြဆိုတဲ့အဓိပ္ပါယ်ထွက်တယ်။ ဘုန်းတော်ကြီးတာရန်ကွန်ဟာ ၁၉၇၁ ကနေ ၁၉၈၃ အထိ မက်ဒရစ်မြို့ရဲ့ ဂိုဏ်းချုပ် ဘုန်းတော်ကြီးဖြစ်ခဲ့ပြီး ဒီမိုကရေစီအသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလမှာ ကြားဝင်စေ့စပ်ရေး ကဏ္ဍကနေ ပါဝင်ခဲ့တယ်။) အဲဒါက သူတို့ရဲ့တပ်လှန့်သံဖြစ်တယ်။

ပုပ်ရဟန်းမင်းကြီးဂျွန်ပေါလ်- ၂ ရောက်ရှိလာခြင်းဟာ ကျောင်းတော်ရဲ့ဩဝါဒတစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအရ နောက်ကြောင်းပြန်ခြင်းဖြစ်စဉ်ရဲ့ အစလို့မှတ်ယူရတယ်။ ကျောင်းတော်က ကိုယ်ဝန်ဖျက်ချခြင်း၊ လင်မယားကွဲခြင်းတွေနဲ့ပတ်သက်လို့ တရားစီရင်ရာမှာ ပြင်းထန်ရန်လိုလွန်းတဲ့အတွက် နောက်ကြောင်းပြန်မှုတွေရှိခဲ့တယ်။ အဲဒါတွေဟာ အဒယ်လ်ဖီဆွာရက်ဖ် လက်ထက်မှာကျုပ်တို့ရဲ့ထောက်ခံမှုတွေကြောင့်စတင်ဖြစ်ပွားခဲ့တာဖြစ်တယ်။ သူတစ်ယောက်တည်း ကြောင့်ဆိုရင်တော့ ဒါဟာဖြစ်လာခဲ့မှာမဟုတ်ဘူး။ ကျောင်းတော်ဟာ သဘာဝအရဖြစ်ပေါ်လာတဲ့အဲဒီကိစ္စတွေကို ကလန်ကဆန်လုပ်ခဲ့တယ်။ အဲဒီနောက်ပိုင်း လွတ်လပ်ခွင့်တွေ ပိုပေးလာတဲ့ ဧပါတရိုအုပ်ချုပ်ရေးကာလအတွင်းမှာ လွှတ်တော်မှာ မဲအများစုရခဲ့တဲ့ ဥပဒေကို ဆန့်ကျင်ဖို့ဂိုဏ်းချုပ်တွေရဲ့ ဆန္ဒပြမှုတွေ၊ လမ်းတွေပေါ်ထွက်လာတဲ့ ဘုန်းကြီးတွေနဲ့ အခုအထိ အမည်မဖော်နိုင် သေးတဲ့အရာတွေကို မြင်တွေ့လာရတယ်။

ကက်သလစ်ကျောင်းတော်နဲ့ ဆက်ဆံရေးကို ကိုင်တွယ်ဖို့ ဘာဖြစ်လို့ခက်ခဲခဲ့တာလဲ။

ကျောင်းတော်ဟာ သူ့အနေနဲ့ တစ်ခြားနိုင်ငံတွေထက် စပိန်မှာ အာဏာပိုရှိရမယ်လို့ သမိုင်းကြောင်းအရ ခံယူခဲ့တယ်။ ပြည်တွင်းစစ်ကို ခရီးဆိတ်လို၊ ဘုရားမဲ့ဝါဒီတွေနဲ့ဖြစ်တဲ့စစ်ပွဲလို သရုပ်ဖော်တာဟာ အီတလီမှာထက် ပိုများတယ်။ ကျောင်းတော်နဲ့နိုင်ငံရဲ့အပြန်အလှန် ဆက်ဆံရေးဟာ ကျုပ်ရဲ့အစိုးရလက်ထက်အထိ အီတလီ၊ ဘယ်လ်ဂျီယံစတဲ့ ဘယ်ကက်သလစ်နိုင်ငံတွေထက်မဆို စီးပွားရေးရှုထောင့်အရ စပိန်မှာ ကျောင်းတော်အတွက် ပိုပြီးအကျိုးရှိခဲ့တယ်။ အခုတော့ ကျောင်းတော်ဟာ တိုက်ခန်း၊ အထက်တန်းကျောင်း၊ စီးပွားရေးလုပ်ငန်း ဒါမှမဟုတ် အငှားချထားတဲ့အဆောက်အဦတွေကို စီးပွားရေးဆန်ဆန် လည်ပတ်လုပ်ကိုင်နေပေမယ့်လည်း သူ့ရဲ့ပိုင်ဆိုင်မှုတွေအတွက် အခွန်မပေးဆောင်တာကြောင့် စီးပွားရေးကပ်အပြီးမှာ အတိုက်အခံအားစုငယ်တစ်ခုရှိလာခဲ့ပြီ။

ပုပ်ရဟန်းမင်းကြီး ဂျွန်ပေါလ်- ၂ ရွေးကောက်ခံရအပြီးမှာ ၁၉၇၉ ကနေ ၁၉၉၀ အထိ နိုင်ငံရဲ့အတွင်းရေးမှူးအဖြစ်ဆက်လက်တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့တဲ့ ဒုတိယဗာတီကန်ကောင်စီက အာဂိုစတီနိုကာဆာရိုလီ လာရောက်လည်ပတ်တာကို လက်ခံတွေ့ဆုံခဲ့တဲ့အချိန်တုန်းက ကျွန်တော်အစိုးရအဖွဲ့ထဲမှာပဲ ရှိသေးတယ်။ သူက အရမ်းကိုခေတ်မီတဲ့သူပဲ။ အသိဉာဏ်လည်း အလွန်ကြွယ်ဝတယ်။ တစ်ရက်တော့ သူဟာ ဘဏ္ဍာရေးနဲ့ပတ်သက်လို့ ပူပန်နေတဲ့အချက်

တွေကို လာပြီးပြောဆိုတယ်။ အဲဒီအကြောင်းအရာထဲမှာ စပိန်ရဲ့ ဘုန်းတော်ကြီးသံတမန် မာရီယို တာဂလီယာဖာရီကိုလည်း ထည့်သွင်းထားတယ်။ ကျုပ်သူ့ကို "ကျောင်းတော်ရဲ့ ဘဏ္ဍာရေးနဲ့ ပတ်သတ်လို့ ခင်ဗျားစိတ်မူနေတယ်ဆိုတာကိုကျုပ် သိပါတယ်။ ကျုပ်ဒီပြဿနာကို တစ်ခါတည်း အပြီးဖြေရှင်းမှာပါ။ ဒါကြောင့် ခင်ဗျားကိုအလိမ်အညာသတင်းပေးနေတဲ့သူတွေကို ခင်ဗျားတွေ့ရလိမ့်မယ်" လို့ ပြောခဲ့တယ်။ သူတို့ဟာထုံးစံအတိုင်း သူ့ကို ဝန်းရံထားတယ်ဆိုတာ ကျုပ်သိနေတဲ့အတိုင်းပေါ့။ "ပထမဆုံးအနေနဲ့ သူတို့ကို ဆိုရှယ်လစ်တွေ၊ ကျုပ်လို မယုံကြည် သူတွေ အစိုးရထဲမှာရှိနေတဲ့အချိန်မှာပဲ ကျောင်းတော်ရဲ့ တစ်နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာ ဘဏ္ဍာတွေ ဘယ်လောက်တိုးတက်သွားပြီဆိုတာနဲ့ ပတ်သက်လို့ သတင်းအချက်အလက်တွေကို မေးကြည့် ပါ" ထပ်ပြီးတော့ ကျောင်းတော်ဟာ နိုင်ငံဘယ်လောက်နဲ့ ထုံးတမ်းအစဉ်အလာအရ သံတမန် ဆက်ဆံရေးရှိသလဲဆိုတာနဲ့ ပတ်သက်လို့ ကျုပ်သူ့ကိုမေးကြည့်လိုက်တယ်။ " ၁၀၄ နိုင်ငံနဲ့ " လို့ သူကဖြေတယ်။" ဒါဆို ခင်ဗျားကျုပ်ကိုဘယ်ပုံစံက ခင်ဗျားသဘော အကျဆုံးလဲဆိုတာ ပြော စမ်းပါ။ အခု အချိန်ကစပြီး စပိန်နိုင်ငံနဲ့ Holy See တို့ရဲ့ သဘော တူညီချက်တွေကို ခင်ဗျား ရွေးချယ်တဲ့ပုံစံနဲ့ ကိုက်ညီအောင်ပြောင်းလဲဖို့ ကျုပ်တာဝန်ယူပါမယ်" သူအဲဒီပြဿနာနဲ့ ပတ်သက် လို့ ကျုပ်ကိုထပ်မတင်ပြတော့ဘူး။ အဲဒါက ၁၉၈၆ ခုနှစ်မှာ။ ကျုပ် အဲဒါကိုတစ်ကြိမ်တည်း ဆွေးနွေးပြီး တစ်ခါတည်း အပြီးအပြတ်ဖြေရှင်းခဲ့တယ်။

လူထုတက်ကြွလှုပ်ရှားခြင်း

အပြောင်းအလဲကာလမှာ လူထုတက်ကြွလှုပ်ရှားခြင်းရဲ့ အရေးပါမှုက ဘာဖြစ်မလဲ။ အမျိုး သမီးထုနဲ့ အမျိုးသမီး အဖွဲ့အစည်းတွေက ဘယ်အခန်းကဏ္ဍကနေ ပါဝင်ခဲ့သလဲ။

စပိန်အသွင်ကူးပြောင်းရေးဖြစ်စဉ် အောင်မြင်ရခြင်းရဲ့ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုကတော့ ကြီးမားကျယ်ပြန့်တဲ့ လူထုအများစုက အဲဒီအတွက်ပြင်ဆင်ခဲ့ကြလို့ပဲ။ ကုန်သွယ်မှုသမဂ္ဂ၊ ကျောင်းသားသမဂ္ဂ၊ မိတ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းတွေ၊ လူထုအခြေပြုအဖွဲ့အစည်းတွေရဲ့ တက်တက် ကြွကြွပါဝင်မှုကြောင့် လူထုတက်ကြွလှုပ်ရှားမှုက အလွန်ပဲသိပ်သည်းခဲ့တယ်။ ဥပမာအားဖြင့် အာဏာရှင်တွေက တရားဝင်ကုန်သည်မှုသမဂ္ဂတွေအပေါ် အသုံးပြုနေတဲ့ ထိန်းချုပ်မှုတွေရဲ့ ဘောင်အပြင်မှာဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့တဲ့အလုပ်ရှင်-အလုပ်သမားသဘောတူညီချက်တွေရှိခဲ့တယ်။ အမှန်အတိုင်းပြောရရင် ရှေ့နေတစ်ယောက်အနေနဲ့ ကျုပ်ရဲ့ ပရော်ဖက်ရှင်နယ်အလုပ်အကိုင် က နိုင်ငံရဲ့ နေရာအနှံ့မှာ ဖြန့်ကျက်ထားတဲ့ အလုပ်သမားဥပဒေရုံးမှာ အလုပ်သမားတွေဘက်က ခုခံကာကွယ်တာဖြစ်ပြီး အစိုးရရဲ့ တရားဝင်အဖွဲ့အစည်းတွေရဲ့ အပြင်ဘက်မှာ အဲဒီအချိန်တုန်း က တရားဝင်မဟုတ်သေးတဲ့ အကြီးဆုံးအဖွဲ့အစည်းနှစ်ခုဖြစ်တဲ့ အလုပ်သမားကော်မရှင်နဲ့ အ ထွေထွေအလုပ်သမားသမဂ္ဂတို့နဲ့တွဲကာ အလုပ်လုပ်ခဲ့ဖူးတယ်။ လုပ်ငန်းရှင်တွေရဲ့ ကိုယ်စား လှယ်တွေကလည်း သူတို့လာပြီးညှိနှိုင်းမှုတွေလုပ်တဲ့အချိန်မှာ သူတို့ညှိနှိုင်းနေတာ တရားဝင် ကုန်သွယ်မှုသမဂ္ဂမဟုတ်ဘဲ အလုပ်သမားတွေရဲ့ တကယ့်ကိုယ်စားလှယ်အစစ်တွေဖြစ်တယ်

ဆိုတာကို သိခဲ့ကြတယ်။

လက်ယာစွန်းသမားတွေက အကြမ်းဖက်တဲ့လုပ်ရပ်တွေ လုပ်လာကြလိမ့်မယ်လို့ မျှော်လင့်ထားခဲ့ပေမယ့်လည်း အသွင်ကူးပြောင်းရေးက တော်တော်လေးငြိမ်းချမ်းအေးဆေး ခဲ့တယ်။ လူထုအများစုက ဒီမိုကရက်တစ်ဘဝကို ချောချောမွေ့မွေ့ကူးပြောင်းနိုင်ဖို့ အပြည့်အဝ ပြင်ဆင်ထားခဲ့ကြပြီး တွေ့ဆုံဆွေးနွေးမှုတွေ ပြုလုပ်ဖို့အဆင်သင့်ဖြစ်နေခဲ့တယ်။ သူတို့လမ်းတွေ ပေါ်ကိုသွားတဲ့အခါ အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းတွေပါဝင်တဲ့ လူထုအဖွဲ့အစည်းတွေ အများကြီး ဖွဲ့စည်းထားပြီး အဲဒီအဖွဲ့အစည်းတွေက အဲဒီလူထုလှုပ်ရှားမှုအများစုကို ဦးဆောင်ခဲ့ကြတယ်။

သူတို့ရဲ့တောင်းဆိုမှုတွေကို ရှေ့ဆက်ဖို့ ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်နေကြတဲ့ အမျိုးသမီး လှုပ်ရှားမှုတွေအပြင် အမျိုးသမီးတွေဟာ ကုန်သွယ်မှုသမဂ္ဂတွေထဲမှာလည်း ဝင်ရောက်လုပ်ကိုင် နေကြတာရှိတယ်။ ဒီမိုကရေစီတိုးတက်မှု ဖြစ်စဉ်အတွင်းမှာ စပိန်ဟာ ဆွီဒင်၊ နော်ဝေစတဲ့ နော်ဒစ်နိုင်ငံတွေနဲ့ ယှဉ်နိုင်လောက်အောင် အာဏာပိုင်အဖွဲ့အစည်းအတွင်း အမျိုးသမီးကိုယ်စား လှယ်တွေရဲ့ တန်းတူညီမျှမှု အလျင်မြန်ဆုံးတိုးတက်ခဲ့တဲ့ နိုင်ငံဖြစ်ခဲ့တာဟာ အမျိုးသမီးတွေရဲ့ အသိအမှတ်ပြုလောက်တဲ့ ပါဝင်လှုပ်ရှားမှုလို့ ဆိုရမှာဖြစ်တယ်။ အမျိုးသမီးတွေဟာ မစွမ်း ဆောင်နိုင်သူတွေအဖြစ် အသတ်မှတ်ခံရရာကနေ သူတို့ရဲ့အခွင့်အရေးတွေကို ပြန်ရယူနိုင်ခဲ့ တာကြောင့် ဒီမိုကရက်တစ်အပြောင်းအလဲမှာ သူတို့ဟာ တိုက်ရိုက်ကို အကျိုးကျေးဇူး ခံစားခဲ့ ရတယ်။ ဖရန်ကိုလက်အောက်မှာတုန်းကဆိုရင် အမျိုးသမီးတွေဟာ တိုက်ခန်း ဒါမှမဟုတ် ကားဝယ်ဖို့ မဖြစ်နိုင်သလို ငွေချေးယူဖို့လည်း မဖြစ်နိုင်ဘူး။ သူတို့အနေနဲ့ လင်သား ဒါမှမဟုတ် ဖခင်ရဲ့အထောက်အပံ့ကို ရရှိဖို့လိုအပ်တယ်။ အဲဒါတွေကို ဒီမိုကရက်တစ်အသွင်ကူးပြောင်းရေး နဲ့ အတူ စပိန်မှာ ဖြေရှင်းနိုင်ခဲ့တယ်။

စီးပွားရေးကပ်ကို တုံ့ပြန်ခြင်း

စီးပွားရေးအခြေအနေတွေက အသွင်ကူးပြောင်းရေးကို ဘယ်လိုအကျိုးသက်ရောက်စေ ခဲ့သလဲ။ ပြီးတော့ မွန်ကလိုအာသဘောတူညီချက်ရဲ့အရေးပါမှုက ဘာဖြစ်ခဲ့သလဲ။

မွန်ကလိုအာအစည်းအဝေးဟာ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာသဘောတူညီချက်တွေအတွက် လမ်းခင်းပေးခဲ့တယ်။ ကြီးထွားလာနေတဲ့နိုင်ငံရေး အရဆန့်ကျင်သူအင်အားစုတွေရဲ့ အန္တရာယ် တွေကို တင်ပြခဲ့တဲ့ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာကဏ္ဍတွေနဲ့အတူ အလွန်ပြင်းထန်ဆိုးရွားတဲ့ စီးပွားရေး ပြဿနာကို ဖြေရှင်းဖို့က တစ်နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာသဘော တူညီချက်ပဲ။ အဲဒီသဘောတူညီချက်ရဲ့ ထင်ရှားတဲ့အချက်ကတော့ စီးပွားရေးဆိုင်ရာပုစ္ဆာပဲ။ လစာညှိနှိုင်းမှုတွေဟာ အတိတ်ကငွေကြေး ဖောင်းပွမှုအပေါ်မှာအခြေမခံဘဲ ဖြစ်လာမယ့်ငွေကြေးဖောင်းပွမှုတွေအပေါ်မှာ အခြေခံမှာဖြစ် တာကြောင့် စပိန်နိုင်ငံရဲ့စီးပွားရေးကို ဖျက်စီးနေတဲ့ငွေကြေးဖောင်းပွမှုဖြစ်စဉ်ကို အဆုံးသတ် နိုင်ဖို့ အဲဒီသဘောတူညီချက်ကို လက်ဝဲဝါဒီတစ်ချို့နဲ့ ကုန်သွယ်မှုသမဂ္ဂတစ်ချို့က သဘောတူ

ခဲ့ကြတယ်။ ဒါဟာ ပထမဆုံးအကြိမ်အနေနဲ့ လုံးဝအတိမ်းအစောင်းမခံတဲ့ကိစ္စဖြစ်တာကြောင့် အာဏာရှင်ဖရန်ကို ခေတ်ကာတည်းက ကျန်နေခဲ့ပြီး အစိုးရအဖွဲ့ကို ဦးဆောင်နေတဲ့သူတွေဟာ စနစ်အပြင်ဘက်က ခေါင်းဆောင်တွေနဲ့အတူ အစည်းအဝေးထိုင်ခဲ့ကြတယ်။ ၁၉၇၇ ဇွန်လမှာ ပြုလုပ်ခဲ့တဲ့ ပထမဆုံးရွေးကောက်ပွဲအပြီး အောက်တိုဘာလအတွင်းမှာ သူတို့ဟာ တိုင်းပြည်ကို စီးပွားရေးကပ်အတွင်းကနေကယ်ဆယ်ဖို့အတွက် သဘောတူညီချက်တွေရရှိအောင် ချက်ချင်းပဲ အစည်းအဝေးထိုင်ခဲ့ကြတယ်။ ဘာကြောင့်လဲဆိုတော့ စီးပွားရေး ပေါ်လစီကို အတိုက်အခံတွေရဲ့သဘောတူညီမှုမပါဘဲ စတင်ကျင့်သုံးဖို့ လိုအပ်တဲ့အခွင့်အာဏာ အစိုးရမှာမရှိသလို အစိုးရက လုံလုံလောက်လောက်လည်း အင်အားမကောင်းတာကြောင့် ဖြစ်တယ်။

စီးပွားရေးအခြေအနေပိုမို ဆိုးရွားလာခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်တဲ့ အန္တရာယ်တွေရှိလာခဲ့တယ်။ အဲဒီအပြင် အကြမ်းဖက်သမားတွေရဲ့တိုက်ခိုက်မှုတွေကလည်း ပိုရုပ်ထွေးလာစေခဲ့တယ်။ အဲဒါတွေပေါင်းစပ်လိုက်တဲ့အခါမှာတော့ နောက်ကြောင်းပြန်ရှုဖို့အန္တရာယ်တွေဖြစ်လာခဲ့တယ်။ ဝန်ကြီးချုပ်အဒယ်ဖိုဆွာရက်ဖ်အတွက် အဓိကအရေးကြီးတဲ့ ဦးစားပေးကဏ္ဍကတော့ နိုင်ငံရေးပဲ။ အပြောင်းအလဲကို ခိုင်မာအောင်ပြုလုပ်ပြီး ဥပဒေကြမ်းရေးဆွဲတာ၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကိုအကောင်အထည်ဖော်တာတွေ ပြုလုပ်နိုင်ဖို့အတွက် မထင်မှတ်ထားတဲ့ နိုင်ငံရေးအန္တရာယ်တွေကို ကျော်ဖြတ်နိုင်ဖို့လိုတယ်။ စီးပွားရေးကဏ္ဍက ဒုတိယဦးစားပေးပဲ။ အလွန်ကိုင်တွယ်ဖို့ ခက်ခဲတဲ့စီးပွားရေးအခြေအနေတွေရဲ့အလယ်မှာ နိုင်ငံရေးပြဿနာတွေထဲကို ကြီးမားတဲ့ သပိတ်မှောက်မှုတွေ၊ ပဋိပက္ခတွေလိုမျိုး လူမှုပြဿနာတွေ ထပ်ပြီးပါဝင်လာမှာကို သူမလိုလားခဲ့ဘူး။ ဒါကြောင့် သူတစ်ယောက်တည်းမဖြေရှင်းနိုင်တဲ့ အချိန်မှာ အဲဒီလိုသဘောတူညီချက်တွေကို သူရှာဖွေခဲ့တာပဲ။

မွန်ကလိုအာသဘောတူညီချက်ရဲ့ ကြီးမားတဲ့အောင်မြင်မှုကတော့ ရှေ့ဆက်သွားနိုင်ဖို့အတွက် အများဆန္ဒလိုအပ်နေတဲ့နယ်ပယ်တွေကို သတ်မှတ်နိုင်ဖို့ ကွန်မြူနစ်ကနေ ဆိုရှယ်လစ်နဲ့ ခရစ်ယာန်ဒီမိုကရက်တွေအထိ အတိုက်အခံတွေအားလုံးနဲ့ စနစ်ကိုပြုပြင် ပြောင်းလဲခဲ့ကြသူတွေအကြား သဘောတူညီချက်ရရှိသွားပြီဆိုတာကို တစ်နိုင်ငံလုံးကို အချက်ပြနိုင်လိုက်တာပဲဖြစ်တယ်။ ပုဂ္ဂလိကပိုင်ဆိုင်မှုငွေစာရင်းတွေထဲက ကြီးမားတဲ့မည်မျှမူကြီးတွေနဲ့အတူ ငွေကြေးဖောင်းပွမှုက ၂၆ ရာခိုင်နှုန်းကနေ ၂၇ ရာခိုင်နှုန်းအထိ ဆက်တိုက်တက်သွားတဲ့ အချိန်မှာ ဒီအချက်က လူမှုပဋိပက္ခတွေကို ထူးထူးခြားခြားရပ်တန့်သွားစေခဲ့တယ်။ ပထမအကြိမ် စက်သုံးဆီပြဿနာအပြီးမှာပဲ ဖရန်ကို ရုတ်တရက်ကြီးသေဆုံးသွားတာကို အမှတ်ရသင့်တယ်။ စက်သုံးဆီပြဿနာ မတိုင်ခင်က နယ်သာလန်သို့မဟုတ် ဂျာမနီမှာ ဖော်ဆောင်ခဲ့တဲ့ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုမျိုးကို စပိန်မှာပြုလုပ်ခဲ့တာမဟုတ်ပါဘူး။ ဒါကြောင့် စွမ်းအင်အတွက်ကုန်ကျမှုဟာ မျှော်လင့်ထားတာထက် ပိုကြီးမားခဲ့ပြီး နိုင်ငံရေးအခက်အခဲတွေကို ဖြစ်ပေါ်စေတဲ့ စီးပွားရေးကျရှုံးမှုကို ကျပ်တို့တွေ့ကြုံလေ့လာခဲ့ရတယ်။ အကောင်းဆုံးကတော့ မွန်ကလိုအာသဘော

တူညီချက်ဟာ ပြည်သူတွေနဲ့ဆက်စပ်နေတဲ့ ရှင်းလင်းတဲ့သဘောဆန္ဒဖော်ပြချက်တွေကို ဖြစ်ပေါ်စေခဲ့တာဖြစ်ပြီး အဲဒါကို ဘယ်အခြေခံကပဲ လာတဲ့နိုင်ငံရေးအင်အားစုတွေကဖြစ်ဖြစ် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်နိုင်တဲ့ နေရာလို့အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုကြတယ်။

နိုင်ငံကို အင်အားကောင်းစေတဲ့ အများဆန္ဒမှာ ဘာတွေပါဝင်သလဲ။ အဲဒါက မိဘ ကောင်းတစ်ယောက်လို ဘာစားရမလဲဆိုတာကို သတ်မှတ်နိုင်ဖို့အတွက် သိသင့်တာတွေ သိလာစေပြီး ခင်ဗျားစားနေတဲ့ အစားအစာကို တစ်ခြားတစ်ယောက်က လာမကစားစေဖို့လည်း ဆုံးဖြတ်ပေးတယ်။ ကမ္ဘာပေါ်က ခိုင်မာတဲ့ဒီမိုကရေစီစနစ် ရှိနေပြီဖြစ်တဲ့ နိုင်ငံတိုင်းမှာ ကြိုတင် ညှိနှိုင်းထားတာမျိုးမရှိပေမယ့် ဒီအတိုင်းပဲလုပ်ဆောင်ကြတယ်ဆိုတာ ခင်ဗျားတွေ့ရမယ်။ အမေရိကန်၊ ဗြိတိန်နဲ့ တစ်ခြားနိုင်ငံတွေမှာ ဒီအတိုင်းပဲလုပ်ကြတယ်။ ပါတီတစ်ခုချင်းရဲ့ စိတ် ဝင်စားမှုကိုကျော်ပြီး အမျိုးသားစိတ်ဝင်စားမှုဖြစ်သွားတဲ့အရေးကိစ္စတွေရှိတယ်ဆိုတာ သံသယ ဖြစ်စရာမရှိဘူး။ အဲဒါကို ကျုပ်က ခင်ဗျားတာရှည်ခံအောင် ထိန်းသိမ်းထားရမယ့် ခင်ဗျားစား နေတဲ့အရာလို့ ခေါ်တယ်။ နိုင်ငံခြားရေးပေါ်လစီဆွဲတဲ့အခါမှာ၊ ကြီးမားတဲ့ စီးပွားရေးမညီမျှမှုတွေ ဒါမှမဟုတ် နိုင်ငံရဲ့အာဏာဖြန့်ဝေမှုအပိုင်းမှာ လိုအပ်နေတဲ့ သဘောတူညီချက်မျိုးတွေကို ရှာဖွေတဲ့အခါမျိုးမှာ ဒါဟာလိုအပ်တယ်။ ဒါဟာ ဘာကြောင့် မွန်ကလိုအာသဘောတူညီချက်က ကျုပ်တို့ကို ဖွဲ့စည်းပုံရေးဆွဲရေးဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးမှုအတွက် ပြင်ဆင်ပေးလိုက်တာလဲဆိုတာပဲ။

ဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက် စီးပွားရေး စီမံခန့်ခွဲမှု

အခုလတ်တလောဖြစ်နေတဲ့စပိန်ရဲ့ စီးပွားရေးပြဿနာတွေမှာအဲဒီလိုသဘောတူညီချက် က မဖြစ်မနေလိုအပ် သေးတယ်လို့ ခင်ဗျားထင်လား။ အဲဒါက ဒီပြဿနာတွေကို ဖြေရှင်းနိုင်ဦး မယ်လို့ ခင်ဗျားထင်လား။

အရင်ကထက် ပိုပြီးလိုအပ်တာတော့မှန်ပေမယ့် လုံးဝကြီးမဖြစ်မနေတော့လည်း မဟုတ် ပါဘူး။ ဘာဖြစ်လို့လဲဆိုတော့ အဲဒါက ကဏ္ဍပေါင်းစုံကို သက်ရောက်တာကိုး။ စပိန်မှာ အပြောင်းအလဲကာလဆုံးခန်းတိုင်ဖို့ ဘယ်လောက်ကြာမြင့်ခဲ့သလိုဆိုတဲ့ မေးခွန်းအမြဲရှိတယ်။ ကျုပ်အထင်တော့ ကျုပ်တို့မှာ အခြေခံဥပဒေတစ်ခုရှိပြီး အာဏာမှာ ဒီမိုကရက်တစ်အပြောင်း အလဲတွေရှိနေသေး၍ အဲဒါက ဆုံးခန်းတိုင်ဦးမှာမဟုတ်ပါဘူး။ ကျုပ်တို့ အစိုးရအဖွဲ့ထဲကို ဝင်လာတုန်းက အသွင်ကူးပြောင်းရေးဆိုတဲ့ ကစားပွဲရဲ့ဥပဒေက တည်ရှိနေပြီးသားပါ။ ကျုပ်တို့ ကာလတုန်းက လုပ်ခဲ့တဲ့အရာတွေက အပြောင်းအလဲကို (အောင်မြင်စွာ) အဆုံးသတ်လိုက်ဖို့ရ ညံ့ရွယ်တာဖြစ်တယ်။ ဒါတွေက အဒယ်ဖိုဆွာရက်ဖ်နဲ့ ကျုပ်တို့လုပ်ပြီးခဲ့တဲ့အရာတွေပါ။ အဓိက ဇာတ်ဆောင်က အဒယ်ဖိုဆွာရက်ဖ်ဖြစ်ပြီး ကျုပ်တို့ (PSOE အဖွဲ့ဝင်) တွေက ကျုပ်တို့ တတ်နိုင် သလောက်ကူညီခဲ့တာပါပဲ။ မွန်ကလိုအာသဘောတူညီမှု၊ သဘောတူညီမှုရရှိခဲ့တဲ့ ဖွဲ့စည်းပုံ ဥပဒေ အစရှိသဖြင့်ပေါ့။

ကျုပ်တို့ဟာ နိုင်ငံကို ကမ္ဘာ့ဆိတ်ခါးဖွင့်ပေးနိုင်ခဲ့တဲ့အပြင် ဒီမိုကရေစီစနစ် ခိုင်မာအောင် လုပ်ဆောင်နိုင်ခဲ့ပြီး နိုင်ငံကိုခေတ်မီတိုးတက်အောင်လည်း လုပ်ပေးနိုင်ခဲ့တယ်။ ကျုပ်ပါဝင် ဦးဆောင်ခဲ့ရတဲ့ ကျုပ်တို့အစိုးရကာလကို ဖော်ပြစရာတစ်နည်းပဲရှိပါတယ်။ ဒီမိုကရေစီဝါဒ ကိုခိုင်မာစေခြင်း၊ စစ်ဘက်ဆိုင်ရာပြုပြင်ပြောင်းလဲမှု၊ ဒီမိုကရေစီကိုအခြေခိုင်စေခြင်းတို့အပြင် ကမ္ဘာ့တစ်ဝှမ်းလုံးနဲ့ဆက်ဆံရေး ဖွင့်လှစ်နိုင်ခြင်း ဥရောပသမဂ္ဂနဲ့ ပူးပေါင်းခြင်း၊ ကျုပ်တို့အတွက် အရေးပါတဲ့ဒေသတွေဖြစ်တဲ့ လက်တင်အမေရိက၊ မြေထဲပင်လယ်ဒေသတို့နဲ့ ဆက်ဆံရေး ဖွင့်လှစ်နိုင်ခြင်း၊ စပိန်ရဲ့ ကုန်ထုတ်လုပ်မှုအဆောက်အဦကို ခေတ်မီစေတဲ့ စက်မှုဆိုင်ရာပြန်လည် တည်ဆောက်မှုတွေပါဝင်တဲ့ စပိန်ကုန်ထုတ်လုပ်မှုအဆောက်အဦကို ခေတ်မီအောင်ပြုပြင်နိုင် ခြင်းစတဲ့ အချက်တွေနဲ့ပေါ့။ ကျုပ်ကို "မင်းကိုယ်မင်းအရှုံးမလုပ်စမ်းနဲ့။ စပိန်မှာ အခြေခံ အဆောက်အဦပိုင်း အကြောင်းအရင်းတွေကြောင့် ငွေကြေးဖောင်းပွမှုဟာ ကိန်းနှစ်လုံးထက် ပိုပြီးနည်းမှာမဟုတ်ဘူး"လို့ ပြောခဲ့ဖူးတဲ့ လီယိုပိုဒိုဆိုတဲလို (ဝန်ကြီးချုပ်၊ ၁၉၈၁-၈၂) ရဲ့ အုပ်ချုပ်မှုပုံစံကို ကျုပ်ဆက်ခံရရှိခဲ့တယ်။ လီယိုပိုဒိုက ကျုပ်တို့ဟာ ဂျာမနီနဲ့ ပြင်သစ်တို့လိုပဲ နှုန်းနှိမ့်တဲ့ ငွေကြေးဖောင်းပွမှုမျိုး ဘယ်တော့မှဖြစ်မှာမဟုတ်ဘူးလို့ ပြောခဲ့တယ်။ ဘာကြောင့်လဲ ဆိုတော့ ကျုပ်တို့ကို ကိန်းနှစ်လုံးထက်နည်းတဲ့ ငွေကြေးဖောင်းပွမှုအောက်ကို ကျစေဖို့ခွင့်မပြုတဲ့ အင်စတီကျူးရှင်းဆိုင်ရာ ပြဿနာနဲ့ ယဉ်ကျေးမှုပြဿနာရှိနေလို့ပဲ။ ဒါကြောင့် သူက အင်စတီ ကျူးရှင်းပိုင်းနဲ့ ယဉ်ကျေးမှုပိုင်းအတွက် အလုပ်လုပ်သင့်တယ်လို့ ကျုပ်ကိုပြောခဲ့တယ်။ ကျုပ် ရွေးကောက်ခံလိုက်ရတဲ့အချိန်မှာ ငွေကြေးဖောင်းပွမှုက ၁၄ ရာခိုင်နှုန်းမှာရှိနေခဲ့တယ်။ မွန်ကလိုအာ သဘောတူညီချက်ရဲ့ ကျေးဇူးကြောင့် ကျုပ်တို့ဟာ ငွေကြေးဖောင်းပွမှုကို ၂၆ ရာခိုင်နှုန်းအောက်ရောက်အောင် ချနိုင်လိုက်တယ်။ ကျုပ်အစိုးရအဖွဲ့က ထွက်တဲ့အချိန်မှာ ငွေကြေးဖောင်းပွမှုကအကဲန်နာ (ဝန်ကြီးချုပ်၊ ၁၉၉၆-၂၀၀၄) ရဲ့ သက်တမ်းအကုန်မှာရှိခဲ့တဲ့နှုန်းနဲ့ တူညီနေပြီး ဇာပါထရို (ဝန်ကြီးချုပ်၊ ၂၀၀၄-၁၁) ရဲ့ သက်တမ်းအကုန်မှာရှိခဲ့တဲ့နှုန်းနဲ့လည်းတူညီ နေတယ်။ (၃.၇ ရာခိုင်နှုန်း) အဲဒါဟာ ကျုပ်အတွက်တော့ အတော်ကိုမြင့်မားလွန်းတဲ့ရလဒ်ပါပဲ။

အမြစ်တွယ်နေသည့် ကိုယ်ကျိုးစီးပွားအုပ်စုများ၏ စိန်ခေါ်မှု

ဖရန်ကိုအစိုးရလက်ထက်ကနဲ့ နီးစပ်နေတဲ့ စီးပွားရေးလုပ်ပိုင်ခွင့် ရရှိထားသူတွေက အပြောင်းအလဲကို ခြိမ်းခြောက်ခဲ့သလား။

ရွေးကောက်ပွဲကာလတုန်းကတော့ သူတို့က တကယ်ကိုအရမ်းပဲ ရန်လိုခဲ့ကြတာပါ။ အရပ်သားတွေတောင်ပါဝင်ခဲ့တဲ့ ၁၉၈၁ ခုနှစ် စစ်ရေးခြိမ်းခြောက်မှုကို အနက်ကောက်ကြည့် မယ်ဆိုရင် သူတို့ဟာ လက်ဝဲဝါဒီတွေအစိုးရထဲကို ရောက်ရှိလာလိမ့်မယ်လို့ တကယ်ကိုယူဆ ထားတာကြောင့် အဲဒီလိုမဖြစ်အောင် ကြိုးစားခဲ့ကြတာပဲဖြစ်တယ်။ ဒါပေမယ့် အခက်ခဲဆုံး ကာလကတော့ အဒယ်ဖိုဆွာရက်ဖ်ရဲ့ ပါတီဖြစ်တဲ့ ဒီမိုကရက်တစ်ဗဟို သမဂ္ဂကျရှုံးသွားခဲ့တဲ့အ ချိန်ဖြစ်ပြီး လုပ်ငန်းရှင်အသိုင်းအဝိုင်းက ကျုပ်တို့ရဲ့ အောင်မြင်မှုကို ရှောင်လွှဲလို့မရတော့ဘူး

ဆိုတာ သဘောပေါက်သွားခဲ့ကြတယ်။ သူတို့ ၁၉၈၂ ရွေးကောက်ပွဲကာလမှာ ပြောခဲ့တဲ့ စကားတစ်ခွန်းက သူတို့ဟာ ပန်းအိုးထဲကမြေကိုတောင် နိုင်ငံပိုင်သိမ်းပစ်မယ်ဆိုတဲ့စကားပဲ။ အဲဒီကြေညာချက်နဲ့အတူ ပုပ်နေတဲ့ပန်းသီးကို ပိုးစားနေတဲ့ပုံကို သတင်းစာတွေမှာ ထည့်သွင်း ဖော်ပြတာဟာ အလွန်ရက်စက်ပြီး အလွန်အပျက်သဘောဆောင်တဲ့ လှုပ်ရှားမှုဖြစ်တယ်။ အဲဒါဟာ အသုံးမဝင်တဲ့လှုပ်ရှားမှုဖြစ်ပြီး ကျုပ်လုံးဝစိတ်ဝင်စားခဲ့ခြင်း မရှိဘူး။

ကျုပ်အစိုးရအဖွဲ့ထဲကို ရောက်ရှိလာတဲ့အချိန်မှာ လူတွေဘယ်တုန်းကမှ မကြုံဖူးခဲ့တဲ့ လုပ်ဆောင်ချက်တစ်ချို့ကို ကျုပ်လုပ်ခဲ့တယ်။ ၁၉ ရာစုကတည်းက ရွေးကောက်ပွဲနိုင်အစိုးရရဲ့ စီးပွားရေးနဲ့ ဘဏ္ဍာရေးဝန်ကြီးဟာ ဘဏ်တွေရဲ့အမည်တင်သွင်းမှုမရှိရင် ခန့်အပ်လို့မရသလို၊ လျှပ်စစ်စွမ်းအားထုတ်လုပ်ရေးကုမ္ပဏီတွေရဲ့ ကျောထောက်နောက်ခံမရှိရင်လည်း စက်မှု ဝန်ကြီးဌာနဝန်ကြီးကို ခန့်အပ်လို့မရခဲ့ဘူး။ အဲဒီ ထုံးစံတွေကို ကျုပ်တို့ချိုးဖျက်ပစ်လိုက်ပြီး အဲဒီဆုံးဖြတ်ချက်တွေကို ချမှတ်နိုင်ဖို့လိုအပ်တဲ့လုပ်ဆောင်ခွင့်ကို ကျုပ်ယူခဲ့တယ်။

နီကိုးလက်စ်ရီဒွန်ဒို (အထွေထွေအတွင်းရေးမှူးချုပ်၊ UGT၊ ၁၉၇၁-၉၄) ထိန်းချုပ်မှု အောက်မှာရှိတဲ့ အခြားသမဂ္ဂတွေနဲ့ ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားခဲ့တာကြောင့် ကုန်သွယ်မှုသမဂ္ဂတွေကို နဲ့ပတ်သက်ရင် အစိုးရရဲ့ကိုယ်ပိုင်လုပ်ပိုင်ခွင့်တွေကို တည်ဆောက်ရတာဟာအလွန် ခက်ခဲခဲ့ တယ်။ အဲဒီသမဂ္ဂတွေက အလုပ်သမားဝန်ကြီးဌာနဝန်ကြီးနဲ့ လူမှုရေးရာဝန်ကြီး ဌာနဝန်ကြီး နေရာတွေမှာ ဘယ်သူတွေကိုခန့်အပ်ရမလဲဆိုတာနဲ့ပတ်သက်လို့ ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်ကို ဆက် လက်ထိန်းသိမ်းထားလိုခဲ့ကြတယ်။ ကျုပ်သူတို့ကို ဒီမှာဘယ်သူ့အတွက်မှ ဝေစုဆိုတာမရှိဘူး။ ကျုပ်ကိုယ်တိုင်လည်း အစိုးရအဖွဲ့ရဲ့တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းဖြစ်နေဖို့နဲ့ဖွဲ့စည်းပုံက လိုအပ်တဲ့သူမျိုးပဲ ဖြစ်ဖို့ ဆုံးဖြတ်ထားတယ်လို့ ပြောခဲ့တယ်။ တကယ်ပဲ တင်းအားတွေရှိလာတာပေါ့။ ဒါပေမဲ့လည်း ဒုတိယသက်တမ်းအကုန်မှာတော့ စီးပွားရေးအကျိုးစီးပွားတွေနဲ့အစိုးရကြား ထိပ်တိုက်တွေ့ မှုတွေ စပြီးဖြစ်လာတော့တာပဲ။

ရီကာဒိုလာဂိုဗ်က စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင်တွေနဲ့ ဆက်ဆံတဲ့နေရာမှာ သူ့ကိုကျုပ်နဲ့နှိုင်းခဲ့ ကြတာကို မှတ်မိနေသေးတယ်။ အစည်းအဝေးတစ်ခုမှာ သူက “ခင်ဗျား စီးပွားရေးအမှုဆောင် တွေ ပြောတဲ့အတိုင်းပြောရရင် ဖီလစ်ပီဂွန်ဇဲလက်က ညွှန်းဆိုစရာ စံနမူနာဖြစ်မယ်ဆိုရင် သူ့အစိုးရထဲမှာ ရှိနေတဲ့နှစ်တိုင်းနှစ်တိုင်းမှာ အခွန်ဝန်ထုပ်က ပြည်တွင်းကုန်ထုတ်လုပ်မှုအချိုး ရဲ့ တစ်ရာခိုင်နှုန်း၊ တစ်ရာခိုင်နှုန်းတိုးလာတယ်ဆိုတာ မမေ့ပါနဲ့တဲ့” လို့ သူကကျုပ်ကို ပြောခဲ့တယ်။ အဲဒါက အတိအကျကိုဖြစ်ခဲ့တာပါ။ ကျုပ်အစိုးရအဖွဲ့ထဲမှာ ၁၄ နှစ်ရှိနေခဲ့ပြီး ကျုပ်ထွက်သွားတဲ့အခါမှာ အခွန်ဝန်ထုပ်က ကျုပ်အစိုးရအဖွဲ့ထဲမှာရှိနေခဲ့တဲ့အချိန်အတိုင်းပဲ ၁၄ ရာခိုင်နှုန်းကို ရောက်ရှိနေပါပြီ။ အဲဒီလိုမှ ကျုပ်တို့မလုပ်ရင်လည်း အများပြည်သူအတွက် အခမဲ့ပညာရေးစနစ်တို့၊ အခမဲ့ကျန်းမာရေးဝန်ဆောင်မှုတို့ကို ဘယ်ကငွေတွေနဲ့ လုပ်ပေးလို့ရ မှာလဲ။ ၁၉၈၈ ခုနှစ်မှာ စီးပွားရေးကဏ္ဍက အစိုးရကိုရွေးကောက်ပွဲမတိုင်ခင်မှာ ပြောင်းလဲဖို့

ကြိုးစားခဲ့တယ်။ သမဂ္ဂတွေကလည်း အထွေထွေသပိတ်တွေမှောက်ဖို့ လှုံ့ဆော်ခဲ့ပြီး အလုပ် သမားတွေကလည်း လေလွင့်ချိန်တွေအတွက် ပြန်အစားထိုးလုပ်ပေးရမယ့် အချက်ပါနေတာ တောင် အလုပ်ရှင်တွေဘက်က ရပ်တည်ခဲ့တာကြောင့် အဲဒီသပိတ်တွေဟာ အရမ်းကို အောင်မြင်ခဲ့တယ်။ အလုပ်ရှင်တွေက သပိတ်တွေကို ဖြစ်မြောက်အောင်ပံ့ပိုးပေးနေပြီး အဲဒီ သပိတ်တွေကြောင့်ပဲ နိုင်ငံဟာရပ်ဆိုင်းသွားခဲ့ရတယ်။ အစိုးရပိုင်အက်စ်ပန်နီလာရှပ်သံလိုင်း တောင် ပိတ်သွားခဲ့တယ်။ ၁၉၈၉ ခု နှစ်မှာ ရွေးကောက်ပွဲနောက်တစ်ကြိမ်ပြန်လုပ်ခဲ့ပြီး ကျုပ်က မဲအများစုရရှိပြီး အနိုင်ရရှိခဲ့တယ်။

အတိုက်အခံများအတွင်း ခြားနားချက်များ

နိုင်ငံရေးပါတီတွေနဲ့စပ်လျဉ်းပြီး 'ဒီမိုကရက်တစ်ဗဟိုသမဂ္ဂ (UCD၊ အယ်ဒီစိုဆွာရက် ဦးဆောင်သော ညွန့်ပေါင်းအစိုးရ) ဟာ ကွယ်ပျောက်ခဲ့ရပြီး လူကြိုက်များတဲ့ ဖရာဂါအလီယန်းစ် နေရာဆက်ခံသူ လူကြိုက်များတဲ့ ပတ်ထရီဒိုရဲ့ လက်ယာဝါဒီပါတီတွေ ပေါ်ထွက်လာတာ ဘာကြောင့်ပါလဲ။ ကွန်မြူနစ်ပါတီတွေနဲ့ဆက်ဆံရာမှာ ခင်ဗျားဘယ်လိုစီစဉ်ဆောင်ရွက်ပါသလဲ။

ကျွန်တော်ကွန်မြူနစ်တွေကို မယုံကြည်ခဲ့ပါဘူး။ ဒါပေမယ့် ကျွန်တော်ကွန်မြူနစ်ဆန့် ကျင်သူတစ်ယောက် မဟုတ်ပါဘူး။ ကျွန်တော်သူတို့တွေနဲ့ဆက်ဆံရာမှာ ပွင့်ပွင့်လင်းလင်းပါပဲ။ ကျွန်တော်ဟာ နှစ် (၃၀) ပြီးနောက် ပထမဆုံးအကြိမ် ပြင်သစ်မှာ ကွန်မြူနစ်ပါတီအထွေထွေ အတွင်းရေးမှူး ဆန်တီရာဂိုကာရေလိုနဲ့ စာချုပ်ချုပ်ဆိုခဲ့သူဖြစ်ပြီး ရလဒ်ကတော့ စာချုပ်ကို ဖျက်သိမ်းဖို့ ပြည်ပနဲ့တစ်ချို့စပ်နီက လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက်တွေရဲ့ လပေါင်းများစွာသော ပေးစာ တွေကို လက်ခံရရှိခြင်းပါပဲ။

အဲဒီအချိန်မှာ ကျွန်တော်ဟာ လက်ဝဲအဖွဲ့အစည်းရဲ့ မစ်တာရန်းသဘောတရားကို လက်ခံသူမဟုတ်ပါဘူး။ ဒါကို မာရီယိုဆာရက်စ် (ပေါ်တူဂီဆိုရှယ်လစ်ဝန်ကြီးချုပ် ၁၉၇၆-၇၈၊ ၁၉၈၃-၈၅ နှင့် သမ္မတ ၁၉၈၆-၉၆) က ပေါ်တူဂီမှာ လက်ခံခဲ့ပါတယ်။ ဒါဟာသူရဲ့ သမ္မတရာထူးကို ရရှိစေမယ့် ဖိအားပေးမှုဖြစ်ပြီး သူဟာပေါ်တူဂီနဲ့ တောင်ဥရောပနိုင်ငံအားလုံးကို လက်ဝဲဝါဒီမူဝါဒ ဖြစ်စေချင်ခဲ့တာပါ။ မစ်တာရန်းဟာ ပထမအကြိမ်ရွေးကောက်ပွဲမှာ ကျွန်တော်တို့ ဆိုရှယ်လစ် အလုပ်သမားပါတီ (၃၀) ရာခိုင်နှုန်းရရှိပြီး ကွန်မြူနစ်ပါတီက (၉) ရာခိုင်နှုန်းပဲ ရရှိတာကို မယုံ ကြည်နိုင်ခဲ့ပါဘူး။ ကျွန်တော်တို့ဟာ (၁၂) ရာခိုင်နှုန်း ဒါမှမဟုတ် (၂၄) ရာခိုင်နှုန်းရပြီး ကွန်မြူနစ် ပါတီက (၂၄) ရာခိုင်နှုန်း ဒါမှမဟုတ် (၂၅) ရာခိုင်နှုန်းနဲ့အနိုင်ရမယ်လို့ သူထင်နေခဲ့တာပါ။ ကျွန်တော်မစ်တာရန်းကို ပြင်သစ်ဟာ စပိန်မဟုတ်ဘူးဆိုတာကို တော်တော်ရှင်းပြခဲ့ပါတယ်။ အဖြစ်မှန်က ကွန်မြူနစ်အတွက် တစ်မဲစီတိုင်းမှာ ကျွန်တော်တို့ အတွက်သုံးမဲရနေတာဖြစ်ပြီး ဒါကို သူ ၁၉၇၇ ဇူလိုင် (၁၅) ရွေးကောက်ပွဲအထိ သူမယုံခဲ့ပါဘူး။ နောက်တော့ သူ့အမြင်တွေ လုံးဝပြောင်းလဲသွားခဲ့ပြီး (၄) ရက်အကြာမှာတော့ သူ့ရဲ့ပါတီက ပါတီလုံးကျွတ်အစည်းအဝေး

တက်ဖို့ ကျွန်တော့်ကို ဖိတ်ကြားခဲ့ပါတယ်။

မစ်တာရန်းဟာ ဉာဏ်အလွန်ကောင်းပြီး တစ်ချိန်ထဲမှာပဲ စဉ်းလဲပါတယ်။ သူဟာ ကွန်မြူနစ်ပါတီကို သူ့အာဏာရဖို့ကိစ္စအတွက် ဆွဲသွင်းနိုင်ခဲ့တယ်။ သူ့အာဏာရပြီးတဲ့နောက်မှာ တော့ ကွန်မြူနစ်ပါတီကို ထိုးနှက်ခဲ့ပါတယ်။ အာဏာရပြီးနောက်မှာ သူဟာနိုင်ငံပိုင်အဖြစ်သိမ်းယူဖို့ကျန်ရှိနေတဲ့ ဘဏ်စနစ်၊ ပြင်သစ်မှာရှိတဲ့အဆင့်မြင့်နည်းပညာကုမ္ပဏီတွေနဲ့ နည်းပညာကုမ္ပဏီကြီးတွေကို နိုင်ငံပိုင်သိမ်းယူခဲ့ပါတယ်။ အထက်က သူနိုင်ငံပိုင်သိမ်းယူခဲ့တဲ့ အရာအားလုံးဟာ ရွေးကောက်ပွဲမှာ သူ့ကိုမကူညီခဲ့တဲ့ ကုမ္ပဏီတွေအများစုဖြစ်တယ်။ တချို့တော့ ခြွင်းချက်ရှိတာပေါ့။

၁၉၈၂ ဇူလိုင်မှာ ကျွန်တော်ဟာ ကစ်ဆင်ဂျာကို သူ့နောင်တစ်ချိန်မှတ်တမ်းပြန်ရေးရတဲ့ အဖြစ်အနေနဲ့ မက်ဒရစ်မြို့မှာ လက်ခံတွေ့ဆုံခဲ့ပါတယ်။ ရှည်လျားတဲ့ စကားလက်ဆုံကျမှုမှာ "ခင်ဗျားက မစ်တာရန်းလုပ်ခဲ့တဲ့အရာတွေဟာ လုပ်ဆောင်ဖို့ရည်ရွယ်နေတာပဲ၊ ဘဏ်စနစ်ကို နိုင်ငံပိုင်သိမ်းဖို့ ရည်ရွယ်နေတာပဲ" သူက ပြောခဲ့တယ်။ အမေရိကန်ဟာ မစ်တာရန်းရဲ့ နိုင်ငံရေးပုံစံကို ကြောက်ရွံ့ပါတယ်။ ပြင်သစ်မှာသူတို့အောင်နိုင်မှုကြောင့်ဖြစ်ပြီး ဒါဟာ လက်ဝဲအဖွဲ့အစည်းတွေရဲ့ ဗျူဟာနဲ့ကွန်မြူနစ်ပါတီရဲ့လက်ထဲမှာ ရရှိ ပေါ်တူဂီနဲ့ တောင်ဥရောပနိုင်ငံတွေအများအားဖြင့် ကျရောက်နေကြရပြီး အီတလီမှာ သူတို့ဘယ်လိုလုပ်ဆောင်တယ်ဆိုတာပဲဖြစ်ပါတယ်။ ကစ်ဆင်ဂျာကို စပိန်မှာဘာတွေဖြစ်နေခဲ့လဲဆိုတာ စနည်းနာဖို့ စပိန်ကို အမေရိကန်နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာနက လွှတ်လိုက်တာဖြစ်ပြီး ကျွန်တော်ဘယ်လိုလူမျိုးလည်းဆိုတာ သိပ်မသိကြဘူး။ အစိုးရဟာ ဘယ်လမ်းကြောင်းကိုရွေးမယ်၊ ဘာတွေဆက်လုပ်မယ်ဆိုတာ သူတို့သိချင်နေပါတယ်။ "ဘဏ်စနစ်တွေကို နိုင်ငံပိုင်မသိမ်းဘူးဆိုရင် မင်းဟာ ဆိုရှယ်လစ်တစ်ယောက်မဟုတ်ဘူး"လို့ ရယ်စရာမှတ်ချက်တစ်ခု ကျွန်တော့်ကိုပြောပြီး စကားဝိုင်းကို အဆုံးသတ်ခဲ့ပါတယ်။ ကျွန်တော်သူ့ကို ပြောခဲ့တာကတော့ ခင်ဗျားပြဿနာက ဆိုရှယ်လစ်ဝါဒီတွေကို အရူးတွေလို့ သဘောထားတာဖြစ်ပြီး သူတို့ဟာ အမြဲတမ်းမတူညီကြပါဘူး။ ကျွန်တော် လုပ်ဆောင်မယ့်အရာတွေက စည်းစနစ်တင်းကြပ်မှုနဲ့ ဘဏ်တွေကို တစ်ခုနှင့်တစ်ခုယှဉ်ပြိုင်စေပြီး ဗဟိုဘဏ်ကို ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်မှုပေးအပ်ဖို့ဖြစ်တယ်။ ဒါပေမယ့် ဘဏ်တွေကို ကျွန်တော်နိုင်ငံပိုင်သိမ်းမဟုတ်ပါဘူး။ ကျွန်တော်ဟာ ဘဏ်တွေကို တင်းကြပ်စွာမချုပ်ကိုင်ချင်သလို ငွေချေးတဲ့ကိစ္စကို ဗျူရိုကရေစီရဲ့လက်ထဲထည့်ပြီး ခက်အောင်လည်းမလုပ်ချင်ပါဘူး။ ဖရန်ကိုအစိုးရ၏ နိုင်ငံပိုင်သိမ်းထားတဲ့ စက်မှုလုပ်ငန်းတွေကိုလည်း ပုဂ္ဂလိကအဖြစ် ပြောင်းလဲဖို့တောင် အစီအစဉ်ရှိပါတယ်။ ကားတွေကို နိုင်ငံပိုင်လုပ်ငန်း SEAT ကနေထုတ်နေပြီး ပုဂ္ဂလိကကုမ္ပဏီတွေအဝေးပြေးလမ်းတွေ ဖောက်လုပ်တာဟာ ကျွန်တော့်အတွက်တော့ လက်ခံနိုင်စရာမရှိပါဘူး။ ကျွန်တော်ဟာ ဆန့်ကျင်ဘက်ကိုလိုလားပါတယ်။ တောင်ဥရောပမှာဖြစ်ပျက်နေတဲ့အရာတွေကို ပြောဆိုတာဟာ အကျိုးသက်ရောက်မှုအများကြီး သူ့အတွက် ဖြစ်စေပါတယ်။

ဒါဟာ ပုံမှန်သီးသန့်နိုင်ငံရေးထက် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်တဲ့ စိတ်ဝင်စားစရာဖြစ်ရပ်တစ်ခုပါ။ အာဏာရှင်စနစ်နှစ်များစွာကြာပြီးနောက် ၁၉၇၇ ပထမဆုံးရွေးကောက်ပွဲမှာ လက်ဝဲဝါဒီတွေဟာ လက်ယာဝါဒီတွေကို ဆန္ဒမဲပေးတဲ့ ပုံစံတွေဟာ ဥရောပနိုင်ငံတွေရဲ့ အချိန်ကြာမြင့်စွာ မဲပေးခဲ့ကြတဲ့ပုံစံနဲ့တူညီပါတယ်။ လူမှုအဖွဲ့အစည်းရဲ့ လုပ်ဆောင်ချက်ဟာ ပုံစံတူပါတယ်။ ပထမအကြိမ် ရွေးကောက်ပွဲမှာ ဆွာရက်က (၃၄) ရာခိုင်နှုန်းရခဲ့ပြီး ကျွန်တော်က (၂၉) ရာခိုင်နှုန်းရခဲ့ပါတယ်။ (၄.၄) ရာခိုင်နှုန်းသာရရှိခဲ့တဲ့ တီယာနီဂယ်ဗန်ရဲ့ ဆိုရှယ်လစ်ပါတီ ရှိနေဆဲဖြစ်ပြီး အလယ်အလတ်ပါတီတစ်ခုပါ။ ဒါကြောင့် ဆိုရှယ်ဒီမိုကရက်တွေက ဆွာရက်ရဲ့ ဒီမိုကရက်တစ်ဗဟိုသမဂ္ဂထက် (၁) ရာခိုင်နှုန်းအသာ ရခဲ့တာဖြစ်ပါတယ်။ ကွန်မြူနစ်တွေဟာ နောက်ပိုင်းမှာ လူကြိုက်များတဲ့ ပတ်ထရီဒိုရဲ့ ပြည်သူ့ပါတီဖြစ်လာမယ့် လူထုအကြိုက်အလီယန်ဇာနဲ့ ဖရာဂါထက် မဲပိုရရှိခဲ့ပါတယ်။ သို့ပေမယ့် ကွန်မြူနစ်ပါတီဟာ ကတ္တလန်အမျိုးသားတပ်ဖွဲ့နဲ့အတူ ပါတီငယ်အဖြစ် ရှေ့ဆက်ခဲ့ပါတယ်။

ဒါဟာ ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေက ဆွာရက်ကို အာဏာပေးခဲ့တာဖြစ်ပြီး သူလိုချင်တဲ့မဲတွေကိုတော့ ပေးခဲ့တာမဟုတ်ပါဘူး။

ဒါဟာ စပိန်ကို နားလည်ဖို့အဓိကသော့ချက်ပါပဲ။ ဆန္ဒမဲတစ်ဦးချင်းဆီနဲ့ သက်ဆိုင်တဲ့ ကိုယ်ပိုင်အချုပ်အခြာကို ကိုယ်စားပြုပါတယ်။ ခင်ဗျား ဆန္ဒမဲပြုရမှာက ရင်းနှီးနေကြဖြစ်တဲ့ နိုင်ငံရေးအတွေးအခေါ် နှစ်ခြိုက်မှု၊ အစဉ်အလာနဲ့ အတိုကောက်စကားလုံးတွေကို ဆန္ဒပြုရမှာဖြစ်ပြီး ခင်ဗျားယုံကြည်မှုထက်သန်သည်ဖြစ်စေ၊ မထက်သန်သည်ဖြစ်စေ၊ ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဖွဲ့တည်းကိုပဲ မဲပေးခွင့်ရှိပါတယ်။ ဘုရင်ရဲ့ကြီးမြတ်တဲ့ ပြီးပြည့်စုံမှုဟာ ဒါပါပဲ။ ဆွာရက်ဟာ လှုပ်ရှားမှုမှာ အထွေထွေအတွင်းရေးမှူးဖြစ်ခဲ့ရင်တောင်မှ လူများစုက ဖရန်ကိုအစိုးရအတွက် သူပါတာဝန်ခံရမယ်လို့ မယူဆစေပါဘူး။ စစ်ပွဲဒါမှမဟုတ် နောက်ဆက်တွဲအကျိုးဆက်တွေကိုပေါ့။ ဒါဟာ သက်ဆိုင်တဲ့ရွေးချယ်ခွင့်ပါပဲ။ ဆွာရက်နဲ့ကျွန်တော်ဟာ စစ်ပြီးခေတ်မျိုးဆက်တွေဖြစ်တယ် ဆိုတာရှင်းပါတယ်။ ကျွန်တော်တို့ကို ဥပဒေပြုကိုယ်စားလှယ်တွေရဲ့ သုံးပုံနှစ်ပုံမဲတွေကို ရရှိခဲ့ကြပါတယ်။ ခေါင်းမာတဲ့ ကွန်မြူနစ်ပါတီကို ကိုယ်စားပြုတဲ့ ကာရီလိုက (၄) ရာခိုင်နှုန်းရပြီး ဖရာဂါက (၈) ရာခိုင်နှုန်းရပါတယ်။ အခြားနည်းလမ်းတွေအရဆိုရင် အတိတ်ကို ကိုယ်စားပြုတဲ့ ကိုယ်စားလှယ်တွေက မဲမရပဲ စပိန်ရဲ့အနာဂတ်ကို ကိုယ်စားပြုသူတွေက ဒီမိုကရေစီနည်းလမ်းအရ မဲနိုင်ခဲ့တာပဲဖြစ်ပါတယ်။ ဒါဟာ မျိုးဆက်ပိုင်းဆိုင်ရာ ပြောင်းလဲမှုပါ။ အတိတ်ကို ကြည့်ပြီးမဲပေးကြတော့ပဲ အနာဂတ်ကိုကြည့်ပြီး မဲပေးလာကြပါတယ်။ ကာရီလိုနဲ့ ဖရာဂါဟာ အတိတ်ပါပဲ။

ခေါင်းဆောင်မှုစွမ်းရည်များ

ခေါင်းဆောင်တစ်ယောက်ရဲ့ နိုင်ငံရေးနဲ့ ဉာဏ်ရည်ဉာဏ်သွေးတွေက သင်ယူထားတာ

လား၊ ဒါမှမဟုတ် မွေးရာပါလားဆိုတာကို ခင်ဗျားသိပါသလား၊ တကယ်လို့ သင်ယူထားတာ ဆိုရင် ခင်ဗျားဘယ်လို သင်ယူပါသလဲ။

ဒီအတွက်ကျောင်းမရှိပါဘူး။ နိုင်ငံရေးအာဏာနဲ့ ကြံ့တွေ့တဲ့အခါမှာ ခင်ဗျားရဲ့အဖွဲ့ ရှိသည်ဖြစ်စေ၊ မရှိသည်ဖြစ်စေ၊ တစ်စုံတစ်ယောက်ဟာ ခင်ဗျားကို ခေါင်းဆောင်မှု သဘော တရားတွေတင်ပြမှာမဟုတ်ပါဘူး။ နိုင်ငံရေးသိပ္ပံကိုသင်ယူခဲ့တဲ့ လူနည်းစုတွေထဲက တစ် ယောက်ဖြစ်တဲ့ ကနေဒီ (အမေရိကန်သမ္မတ) ဟာ သူ့ရဲ့ ကာကွယ်ရေးအတွင်းရေးမှူးနဲ့ စကား ပြောခဲ့တာကို အမှတ်ရတာဟာ တန်ဖိုးရှိပါတယ်။

မတိန်နာမာရာ ကာကွယ်ရေး ဝန်ကြီးနေရာမှာ ခန့်ဖို့စီစဉ်တဲ့အခါ သူ့ကို ကုန်သွယ်ရေး ကဏ္ဍမှာသာ ခန့်အပ်ဖို့ ကနေဒီကိုပြောခဲ့တယ်။ အကြောင်းကတော့ ကာကွယ်ရေးနဲ့ပတ်သက်ပြီး နည်းနည်းကလေးမှ မသိတာကြောင့်လို့ ဆိုခဲ့ပါတယ်။ "ခင်ဗျားက ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးလုပ်ဖို့ မပြင်ဆင်ထားဘူးလို့ပြောတယ်။ ကျွန်တော်လည်း အမေရိကန်သမ္မတလုပ်ဖို့ မပြင်ဆင်ထား ပါဘူး"လို့ ကနေဒီက သူ့ကိုပြန်လည်ပြောဆိုခဲ့တယ်။ တစ်ယောက်နှစ်ယောက်ကလွဲပြီး နိုင်ငံရေးသိပ္ပံကလာတဲ့ သူတွေ တိုင်းပြည်ရဲ့ ခေါင်းဆောင်တွေ ဖြစ်လာတာမျိုးမတွေ့ဘူးပါဘူး။ သူတို့ဟာ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာရာမှာထူး ချွန်သူဖြစ်ရင်ဖြစ်၊ မဟုတ်ရင် နောက်ကွယ် ကနေ တိုင်းပြည်ကိုညွှန်ကြားချက်ပေးရမယ့် နံပါတ် (၂) လူလည်းဖြစ်နိုင်ပါတယ်။ ဒါကြောင့် ခေါင်းဆောင်မှုအတွက် ကျောင်းဆိုတာမရှိဘူး။

နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်ဟာ သူ သို့မဟုတ် သူမတင်ပြထားတဲ့ အရာတွေကို ပြင်းထန်တဲ့ တာဝန်ယူစိတ်ရှိရမှာဖြစ်ပြီး အကျိုးမက်တဲ့စိတ်လည်း အနည်းဆုံးမှာ ရှိနေရပါမယ်။ ခေါင်း ဆောင်တစ်ယောက်ဟာ နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်သီးသန့်သာမက ကာလ်ကတ္တာရဲ့ မာသာ ထရီဇာလို ဘာသာရေးခေါင်းဆောင်လည်း ဖြစ်သင့်ပါတယ်။ သူမဟာ သူမရဲ့ ဘဝတစ်ခုလုံးကို ငွေမမက်ပဲ ဘာမဟုတ်တာအတွက်နဲ့ လဲလှယ်ခဲ့တာပါ။ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး၊ နိုင်ငံရေး ခေါင်းဆောင်တွေရဲ့ အခြေခံစိတ်ဓာတ်ဟာ အများအားဖြင့် ကိုယ်ပိုင်ကိုယ်ကျိုးအတွက် ပြုလုပ် ခြင်းမရှိဘဲ ရည်ရွယ်ချက်ကို ယုံကြည်ပြီး အပြင်းအထန်ကြိုးစားမှုကို အခြေခံထားတာဖြစ်ပါတယ်။

နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်ရဲ့ ဒုတိယဝိသေလက္ခဏာဟာ အခြားသူတွေရဲ့ စိတ်ခံစားမှုကို ဖြည့်တင်းနိုင်ရမှာဖြစ်တယ်။ ဥပမာအားဖြင့် ဇာပါတီအိုရဲ့ အမှားဟာ ဘာပါလဲ။ ကြောက်မက်ဖွယ် ကောင်းတဲ့ အကြပ်အတည်းကို တစ်နိုင်ငံလုံးကြောက်ရွံ့နေချိန်မှာ သူမကြာခဏပေါ်လာပြီး အကြပ်အတည်းမကြုံတွေ့ကြောင်းနှင့် ကြောက်မက်ဖွယ်အားလုံး မဟုတ်ကြောင်း သူပြောခဲ့ပါ တယ်။ လူတွေဟာ လူတွေရဲ့ ခံစားချက်ကို လက်ခံစဉ်းစားဖို့ သူကိုယ်တိုင် လက်မခံခဲ့ပါဘူး။ ဒါဟာ အပျက်သဘောဆောင်တာဖြစ်ရင် အကောင်းသဘော ဆောင်လာအောင် ပြုလုပ်ရမှာ ဖြစ်ပါတယ်။ ခေါင်းဆောင်တစ်ယောက်ဟာ ပြည်သူတွေရဲ့ စိတ်ခံစားမှုကို မဖြည့်တင်းနိုင်ဖူး

ဆိုရင် ဒါကို ဘယ်သူမှလုပ်ဆောင်နိုင်မှာမဟုတ်ပါဘူး။ အဓိကအားဖြင့် နိုင်ငံရေးအမှားများဟာ တူညီကြပါတယ်။ ဒါကြောင့် ခေါင်းဆောင်တစ်ယောက်ဟာ လူတွေရဲ့ စိတ်ခံစားမှုကို တွေးတော မယ်ဆိုရင် အဖြေပေးနိုင်ဖို့ အပြင်းအထန်တာဝန်ယူမှာဖြစ်ပြီး ပြောင်းလဲရာတွေမှာလည်း ဘာမဟုတ်တဲ့ အရာတွေအတွက် အရာအားလုံးကို အရှုံးအနိုင်ဖြစ်စေနိုင်ကာ သူ သို့မဟုတ် သူမဟာ အပျက်သဘောဆောင်တဲ့ စိတ်ဓာတ်ကနေ အကောင်းသဘောဆောင်တဲ့ စိတ်ဓာတ် ကို ပြောင်းလဲပေးနိုင်ရမှာဖြစ်တယ်။ ဒီနေရာမှာ နိုင်ငံရေးပညာလက်တွေ့ ရှိနေပါသေးတယ်။ အဆုံး တစ်နေ့မှာတော့ အာဏာရဆိုတာဟာ မျှော်လင့်ချက်တွေကို စီမံခန့်ခွဲရတာထက် မပိုပါဘူး။

တတိယအခြေအနေကတော့ လက်တွဲမယ့်လူတွေကို ရွေးချယ်တာဖြစ်ပြီး ခြိမ်းခြောက် မှုမပါဘဲ ကိုယ်ကျင့်တရားဩဇာနဲ့ဆွဲဆောင်ပြီး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းဖြစ်တယ်။ ဒါဟာ အာဏာရလာတဲ့အခါမှာ ဝန်ကြီးအဖွဲ့ရာထူးကို ဘယ်သူ့ကိုခန့်ပြီး ဘယ်သူ့ကို ဖြုတ်မလဲဆိုတာ ကို ဆုံးဖြတ်ရမှာဖြစ်တယ်။ အရည်အချင်းရှိတဲ့ လူတွေနဲ့ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းဟာ ရာထူး ခန့်အပ်ဖို့ နိုင်ငံရေးအာဏာသာမက ကိုယ်ကျင့်တရား ဩဇာရှိသူအဖြစ် သူတို့ခင်ဗျားကို လေးစားဖို့လည်းလိုပါတယ်။ အယ်ဒိုဖို ရုံးခန့်ပြီး ဒီမိုကရက်တစ်ဗဟိုသမဂ္ဂပျက်ဆီးသွားတာဟာ ဒါကြောင့်ပဲဖြစ်တယ်။ သူဟာ သူရဲ့အဖွဲ့အစည်းပေါ်မှာ ကိုယ်ကျင့်တရားဩဇာဆုံးရှုံးခဲ့တယ်။ သူတို့ဟာ သူ့ကိုတန်ဖိုးမထားတော့ပဲ ကိုယ်ကျင့်တရားဩဇာရှိသူတစ်ယောက်လို မလေးစားကြ တော့ပါဘူး။ ကျွန်တော့်မှာ ကျွန်တော့်ရဲ့အဖွဲ့အစည်းရှိပါတယ်။ အဖွဲ့ဝင်တွေဟာ သူတို့ရဲ့ နယ်ပယ်မှာ ကျွန်တော့်ထက်ပိုပြီးထက်မြက်ပါတယ်။ မီဂယ်ဘွိုင်ရာ(စီးပွားရေး၊ ကုန်သွယ်ရေးနဲ့ ဘဏ္ဍာရေးဝန်ကြီး ၁၉၈၂-၈၅) အယ်ဖွန်ဆိုဂါရာ (လက်ထောက်ဝန်ကြီးချုပ် ၁၉၈၂-၉၁)နဲ့ ဂျိစ်မာရီယာမာရာဗယ် (သိပ္ပံနဲ့ပညာရေးဝန်ကြီး ၁၉၈၂-၈၈) စတဲ့သူတွေဟာ ပထမတန်းစား တွေပါပဲ။ တစ်စုံတစ်ယောက်က ကျွန်တော့်ကိုပြောတယ်။ အုပ်ချုပ်ရေးမှာ ခင်ဗျားနဲ့အတူ လိုက်ပါဖို့ ထက်မြက်တဲ့လူတွေအပါအဝင် လူတော်တွေကို ရွေးချယ်ရမှာဖြစ်တယ်။ ပါရမီရှင်တွေ ဟာ သူတို့ရဲ့နဂိုစိတ်ရင်းရှိပြီး ဒါကိုခင်ဗျားသိဖို့လိုတယ်။ သူတို့ကို သည်းညည်းခံတာဟာ အလွန်ခက်ခဲပြီး ခင်ဗျားအင်မတန်စိတ်ရှည်ရပါမယ်။ ဒါဟာ အင်မတန်ကောင်းတဲ့ အကြံပါပဲ။ ခင်ဗျားမှာ ဘွိုင်ရာလို ပထမတန်းစားတစ်ယောက်လောက်ရှိမယ်ဆိုရင် မျှော်လင့်ထားတဲ့ လူ တစ်ယောက်ရဲ့ မာနကြီးမှုကို ခင်ဗျားဘယ်လိုကန့်သတ်မလဲ။ ခင်ဗျားမှာ သူတို့ရဲ့ အကြံ အဉာဏ်တွေကိုဆုံးဖြတ်နိုင်မယ့် ကိုယ့်ကျင့်တရား ဩဇာလည်းမရှိသေးဘူးဆိုရင်ပေါ့။ ဒါပေ မယ့် အခြားအစီအစဉ်တစ်ခုနဲ့ဆွေးနွေးပြီး ဖြေရှင်းမလား၊ ဒါမဟုတ် တခြားလမ်းကိုဘယ်လို ရွေးမလဲ။

တချို့နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်တွေရဲ့အမှားဟာသူတို့မှာသူတို့ထက်ထက်မြက်သူ၊ သူတို့ကို အရိပ်ထိုးနိုင်မယ့် ပူပေါင်းဆောင်ရွက်သူတယောက်မှ မရှိစေချင်ကြပါဘူး။ ဒါကြောင့် လုပ်ဖော် ကိုင်ဖက်တွေကို အုပ်ချုပ်ရာမှာ ကိုယ်ကျင့်တရားဩဇာရှိတယ်လို့ သူတို့မခံစားရတာဖြစ်တယ်။

ဒါဟာ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်ရမှာပါ။ ဆန့်ကျင်ဘက် ဥပမာကတော့ နေရာအားလုံးလိုလိုမှာ ဗဟုသုတစုံလင်မှုမရှိတဲ့ သမ္မတရောင်ပါပဲ။ ဒါပေမယ့် သူ့အင်မတန်မှ တော်တဲ့နေရာ တစ်ခုရှိ တယ်။ သူ့မှာ ရှင်းလင်းတဲ့ဦးစားပေးမှုရှိပြီး သူဟာပထမတန်းစားအဆင့် လူတွေကိုရွေးချယ်ပြီး အကောင်အထည်ဖော်ရန် သူ့ကိုအရိပ်ထိုးနိုင်မယ့် သူကိုခိုင်းလေ့ရှိတယ်။ သူဟာ ပထမတန်း စားအဆင့်လူတွေကိုရွေးချယ်ပြီး နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး၊ ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးစတဲ့ တာဝန်ထမ်း ဆောင်စေတယ်။ ပါရာဂွေးနဲ့အာဂျင်တီးနားဆက်စပ်တဲ့နေရာကို သူမသိပါဘူး။ ဒါပေမယ့် သူ့မှာ အလွန်လေ့ကျင့်ပြင်ဆင်ထားတဲ့ အဖွဲ့ရှိပါတယ်။ သူဟာ ဗဟုသုတနည်းပါးပေမယ့် ဒါကို သိနေ တာကြောင့် "ငါဘာမှ မသိဘူးဆိုတာ ငါသိနေတယ်"ဆိုတဲ့ စကားဟာ အသိဉာဏ်ရဲ့ ရေ သောက်မြစ်လိုဖြစ်နေတယ်။

ခေတ်ပေါ်လူ့အဖွဲ့အစည်းကို သတင်းအချက်အလက် နည်းပညာတော်လှန်ရေးနဲ့ ဂလို ဘယ်လိုက်ရေးရှင်းဖြစ်စဉ်တွေက ပြန်လည်ပုံဖော်နေကြတာဖြစ်ပြီး နိုင်ငံရေးအာဏာသမိုင်းနဲ့ လူ့သမိုင်းအတွင်း ပထမဆုံး အဖြစ် "သတင်းအချက်အလက်ဟာ အာဏာဖြစ်တယ်" ဆိုတဲ့ ဖွင့်ဆိုချက်ဟာ ပြောင်းလဲသွားပါပြီ။ ယနေ့ခေတ် နည်းပညာဟာ လူတိုင်းထံသို့ရောက် ရှိစေ နိုင်မယ့် လေထုလိုပဲ အသုံးခံစွဲတစ်ခုပါ။ လျှို့ဝှက်ဆုံးအကြောင်းအရာတွေ အပါအဝင် အဖြစ်အပျက်အားလုံးကို သိနိုင်ပါပြီ။ ဝီကီလီခ်အရှုပ်တော်ပုံဟာ ဖော်ထုတ်မှုတစ်ခုကြောင့် မဟုတ်ဘဲ ဖုံးကွယ်မှုအားလုံးကို ဖော်ထုတ်လိုက်တဲ့ အရှုပ်တော်ပုံဖြစ်ပါတယ်။ တစ်ယောက် ယောက်ဟာ လျှို့ဝှက်ချက်ကိုဖော်လိုက်ရင် ဒါကိုအားလုံးတပြေးညီသိရှိကြမှာပါ။ သတင်း အချက်အလက်ဟာ တစ်ချိန်တည်းမှာပဲ အားလုံးကိုရရှိစေပြီး ပိုင်ရှင်မရှိတဲ့ရေလိုပါပဲ။ ပြဿနာ က ခင်ဗျားအတွက် အကျိုးကျေးဇူးရရှိဖို့ သတင်းအချက်ကို ဘယ်လိုစနစ်တကျပြုလုပ်မလဲ။ ခေါင်းဆောင်မှုအတွက် သတင်းထောက်လှမ်းရေးဆိုတာဟာ အင်မတန်ပေါများနေတဲ့ သတင်း အချက်အလက်တွေထဲကနေ ခင်ဗျားအတွက်အလုပ်ဖြစ်တဲ့ ဖွင့်ဆိုချက်တစ်ခုခုထွက်လာနိုင်ဖို့ ဖြစ်ပါတယ်။

ဥပမာအားဖြင့် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတွင် ဖြစ်ပွားခဲ့သော စက်တင်ဘာ (၁၁) တိုက် ခိုက်မှု မတိုင်ခင်ကတည်းက ဒီလိုဖြစ်နိုင်တယ်ဆိုတာကို သတင်းအများအပြားက ညွှန်ပြနေ တာပါ။ ဒါဟာ လွှတ်တော်နဲ့ဆိုင်သော စုံစမ်းရေးကော်မရှင်ရဲ့ကြီးမားတဲ့ ရှာဖွေတွေ့ရှိမှုဖြစ်ပြီး အမေရိကန်ဟာ သတင်းအချက်အလက်တွေရယူရာမှာ ကောင်းမွန်ပါတယ်။ သူတို့မှာ သတင်း အချက်အလက်အများအပြားရှိပြီး သူတို့ဟာတိုက်ခိုက်မှုတွေကို ကာကွယ်ဖို့နဲ့လက်ဦးမှုရယူဖို့ ဆက်စပ်နေသော အချက်အလက်တွေကို သတိမပြုမိနိုင်ဖြစ်နေတာပါ။ ဒါကြောင့် ပြဿနာက သတင်းအချက်အလက်ဟာ အာဏာမဟုတ်ပါဘူး။ အာဏာဆိုတာ လည်ပတ်နေတဲ့ အစိုးရ ထဲမှာ ခင်ဗျားရဲ့ရည်ရွယ်ချက်အတွက် ဆက်စပ်မှုရှိတဲ့ သတင်းအချက်အလက်တွေကို ချိတ် ဆက်ခြင်းပဲဖြစ်ပါတယ်။ ဒါဟာ ဖြစ်ပွားခဲ့တဲ့ ကြီးမားတဲ့တော်လှန်ရေးဖြစ်ပြီး ခေါင်းဆောင်မှုကို

တိုက်စားသွားတဲ့ အဓိကအကြောင်းပြချက်လည်းဖြစ်ပါတယ်။

ဒါဟာ ခေါင်းဆောင်မှုပဋိပက္ခရဲ့အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုဖြစ်တယ်။ ခေါင်းဆောင်တွေမှာ တူညီတဲ့ အာဏာရှိကြတယ်။ အဲဒီတူညီတဲ့အာဏာဟာ လွန်ခဲ့တဲ့နှစ်ပေါင်းသုံးဆယ်ကရှိခဲ့တဲ့ အာဏာပဲဖြစ်တယ်။ အခုရင်ဆိုင်နေရတဲ့လူ့အဖွဲ့အစည်းနဲ့ပတ်သက်ရင်တော့ အဲဒီအာဏာရဲ့ တန်ဖိုးဟာလျော့ကျသွားတယ်။ဖိနှိပ်မှုကလာတဲ့အာဏာ၊တူညီတဲ့အာဏာဟာတည်ရှိနေတယ်။ အဲသလိုပဲ အာဏာနဲ့ဂုဏ်သိက္ခာရဲ့ပဋိပက္ခလည်းရှိနေတယ်။ ဩဇာနဲ့ ဂုဏ်သိက္ခာမရှိပဲ ခြိမ်းခြောက်မှုကလာတဲ့ အာဏာတစ်မျိုးတည်းရှိတဲ့ ခေါင်းဆောင်မှုဆိုတာကတော့ ကျိုးလွယ်ကျေလွယ်တဲ့ခေါင်းဆောင်မှုဖြစ်တယ်။ အဲဒီခေါင်းဆောင်တွေဟာ အာဏာနဲ့အတူတူ ခေါင်းဆောင်အဖြစ် ကနေလျော့ကျသွားတဲ့အချိန်ရှိတယ်။ အဲဒီခေါင်းဆောင်တွေဟာ ခေါင်းဆောင် ဟောင်းတွေတောင်မဖြစ်တော့ပဲ အရင်လူတွေသာဖြစ်နိုင်တော့တယ်။ အဲသလိုနိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်ဟောင်းတွေ ကျုပ်တို့ကမ္ဘာပေါ်မှာ အများကြီးရှိခဲ့တယ်။

လူတစ်ယောက်ဟာ ခေါင်းဆောင်မှုအရည်အသွေးအတွက်လေ့ကျင့်ယူရတယ်။ ဒါဟာ သိပ်ကိုရှင်းလင်းတယ်။ အဲဒီလိုလေ့ကျင့်တဲ့နေရာမှာ အဲဒီလိုလူတွေရဲ့အရည်အသွေးဟာ အဲဒီနယ်ပယ်မှာ ကောင်းချင်လည်းကောင်းမယ်၊ ဆိုးချင်လည်းဆိုးမယ်။ ဒါကိုငြင်းလို့မရဘူး။ ဒါပေမဲ့ လူတစ်ယောက်ဟာ ခေါင်းဆောင်မှုအရည်အသွေးကို စာအုပ်တွေထဲကလေ့လာလို့မရဘူး။ ခေါင်းဆောင်မှုနဲ့ပဲ ကိုယ့်ကိုယ်ကိုယ်လေ့ကျင့်လို့ရတယ်။ ဥပမာ ဆယ်စက္ကန့်မှာ လူတစ်ယောက် တစ်ရာမီတာပြေးနိုင်တယ်ဆိုပြီး စာအုပ်ထဲကနေ ကလေးတွေကိုခင်ဗျား ရှင်းပြလို့ရတယ်။ ဒါပေမဲ့ အဲဒီကလေးတွေကို မပြေးခိုင်းဘူးဆိုရင်တော့ သူတို့တွေအဲဒီလိုဘယ်တော့မှလုပ်နိုင်မှာ မဟုတ်ဘူး။

နိုင်ငံတကာဩဇာလွှမ်းမိုးမှု

ခင်ဗျားမှာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုကာလအတွင်း နိုင်ငံတကာနဲ့အဆက်အသွယ်တွေအများကြီးရှိခဲ့တယ်။ အဲဒီအဆက်အသွယ်တွေထဲမှာ (၇၇မနီနိုင်ငံရဲ့ ၁၉၆၉-၇၄ ခုနှစ်ရဲ့ ဆိုရှယ်ဒီမိုကရက်တစ်ဝန်ကြီးချုပ်၊ ၁၉၆၆-၆၉ ခုနှစ် ဒုတိယဝန်ကြီးချုပ်ဖြစ်ခဲ့တဲ့) ဝီလီဘရန်၊ မာရီရိုဆိုရေး၊ (ဆွီဒင်နိုင်ငံရဲ့ ၁၉၆၉-၇၆၊ ၁၉၈၂-၈၆ ဆိုရှယ်ဒီမိုကရက်တစ်ဝန်ကြီးချုပ်ဖြစ်တဲ့) အိုလတ်ဗ်ပါမင်း၊ (ပြင်သစ်နိုင်ငံရဲ့ ၁၉၈၁-၉၅ ဆိုရှယ်လစ်သမ္မတ) ဖရန်ကိုစ် မစ်တာရန်းတို့လည်းပါတယ်။ ဒါ့အပြင် ဥရောပသမဂ္ဂ နဲ့နေတိုးအဖွဲ့က လူတွေနဲ့လည်း ခင်ဗျားအဆက်အသွယ် ရှိခဲ့တယ်။ စပိန်နိုင်ငံမှာ ပြင်ပက နိုင်ငံရေးဇာတ်လိုက်တွေရဲ့သက်ရောက်မှုကဘာလဲ။ ဒီကနေ့အကူးအပြောင်းကာလအတွက် ဘယ်လိုနိဂုံးမျိုးကိုခင်ဗျားဆွဲချင်သလဲ။

စပိန်နိုင်ငံသားတွေဟာ တခြားသောဥရောပသားတွေလိုပဲဖြစ်ချင်ကြတယ်။ ဆိုချင်တဲ့ အဓိပ္ပါယ်က စီးပွားရေးအကျပ်အတည်းတွေကနေလွန်မြောက်ချင်ကြတယ်။ ၁၉၆၀ ခုနှစ်တွေက

(စီးပွားရေးပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုနဲ့ အလုပ်အကိုင်ဆုံးရှုံးမှုကြောင့်) လုပ်ငန်းခွင်ကနေ အတင်းအကျပ် နှင်ထုတ်ခံရတဲ့ စပိန်နိုင်ငံသားပေါင်း ၁.၅ သန်းရှိတယ်။ အဲဒီစပိန်လူမျိုးတွေမှာ အလုပ်သမား သမဂ္ဂလွတ်မြောက်မှု၊ လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်မှု၊ နိုင်ငံရေးပါတီများ၏လွတ်လပ်မှုစတဲ့ ဥရောပ အတွေ့အကြုံတွေရှိတယ်။ နောက်ဆုံးမှာ သူတို့တွေဟာ သူတို့ရဲ့မိသားစုပေါင်း ၁၀ သန်းကို ဦးဆောင်ခေါ်ဆောင်သွားနိုင်ခဲ့တယ်။ ဒါကြောင့်ဥရောပသမဂ္ဂထဲကိုဝင်ခွင့်ရဖို့ ချုပ်ဆိုတဲ့စာချုပ် ကို ဥပဒေပြုအဖွဲ့ကနေ လက်ခံခဲ့တယ်။ တကယ်တော့ အဲဒီစာချုပ်ဟာ သိပ်ကိုအရေးကြီးပြီး ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးဖြစ်ခဲ့ရတယ်။ အကြောင်းကတော့ ဥရောပသမဂ္ဂထဲကိုဝင်ဖို့ ကိုယ့်ဘက်က ဘာတွေ ကိုလိုက်လျောမလဲဆိုတဲ့ ကိစ္စဖြစ်နေလို့ပဲ။ ဥရောပကိုမယုံကြည်တဲ့သူတွေဟာ စပိန် ဒဿနပညာရှင်ဖြစ်တဲ့ အော်တေးဂါး ပိုင် ဂဲလ်ဆတ်ရဲ့ (ရွဲ့ပြောတဲ့)' စပိန်ဟာပြဿနာဖြစ်တယ်။ ဥရောပဟာ အဖြေဖြစ်တယ်' ဆိုတဲ့စကားရဲ့လွှမ်းမိုးမှုအောက်ကိုရောက်သွားကြတယ်။ ဒီစကား ဟာ သိပ်ကိုလှတယ်။

စပိန်အတွက်တော့ ဥရောပဟာ နိုင်ငံတကာဩဇာလွှမ်းမိုးမှုဖြစ်ခဲ့တယ်။ ဒါပေမဲ့ အဲဒီ လွှမ်းမိုးမှုကို လက်ရှိအခြေအနေအတွက် ဘယ်လိုပြန်ပြီးကူးပြောင်းပေးနိုင်မလဲ။ ဥရောပဟာ အမေရိကန်လိုပဲ တဖြည်းဖြည်းနဲ့ဩဇာကျဆင်းလာတယ်။ ၂၀၁၁ အောက်တိုဘာမှာ ဘရာဇီး သမ္မတလူလာကအခုလိုပြောခဲ့တယ်။ 'ခင်ဗျားတို့ဟာ ဥရောပဒီမိုကရက်တစ်နဲ့ ဆိုရှယ်ပုံစံကို တည်ထောင်ခဲ့တယ်။ အဲဒီပုံစံကိုကျုပ်တို့ကလူသားရဲ့ အမွေအနှစ်အဖြစ် တွေးတောခဲ့တယ်။ ဒါကိုခင်ဗျားတို့မှာ ဖျက်ဆီးပိုင်ခွင့်မရှိဘူး။' လို့ လူလာကပြောခဲ့တာဖြစ်တယ်။ ဒါပေမဲ့ အခု ကျုပ်တို့ကဒါကိုဖျက်ဆီးနေတယ်။ တစ်နည်းပြောရမယ်ဆိုရင် ဥရောပဟာ တဖြည်းဖြည်းနဲ့ ကျဆုံးနေတယ်။ 'ယူရေးရှား' ရဲ့အနောက်တောင်ပိုင်းကွက်ကွက်လေးတစ်ခုပဲဖြစ်လာနေပြီး အဲဒီအပိုင်းကလေးဟာလည်း အဆက်တဖြည်းဖြည်းပြတ်တောက်လာတယ်။ ဒါ့အပြင် ဒီအပိုင်း ကလေးဟာ ဆိုရှယ်ဒီမိုကရေစီနဲ့ ခရစ်ယာန်ဒီမိုကရေစီစနစ်ကိုပဲကိုင်ဆွဲထားတယ်။ အများ ကောင်းကျိုးနဲ့ တွဲစပ်နေတဲ့လူ့အဖွဲ့အစည်းတွေ ပါဝင်နေတဲ့နိုင်ငံရေး စွမ်းအားတွေအတွက်ပဲ ဖြစ်နေတယ်။ ဒါဟာ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ပြီးတဲ့နောက်ပိုင်းမှာ ဥရောပရဲ့အောင်မြင်မှုဖြစ်တယ်။ ဥရောပဟာကျဆုံးနေတယ်။ အခုအချိန်မှာလည်း ဆက်ပြီးကျဆုံးနေတယ်။ အကြောင်းကတော့ ဝေမျှနိုင်တဲ့ပြည်သူ့နေရာတွေကိုတည်ဆောက်တဲ့နေရာမှာ ရှေ့နောက်ညီညွတ်မှုမရှိလို့ပဲဖြစ် တယ်။ ဒါကိုကမ္ဘာ့ဘဏ္ဍာရေးအကျပ်အတည်းဖြစ်တဲ့အခါမှာ တွေ့နိုင်တယ်။ ဒါဟာ အမေရိကား နဲ့ ဥရောပနှစ်ခုပေါင်းအနောက်လို့ခေါ်တဲ့ ဖွံ့ဖြိုးပြီးအနောက်တိုင်းရဲ့ အခြေအနေဖြစ်တယ်။ အကြောင်းကတော့ လက်တင်အမေရိကဟာ ဖွံ့ဖြိုးဆဲအနောက်ဖြစ်တယ်။ ဆက်လက်ဖွံ့ဖြိုးနိုင် ခြေလည်းရှိတယ်။ လက်တင်အမေရိကဟာနောက်နှစ်ပေါင်းနှစ်ဆယ်ငါးနှစ်အတွင်းမှာ ပေးဆပ် ရမယ့်အရာတွေကိုသုံးပစ်နေတယ်။ဒါပေမဲ့ပေါ်ထွန်းစအရှေ့နဲ့အနောက်စီးပွားရေးတွေကတော့ နောက်နှစ်ပေါင်းနှစ်ဆယ်ငါးနှစ်အတွင်းမှာ ဝယ်ယူလို့ရမယ့်အရာတွေအတွက် စုဆောင်းနေကြ တယ်။ ဒါဟာ ကမ္ဘာ့ဇာတ်ခုံကြီးရဲ့ ကြီးမားတဲ့အပြောင်းအလဲဖြစ်တယ်။

ဒီလိုအပြောင်းအလဲကြောင့် ဥရောပဟာ တဖြည်းဖြည်းနဲ့သြဇာကျဆင်းလာတယ်။ ဒါကြောင့် တူနီးရှားနိုင်ငံသားတွေဟာလည်း သူတို့ရဲ့ကိုယ်ပိုင်သရုပ်သဏ္ဌာန်နဲ့ ဥရောပလိုဖြစ်ချင်လာတယ်။ ဒီဆန္ဒဟာ သူတို့တွေပြောင်းရွှေ့လာတဲ့အချိန်မှာ မက်ခဲ့တဲ့အိပ်မက်ပဲဖြစ်တယ်။ အခုတော့ အဲဒီအိပ်မက်ဟာ တဖြည်းဖြည်းနဲ့အားနည်းလာပြီး အဓိပ္ပါယ်မရှိတော့ဘူးဆိုတာကိုလည်းမြင်လာတယ်။ ဒီကိစ္စမှာ ဥရောပသမဂ္ဂကိုဝင်ရောက်ဖို့ကြိုးစားနေတဲ့ အီဂျစ်နိုင်ငံသားတွေ၊ မော်ရိုကိုနိုင်ငံသားတွေဟာလည်းဒီအတိုင်းပဲ။ မော်ရိုကိုနိုင်ငံဟာ ဥရောပရဲ့ အစိတ်အပိုင်းတစ်ပိုင်းဖြစ်ချင်တဲ့ တစ်ခုတည်းသော အာရပ်နိုင်ငံဖြစ်တယ်။ တူရကီနိုင်ငံသားတွေအတွက်တော့ အာရပ်လူမျိုးတွေမဟုတ်ဘူး။ သူတို့တွေဟာ ဥရောပတိုက်ကြီးရဲ့အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုသာဖြစ်နေတယ်။ ဒါပေမဲ့ ဥရောပသားတွေရဲ့အမှားအယွင်းကြောင့် တူရကီဟာ ဥရောပသမဂ္ဂနဲ့ပေါင်းစည်းဖို့ စိတ်ဝင်စားမှုလျော့နည်းလာတယ်။ အကြောင်းကတော့ တူရကီဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာတဲ့အချိန်မှာ ဥရောပသမဂ္ဂကတော့ ဆုတ်ယုတ်လာလို့ပဲဖြစ်တယ်။ ဒါကြောင့် ဥရောပထဲကိုပေါင်းစည်းဝင်ရောက်ဖို့ကိစ္စဟာ တစ်ချိန်ကတူရကီအတွက် မိုးကုတ်စက်ဝိုင်းဖြစ်ခဲ့ပေမယ့် အခုအချိန်မှာတော့ စိတ်ကူးယဉ်စရာတော့ မဟုတ်တော့ဘူး။

အထူးသဖြင့် အယူအဆသဘောအရ ဥရောပဟာ အခုအချိန်မှာ ကျုပ်တို့တွေ့နေရတဲ့ ဒီမိုကရေစီ အကူးအပြောင်းကာလဖြစ်စဉ်အပေါ် ကြီးကြီးမားမားလွှမ်းမိုးနိုင်မှုစွမ်းရည်ကျဆုံးခဲ့တယ်။ အမေရိကန်နိုင်ငံဟာလည်း ဒီလိုစွမ်းရည်နဲ့ပတ်သက်ရင်ကြီးကြီးမားမားကျဆုံးခဲ့တယ်။ သတင်းစာစောင်တစ်ခုက ဟီလာရီကလင်တန်ကို တစ်ခုမေးခဲ့တယ်။ အဲဒီအချိန်မှာ ဟီလာရီကလင်တန်ဟာ အိုးဘားမားတရုတ်နိုင်ငံကိုသွားရောက်လည်ပတ်ဖို့ စီစဉ်ပေးနေရတဲ့အချိန်ဖြစ်တယ်။ အိုးဘားမားဟာ တရုတ်နိုင်ငံမှာ လူ့အခွင့်အရေးပြဿနာကို အရှိန်မြှင့်ပေးနိုင်မလားလို့ ဟီလာရီကလင်တန်ကိုမေးခဲ့တာဖြစ်တယ်။ 'ခင်ဗျားဟာ ကိုယ့်ကိုငွေထုတ်ပေးနေတဲ့ ငွေရှင်ကို ဘယ်တော့မှာ အနှောင့်အယှက်ပေးမှာ မဟုတ်ဘူး၊ မဟုတ်လား။' လို့ ပြန်ဖြေခဲ့တယ်။

စပိန်ဟာ ဒီလိုအကူးအပြောင်းကာလကြောင့်သာမကဘဲ ကျန်ခဲ့တဲ့နှစ်သုံးဆယ်က အောင်မြင်မှုကြောင့်ပါ ရည်ညွှန်းကိုးကားခံထားရတာဖြစ်တယ်။ ကျုပ်အစိုးရအဖွဲ့ထဲကိုရောက်တဲ့အခါမှာ ကျုပ်ရဲ့တစ်နှစ်ဝင်ငွေဟာ ဒေါ်လာလေးထောင်ငါးရာရှိခဲ့တယ်။ အစိုးရအဖွဲ့ထဲက ကျုပ်ထွက်သွားတဲ့အခါမှာ ဒေါ်လာတစ်သောင်းခွဲ ဖြစ်လာတယ်။ ပဋိပက္ခတွေအပြင်းအထန်ဖြစ်နေတဲ့အချိန်မှာ ဒေါ်လာသုံးသောင်းထိဖြစ်လာတယ်။ တကယ်လို့ကျုပ်တို့ဟာ စီးပွားပျက်ကပ်ကြောင့်ဒေါ်လာနှစ်သောင်းခွဲထိဖြုတ်ချလိုက်မယ်ဆိုရင်တောင် ဒေါ်လာလေးထောင်ငါးရာကနေ နှစ်သောင်းခွဲအထိတက်လာတာဟာ အလွန်ကြီးမားတဲ့ပြောင်းလဲမှုကြီးဖြစ်တယ်။ ဒီလိုအောင်မြင်မှုကို ရုပ်ပိုင်းငွေကြေးနဲ့ဖော်ပြထားတယ်။ ဒါဟာလက်တင်အမေရိကားနဲ့ မြောက်အမေရိကားမှာရှိတဲ့ ရည်ညွှန်းကိုးကား အမှတ်ထဲမှာပါတဲ့ လူသားအရင်းဆင့်ကဲဖြစ်စဉ်ဖြစ်တယ်။ ဒါပေမဲ့ စပိန်ကိုမိုဒယ်တစ်ခုအဖြစ်ယူဆဖို့ဆိုတာကတော့ မဖြစ်နိုင်တော့ပါဘူး။

စဝိန်လိုပဲ ဥရောပဟာ သူ့ရဲ့ပတ်သက်ဆက်သွယ်မှုပျောက်ဆုံးနေတယ်။ အီတလီနိုင်ငံဟာ အခုအချိန်မှာ လွန်ခဲ့တဲ့ဆယ့်ငါးနှစ်ကထက်ပိုပြီးတော့ ဂျီဒီပီတိုးနှုန်းဟာ ၁ ရာခိုင်နှုန်းအောက် လျော့ကျသွားတယ်။ စဝိန်ကတော့ ဂျီဒီပီမှာ အီတလီနိုင်ငံထက်ကျော်သွားတယ်။ ဗြိတိန်နိုင်ငံ ဟာ စက်မှုလက်မှုမှာ ပျက်စီးသွားတဲ့နိုင်ငံဖြစ်တယ်။ ဒါကြောင့် လူလာပြောခဲ့သလိုပဲ ဥရောပနဲ့ ဒီမိုကရက်တစ်လူမှုစီးပွားပုံစံဖြစ်ခဲ့တဲ့ လူသားအမွေအနှစ်ဟာ သိမ်မွေ့တဲ့ပဋိပက္ခထဲမှာရောက်နေပြီ။ ဥရောပခေါင်းဆောင်တွေကတော့ အဲဒီပဋိပက္ခထဲကနေဘယ်လို ရုန်းထွက်ရမလဲဆိုတာကို မသိသေးဘူး။ ကျုပ်ဟာ မစ်တာရန်း၊ ဟဲမိုနိုး (အနောက်ဂျာမနီရဲ့ ၁၉၈၂-၉၀ ဝန်ကြီးချုပ်၊ ၁၉၉၀-၉၈ ဂျာမနီနိုင်ငံရဲ့ဝန်ကြီးချုပ်)၊ ယက်ဒယ်လိုးစ် (ဥရောပကော်မရှင် ၁၉၈၅-၉၅ ရဲ့ ဥက္ကဋ္ဌ) စတဲ့လူတွေနဲ့အတူတူ ဥရောပကော်မရှင်မှာ ဆယ်နှစ်ကြာရှိခဲ့တယ်။ ကျုပ်တို့ဟာ ဆုံးဖြတ် ချက်တွေကိုဘယ်လို ဘယ်ပုံခက်ခက်ခဲခဲထိထိရောက်ရောက်ပုံဖော်ခဲ့သလဲဆိုတာကို သိခဲ့ရတယ်။ ဒီလိုအခြေအနေတွေဟာ အခုအချိန်မှာ လုံးဝပျောက်ဆုံးသွားပြီ။

ဒီလိုဥရောပနိုင်ငံတွေရဲ့ အသံဟာ အီဂျစ်မှာမရှိတော့ဘူး။ တူနီးရှားမှာပဲရှိတော့တယ်။ အမေရိကားလိုပဲ ကျုပ်တို့ဟာ ဒီမိုကရက်တစ်ဖြစ်စဉ်တွေနဲ့ပတ်သက်လို့ ကူညီရမယ့်အချိန်ရောက်တိုင်း ရှုပ်ထွေးတဲ့အခြေအနေထဲမှာ ရောက်ရောက်နေတတ်တယ်။ ဆော်ဒီတွေဟာ သင်ခန်းစာတစ်ခုရလိုက်တယ်။ ဘာသင်ခန်းစာလည်းဆိုတော့ မူဘာရတ် တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့တဲ့ အနှစ်သုံးဆယ်အပြီးမှာ အမေရိကားဟာ သူ့ကိုဘုရားပြီး ငြိမ်းဖျက်လုပ်ခဲ့တာကိုမြင် တယ်။ အာရပ်တွေဟာ သူတို့ဘာသာသူတို့စောင့်ရှောက်ကြ ရမယ်ဆိုတာကိုမြင်ပြီး ဆော်ဒီတွေ အမြင်မှန်ရသွားတာဖြစ်တယ်။သူတို့တွေဟာ တခြားအရာတွေကြားထဲမှာပဲ တရုတ်နဲ့သဘော တူညီမှုယူခဲ့တယ်။ ဒါ့အပြင် ရေနံနဲ့ လက်နက်အလဲအလှယ်တွေပါဝင်တဲ့ လုံခြုံရေးသဘောတူညီမှုတွေလည်း ယူခဲ့တယ်။ ဒါဟာ ကမ္ဘာပေါ်မှာသိပ်ကို ကြီးမားတဲ့အပြောင်းအလဲဖြစ်တယ်။ ဒီမိုကရေစီပုံဖော်နေတဲ့တွန်းအားတွေပါတဲ့တော်လှန်ရေးတွေရှိတယ်။ အများအားဖြင့် လစ်ဗျားနဲ့ ဆီရီးယားအတွက် ငြိမ်းချမ်းတဲ့မျှော်လင့်ချက်တွေပေါ့။ ဒါတွေဟာ အာဏာရှင်လမ်းကြောင်းနဲ့ အကြွင်းမဲ့ချစားမှုကို လူတွေစိတ်ပျက်နေကြသလိုပဲ။ အသက်သုံးဆယ့်ငါးနှစ်အောက် နိုင်ငံသားတွေရဲ့ရှစ်ဆယ်ရာခိုင်နှုန်းဟာ မျှော်လင့်ချက်မဲ့နေတယ်။ အကူအညီမဲ့နေတယ်။ သူတို့မှာ ဦးတည်ချက်ကင်းမဲ့နေတယ်။ အဲဒီလိုလူတွေကို စောစောက တော်လှန်ရေးတွေကမျက်ကွယ်ပြုထားတယ်။

ဒီလိုအကြောင်းပြချက်တွေအားလုံးအတွက် အနိမ့်ဆုံးဥရောပနဲ့ အမေရိကားရဲ့ နိုင်ငံတကာအပေါ် ဩဇာလွှမ်းမိုးမှု အခန်းကဏ္ဍဟာ အနာဂတ်မှာ ပိုပိုပြီးလျော့နည်းလာလိမ့်မယ်။ ဖြစ်ပျက်ခဲ့တာတွေရဲ့ ၁၅ ရာခိုင်နှုန်းအတွက် ပြင်ပဩဇာလွှမ်း မိုးမှုတွေကို အတိတ်ကာလတုန်းကထည့်သွင်းစဉ်းစားခဲ့တယ်။ ဒါပေမဲ့ အတွင်းအကြောင်းတရားတွေနဲ့ ပတ်သက်လို့တော့ ၈၅ ရာခိုင်နှုန်းသတ်မှတ်ခဲ့တယ်။

စပိန်နိုင်ငံ၏ အချိန်ပြမျဉ်း

ဧပြီ - ၁၉၃၉။ ဖရန်စစ်ဖရန်ကိုရဲ့ အမျိုးသားတပ်ဖွဲ့အောင်နိုင်မှုဖြင့် စပိန်ပြည်တွင်းစစ် အဆုံးသတ်သည်။

ဇန်နဝါရီ - ၁၉၆၈။ ဘက်စ်ကွက်ရဲ့မွေးရပ်မြေနဲ့ လွတ်လပ်မှုခွဲထွက်ရေးတပ်ဖွဲ့ (ETA) က ရဲတစ်ယောက်အား သတ်ဖြတ်ခြင်းဖြင့်ဖရန်ကိုအစိုးရအား ပြင်းထန်သော ပုန်ကန်မှုစတင် သည်။

ဇူလိုင် - ၁၉၆၉။ ဖရန်ကို အသက် (၇၆) နှစ်သည် နိုင်ငံရဲ့အကြီးအကဲရာထူးအား ဆက်ခံ ရန် မင်းသားဂျူအန်ကားလို့စ်အားခန့်အပ်သည်။ ဝန်ကြီးချုပ်အား အခြားအာဏာများ ပေးအပ် ရန် စီစဉ်သည်။

ဒီဇင်ဘာ - ၁၉၇၀။ ရဲ (၃) ယောက်သေဆုံးမှုတွင် စွပ်စွဲခံနေရသော ဘုန်းကြီး (၂) ပါး အပါအဝင် ETA တပ်ဖွဲ့ ထောက်ခံသူ (၁၆) ယောက်အား ဘရူဂိုရယ် ရုံးတင်စစ်ဆေးမှုပြုလုပ် သည်။ ခရစ်ယာန်ကျောင်းတော်နဲ့နိုင်ငံခြားအစိုးရများ၏ဖိ အားပေးမှုအောက်တွင် သေဒဏ်ပြစ် ဒဏ်အား နောက်ဆုံးတွင် အနည်းငယ်လျော့ပေါ့ပေးခဲ့သည်။

ဒီဇင်ဘာ - ၁၉၇၃။ ETA က ကားလို့စ်အရီယာနာဗာရီရဲ့ နေရာဆက်ခံသူ ဖရန်ကိုရဲ့ ညာလက်ရုံး ဝန်ကြီးချုပ်လူးဝစ်ကာရီယို အားသတ်ခဲ့သည်။

ဖေဖော်ဝါရီ - ၁၉၇၄။ ဖရန်ကိုရဲ့ကျန်းမာရေးယိုယွင်းလာမှု၊ စီးပွားရေးအကျပ်အတည်း နှင့်အတူ နာဘာရီက လုံးဝမအောင်မြင်သော၊ တင်းကျပ်သော အုပ်ချုပ်မှုစနစ် အသင့်အတင့် လျော့ချရန်ကြိုးပမ်းခဲ့သည်။

ဧပြီ - ၁၉၇၄။ ပေါ်တူဂီရဲ့ လက်ယာပါတီအစိုးရကို လက်ဝဲပါတီရဲ့စစ်ဘက်အောင်နိုင်မှု ဖြင့် ဖြုတ်ချခဲ့ပြီး ပေါ်တူဂီရဲ့ ဒီမိုကရေစီစနစ်စတင်ခဲ့သည်။

ဂျူလိုင် - ၁၉၇၄ ။ စပိန်ကွန်မြူနစ်ပါတီက နိုင်ငံရေးပေါ်လစီကို ဆန့်ကျင်သောအဖွဲ့တစ် ဖွဲ့အားဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။

စက်တင်ဘာ - ၁၉၇၄။ အစိုးရသည် ရွေးကောက်ပွဲတွင် ဘက်စကွက်ပါတီပါဝင်ရာတွင် အားကောင်းရန်ရည်ရွယ်ပြီး တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ကို သဘောတူခဲ့ကာ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ဥပဒေတစ်ခုကို တရားဝင်ဖြစ်စေခဲ့သည်။

ဧပြီ - ၁၉၇၇။ ဆွာရတ်သည် သက်ဦးဆံပိုင်စနစ်နှင့် ရွေးကောက်ပွဲသဘောတူညီမှုအ တွက် ပြောင်းလဲရာတွင် စပိန်ကွန်မြူနစ်ပါတီကို ဥပဒေနှင့်အညီဖြစ်စေသည်။ စစ်တပ်သည် ဆုံးဖြတ်ချက်ကို ငြိမ်းချမ်းစွာဝေဖန်သည်။

ဇန်နဝါရီ - ၁၉၇၇။ ၁၉၇၆ ခုနှစ်မှစ၍ ပထမဦးဆုံးအကြိမ်လွတ်လပ်သော အထွေထွေ ရွေးကောက်ပွဲ ကျင်းပသည်။ ဒီမိုကရက်တစ် ဗဟိုအဖွဲ့အစည်းအတွင်း ဆွှာရတ်ဖ်နှင့် ဖရန်ကို ခေတ်ပြန်လည်ပြုပြင်ရေးသမားများ အများစုအနိုင်ရသည်။ ဆိုရှယ်လစ်အလုပ်သမားများပါတီသည် အဓိကအတိုက်အခံပါတီဖြစ်လာသည်။ စပိန်ကွန်မြူနစ်ပါတီနှင့် လက်ယာဝါဒီမဟာမိတ်ပါတီများမှာ ၁၀ ရာခိုင်နှုန်းအောက်သာရရှိခဲ့သည်။

ဂျူလိုင် - ၁၉၇၇။ ပါလီအမတ်၊ ဝန်ကြီးချုပ် ဂူတီရာရတ် မယ်လာဒိုလက်အောက်တွင် ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနအသစ်အား ဖွဲ့စည်းသည်။

ဂျူလိုင် - ၁၉၇၇။ စပိန်သည်ဥရောပအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံဖြစ်ရန်လျှောက်ထားသည်။

စက်တင်ဘာ - ၁၉၇၇။ ဆွာရတ်သည် စပိန်ဒေသနှင့် သက်ဦးဆံပိုင်အုပ်ချုပ်မှုကတ္တလန် ဒေသခေါင်းဆောင်များ၏ အပြောင်းအလဲတွင် အသိအမှတ်ပြုခြင်းအတွက် ကတ္တလန်ဒေသ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးအစီအစဉ်ကို သဘောတူခဲ့သည်။

အောက်တိုဘာ - ၁၉၇၇။ ရပ်တန့်နေသောစီးပွားရေးအား ပြန်လည်အသက်ဝင်စေရန် ပြည်သူလူထုအကျိုးကျေးဇူးအတွက် ပြောင်းလဲရာတွင် ပုံသေလုပ်ငန်းများဖြင့် အသုံးစရိတ် ဖြတ်တောက်ခြင်း အခွန်တိုးကောက်ခြင်းတွေကိုကန့်သတ်ရန် မွန်ကလာသဘောတူစာချုပ်အား အစိုးရနှင့်အတိုက်အခံများကြားသဘောတူညီခဲ့သည်။

အောက်တိုဘာ - ၁၉၇၇။ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ဥပဒေကို ရွေးကောက်မြှောက်တင်မြှောက် ထားသည့် ပါလီမန်ကဒီမိုကရေစီနည်းလမ်းဖြင့်ထောက်ခံခဲ့သည်။

နိုဝင်ဘာ - ၁၉၇၈။ အစိုးရက စစ်ဘက်ဆိုင်ရာလုပ်ငန်းဖြစ်သော ဂလက်ဆီရာဖြစ်စဉ် ကြီးကိုဖော်ထုတ်ခဲ့သည်။ အစိုးရသည်စစ်တပ်၏ဒေါသကိုရှောင်လွှဲရန် အာဏာသိမ်းရန်ကြံစည်သော စစ်ဘက်ခေါင်းဆောင်များအား ပေါ့လျော့သောပြစ်ဒဏ်ချမှတ်ပြီး ပူးပေါင်းပါဝင်သူများကို တရားစွဲဆိုခြင်းမပြုလုပ်ခဲ့ပေ။

ဒီဇင်ဘာ - ၁၉၇၈။ လွှတ်တော်မှရေးသားသည့် ဒီမိုကရက်တစ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ သစ်အား ပြည့်သူ့ဆန္ဒဖြင့် အတည်ပြုသည်။

ဖတ် - ၁၉၇၉။ ရွေးကောက်ပွဲတွင် ဒီမိုကရက်တစ်ဗဟိုသမဂ္ဂပါတီအများစု အနိုင်ရသည်။ ဆိုရှယ်လစ်အလုပ်သမားပါတီသည် အဓိကအတိုက်အခံပါတီတစ်ခုအဖြစ် ခိုင်မာလာသည်။ စပိန်ကွန်မြူနစ်ပါတီနှင့် ပြည့်သူ့ပါတီတို့မှာ မဲအနည်းငယ်သာရရှိသည်။

ဧပြီ - ၁၉၇၉။ ပထမအကြိမ် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်မှုရွေးကောက်ပွဲကျင်းပသည်။ တစ်နိုင်ငံလုံး အတိုင်းအတာဖြင့် ဒီမိုကရက်တစ်ဗဟိုသမဂ္ဂပါတီအနိုင်ရခဲ့ပေမယ့် စပိန်ကွန်မြူနစ်ပါတီနှင့်ဆို

ရှယ်လစ်အလုပ်သမားပါတီတို့သည် အဓိကမြို့တော်များကိုအုပ်ချုပ်ရန် သဘောတူညီချက်ရရှိသည်။

မေ - ၁၉၇၉။ ပါတီညီလာခံမက်စ်ဝါဒီပုံစံကို ရယူထားသော ဖိလစ်ပိုင်ကွန်ဆာလက်မဲရှုံးနိုင်ပြီးနောက် ခေါင်းဆောင်အဖြစ်မှနုတ်ထွက်ခဲ့သည်။ ကွန်ဆာလက်သည် စက်တင်ဘာတွင် သူ၏ကိုယ်ပိုင်အချက်အလက်များဖြင့် ပြန်လည်ရွေးကောက်ခံသည်။

အောက်တိုဘာ - ၁၉၇၉။ ဗက်စကွက်နှင့် ကတ္တလန်တာမဲပေးသူများမှ ထောက်ခံမှုဖြင့် ဗက်စကွက်ဒေသနှင့်ကတ္တလန်ဒေသတို့ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်ကို ပင်မအမျိုးသားရေးပါတီကိုယ်စားလှယ်များ၏ ထောက်ပံ့မှုဖြင့်အတည်ပြုခဲ့သည်။

မတ် - ၁၉၈၀။ ပထမအကြိမ်ဒေသဆိုင်ရာ ရွေးကောက်ပွဲကို ဗက်စကွက်ဒေသနှင့် ကတ္တလန်ဒေသတွင် ကျင်းပသည်။ ဒေသနှစ်ခုစလုံးတွင်အစိုးရမှ ပင်မအမျိုးသားရေးပါတီများပါဝင်ခဲ့သည်။

မေ - ၁၉၈၀။ စပိန်ကွန်မြူနစ်ပါတီ လူကြိုက်များမှုလျော့နည်းလာသည့်အလျောက် ဆွာရတ်သည် ဆိုရှယ်ဒီမိုကရက်များထက်ကွန်ဆာဗေးတစ်များကို မျက်နှာသာပေးပြီး ဝန်ကြီးအဖွဲ့ဝင်များကို အပြောင်းအလဲလုပ်သည်။ စပိန်အလုပ်သမား ဆိုရှယ်လစ်ပါတီသည် လွှတ်တော်တွင်အယုံအကြည်မရှိအဆိုကိုတင်သွင်းသော်လည်းကျဉ်းမြောင်းသောကွာဟမှုဖြင့် ဆွာရတ်ဆက်လက်ရပ်တည် နိုင်ခဲ့သည်။

ဇန်နဝါရီ - ၁၉၈၁။ ဆွာရတ်သည် ပါတီတွင်းအကွဲအပြဲများနှင့် စီမံခန့်ခွဲမှုအမှားများကြောင့်နုတ်ထွက်ခဲ့သည်။

ဖေဖော်ဝါရီ - ၁၉၈၁။ ဖေဖော်ဝါရီ ၂၃တွင် ပါလီမန်ပြုလုပ်နေစဉ်အတွင်း တော်ဝင်မိသားစုထောက်ခံမှုဖြင့် တီဂျီအို၏အောင်မြင်သောကြိုးပမ်းမှုဖြင့် ဘာလင်ဆီယာတွင် စစ်ဘက်အရာရှိများနှင့် စစ်ဘက်မှတရားမဝင်စုဆောင်းထားသူများက မြို့ကိုထိန်းချုပ်ခဲ့သည်။ ဘုရင်ဂျူအန် ကားလိုးစ်သည် လှုပ်ရှားမှုကိုရပ်တန့်ရန်စီမံကိန်းချပြီး ဖြစ်ရပ်တွင်ပါဝင်သော အရာရှိများကို ဖြိုခွင်းခဲ့သည်။ စပိန်ကွန်မြူနစ်ပါတီဝန်ကြီးဟောင်း ဆိုတီလိုသည် ဆွာရတ်၏နေရာတွင် ဝန်ကြီးချုပ် အဖြစ်ခန့်အပ်ခံရသည်။

အောက်တိုဘာ - ၁၉၈၁။ ပါလီမန်သည် အနောက်နိုင်ငံစစ်တပ်များနှင့် စပိန်စစ်ဘက်ဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းမှုကိုချဲ့ထွင်ခြင်းဖြင့် စပိန်ဆိုရှယ်လစ်အလုပ်သမားပါတီနှင့် ဆိုရှယ်လစ်ပါတီတို့က ကန့်ကွက်သော်လည်း နေတိုးနှင့် ပူးပေါင်းရန်မဲပေးခဲ့သည်။

ဖေဖော်ဝါရီ - ၁၉၈၂။ ဖေဖော်ဝါရီ ၂၃ လှုပ်ရှားမှု သစ္စာဖောက်သူများအတွက် ရုံးတင်စစ်ဆေးမှုစတင်သည်။ လှုပ်ရှားမှုခေါင်းဆောင်သူအား ထောင်ဒဏ် နှစ် ၃၀ ချမှတ်ပြီး အခြား

တရားခံများကို ပေါ့လျော့သောပြစ်ဒဏ်များချမှတ်ခဲ့သည်။

အောက်တိုဘာ - ၁၉၈၂။ စပိန်အမျိုးသားဆိုရှယ်လစ်အလုပ်သမားပါတီသည်ရွေးကောက်ပွဲတွင်တစ်ခွဲခန့်အောင်ပွဲခံပြီးဝွန်ဇလက် ဝန်ကြီးချုပ်ဖြစ်လာသည်။ ဆိုရှယ်လစ်ပါတီသည် စပိန်ဒီမိုကရက်တစ် ဗဟိုသမဂ္ဂပါတီတို့ပြိုလဲသွားပြီး ပြည်သူ့ပါတီအလယ်အလတ်အဖြစ် ဒုတိယနေရာကိုရောက်လာသည်။ ဝွန်ဇလက်သည် စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို ဆုပ်ကိုင်ဦးဆောင်ခြင်းဖြင့် လူမှုသက်သာချောင်ချိရေးနှင့် စီးပွားရေးလွတ်လပ်မှုကို တိုးမြှင့်ပေးသည်။

ဇန်နဝါရီ - ၁၉၈၆။ ပေါ်တူဂီနှင့် စပိန်အပါအဝင် ဥရောပအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံဖြစ်လာပြီး စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးမှုနှင့် ဒီမိုကရေစီကြိုးပမ်းမှုကို အုတ်မြစ်ချနိုင်ရန်လှုံ့ဆော်သည်။

မတ် - ၁၉၈၆ ။ ရွေးကောက်ပွဲတွင်မဲပေးသူများက နေတိုးနှင့်ဆက်လက်ပူးပေါင်းရန်ထောက်ခံပြီး စပိန်အလုပ်သမားဆိုရှယ်လစ်ပါတီသည် အဖွဲ့ဝင်များကို ဆက်လက်ထားရှိရန်အတွက် လှုပ်ရှားမှုတွင် ရာထူးများအထက်အအောက်ပြောင်းလဲခဲ့သည်။

ဇွန် - ၁၉၈၆။ စပိန်ဆိုရှယ်လစ်အလုပ်သမားပါတီသည် အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲတွင် ဒုတိယအကြိမ် အပြည့်အဝအနိုင်ရသည်။

ဒီဇင်ဘာ - ၁၉၈၈။ ဆိုရှယ်လစ်အလုပ်သမားပါတီအစိုးရ စီးပွားရေးမူဝါဒကို အထွေ ထွေရိုက်ခတ်မှုများကစပိန်ကိုလုံးဝရပ်ဆိုင်းသွားစေသည်။

အောက်တိုဘာ - ၁၉၈၉။ ဆိုရှယ်လစ်အလုပ်သမားပါတီ ရွေးကောက်ပွဲတွင် တတိယအကြိမ် အနိုင်ရခဲ့သော်လည်း လွှတ်တော်သည်အဓိကနေရာများကို ကျဉ်းမြောင်းစွာဆုံးရှုံးနေသည်။

ဇန်နဝါရီ - ၁၉၉၃။ စပိန်အလုပ်သမားဆိုရှယ်လစ်ပါတီ စတုတ္ထအကြိမ်ရွေးကောက်ပွဲတွင် အနိုင်ရသည်။ သို့ပေမဲ့ အရေးပါသောရာထူးများ လျော့ပစ်ခဲ့သည်။

မတ် - ၁၉၉၆။ စပိန်ဆိုရှယ်လစ်အလုပ်သမားပါတီသည် လူကြိုက်များသောပြည်သူ့ပါတီခေါင်းဆောင်သစ် အန်ဇာအားရှုံးနိမ့်ခဲ့သည်။ ဝွန်ဇလက်သည် တစ်နှစ်ကြာပြီးနောက် ပါတီခေါင်းဆောင်အဖြစ်မှ နုတ်ထွက်သည်။

စပိန်နိုင်ငံနှင့်ပတ်သက်၍ ဆက်လက်ဖတ်ရှုသင့်သောစာအုပ်များစာရင်း

Aguilar, Paloma, *Memory and Amnesia: The Role of the Civil War in the Transition to Democracy* [ဒီမိုကရေစီသို့ အကူးအပြောင်းကာလအတွင်းမှ ပြည်တွင်းစစ်၏ အခန်းကဏ္ဍ] (New York: Berghahn Books, 2002)

Bermeo, Nancy, 'Sacrifice, Sequence, and Strength in Successful Dual Transitions: Lessons from Spain' [အောင်မြင်သော အပြိုင်အကူးအပြောင်းကာလအတွင်းမှစွန့်လွှတ်မှု၊ အကျိုးဆက်နှင့်စွမ်းအား၊ စပိန်နိုင်ငံမှသင်ခန်းစာများ]၊ *Journal of Politics*, 56/3 (1994), pp. 601–27

Encarnación, Omar G., 'Social Concertation in Democratic and Market Transitions: Comparative Lessons from Spain' [ဒီမိုကရေစီနှင့်ဈေးကွက်အကူးအပြောင်းအတွင်းမှ လူမှုရေးဆိုင်ရာသဘောတူညီမှုများ၊ စပိန်နိုင်ငံမှသင်ခန်းစာများကို နှိုင်းယှဉ်လေ့လာခြင်း]၊ *Comparative Political Studies*, 30/4 (1997), pp. 387–419

Fishman, Robert, *Working-Class Organization and the Return to Democracy in Spain* [စပိန်နိုင်ငံမှ အလုပ်သမားလူတန်းစားအဖွဲ့အစည်းနှင့် ဒီမိုကရေစီသို့ အပြန်ခရီး] (Ithaca, N.Y.: Cornell University Press, 1990)

Gunther, Richard, Montero, José Ramón and Botella, Joan, *Democracy in Modern Spain* [မော်ဒန်စပိန်နိုင်ငံမှ ဒီမိုကရေစီ] (New Haven, Conn.: Yale University Press, 2004)

Gunther, Richard, Montero, José Ramón and Wert, José Ignacio, 'The Media and Politics in Spain: From Dictatorship to Democracy' [စပိန်နိုင်ငံမှ မီဒီယာနှင့်နိုင်ငံရေး၊ အာဏာရှင်စနစ်မှ ဒီမိုကရေစီသို့]၊ in Richard Gunther and Anthony Mughan (eds), *Democracy and the Media: A Comparative Perspective* [ဒီမိုကရေစီနှင့် မီဒီယာ၊ နှိုင်းယှဉ်လေ့လာချက်အမြင်များ] (Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2000)

Harrison, Joseph, 'Economic Crisis and Democratic Consolidation in Spain, 1973–1982' [၁၉၇၃-၁၉၈၂ စပိန်နိုင်ငံမှ စီးပွားရေးပဋိပက္ခနှင့် ဒီမိုကရက်တစ်ပေါင်းစည်းညီညွတ်မှု]၊ *Working Papers in Economic History*, Universidad Carlos III de Madrid (Madrid, Spain: 2006)

Linz, Juan J., 'Innovative Leadership In the Transition to Democracy and a New Democracy: The Case of Spain' [ဒီမိုကရေစီအကူးအပြောင်းနှင့် ဒီမိုကရေစီအသစ် အတွင်းမှ တီထွင်ဆန်းသစ်သော ခေါင်းဆောင်မှု], in Gabriel Scheffer (ed.), *Innovative Leaders in International Politics* [နိုင်ငံတကာ နိုင်ငံရေးမျက်နှာစာမှ တီထွင်ဆန်းသစ်တတ်သော ခေါင်းဆောင်များ] (Albany, N.Y.: State University of New York Press, 1993)

Linz, Juan J. and Stepan, Alfred, 'The Paradigmatic Case of Reforma Pactada-Ruptura Pactada: Spain' [ရီဖော်မာ ပက်တာဒါး-ရက်ပ်တူရာ ပက်တာဒါး၏ ပါရာဒိုင်း အရွေ့အပြောင်းကိစ္စ], in Juan Linz and Alfred Stepan (eds), *Problems of Democratic Transition and Consolidation: Southern Europe, South America, and Post-Communist Europe* [ဒီမိုကရက်တစ်အကူးအပြောင်းနှင့် စည်းလုံးညီညွတ်မှု ပြဿနာများ၊ ဥရောပတောင်ပိုင်း၊ အမေရိကတောင်ပိုင်းနှင့် ကွန်မြူနစ်အလွန်ဥရောပ] (Baltimore, Md.: Johns Hopkins University Press, 1996)

McDonough, Peter, Barnes, Samuel H. and López Pina, Antonio, *The Cultural Dynamics of Democratization in Spain* [စပိန်နိုင်ငံမှ ဒီမိုကရေစီကူးပြောင်းဖော် ဆောင်ခြင်းဆိုင်ရာ ယဉ်ကျေးမှုဒိုင်းနမစ်များ] (Ithaca, N.Y.: Cornell University Press, 1998)

Muro, Diego and Alonso, Gregorio (eds), *The Politics and Memory of Democratic Transition: The Spanish Model* [ဒီမိုကရေစီကူးပြောင်းဖော်ဆောင်မှု၏ နိုင်ငံရေးနှင့် အမှတ်သညာ၊ စပိန်ပုံစံ] (New York: Routledge, 2010)

Pérez-Díaz, Victor, *The Return of Civil Society: The Emergence of Democratic Spain* [ပြည်သူ့လူ့အဖွဲ့အစည်းများသို့အပြန်၊ ဒီမိုကရက်တစ် စပိန်ပေါ်ထွန်းလာခြင်း] (Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1993)

Preston, Paul, *The Triumph of Democracy in Spain* [စပိန်နိုင်ငံမှ ဒီမိုကရေစီအောင်ပွဲ] (London: Methuen & Company, 1986)

Powell, Charles, *Juan Carlos of Spain: Self-Made Monarch* [ကိုယ်တိုင်တင်မြှောက်ထား တဲ့ သက်ဦးဆံပိုင်ဘုရင်၊ ဂျူအန် ကားလို့စ်] (New York: Palgrave, 1996)

Powell, Charles, 'International Aspects of Democratization: The Case of Spain' [နိုင်ငံတကာ၏ ဒီမိုကရေစီ ကူးပြောင်းဖော်ဆောင်ခြင်းအမြင်များ၊ စပိန်ကိစ္စ], in

Laurence Whitehead (ed.), *The International Dimensions of Democratization: Europe and the Americas* [ဒီမိုကရေစီကူးပြောင်း ပုံဖော်ခြင်းနှင့်ပတ်သက်သော နိုင်ငံတကာဆိုင်ခင်းများ၊ ဥရောပနှင့်အမေရိက] (Oxford, UK: Oxford University Press, 2001)

Serra, Narcis, *The Military Transition: Democratic Reform of the Armed Forces* [စစ်တပ်အကူးအပြောင်း၊ လက်နက်ကိုင်စစ်တပ်၏ ဒီမိုကရက်တစ်ပြန်လည်ပြုပြင်ရေး] (Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2010) [by former defense minister]

Tezanos, José Félix, Cotarelo, Ramon, and de Blas, Andrés (eds), *La Transición Democrática Española* [The Spanish Democratic Transition] [စပိန်နိုင်ငံ၏ ဒီမိုကရေစီကူးပြောင်းပုံဖော်ခြင်း] (Madrid, Spain: Sistema, 1989)